

SAMHÄLLE
OPINION
MASSMEDIA

Nummer **1** 1987

S O M-undersökningen 1986

Genomförande · Deltagare · Huvudresultat

Sören Holmberg och Lennart Weibull (red.)

STATSVETENSKAPLIGA
INSTITUTIONEN

AVDELNINGEN FÖR
MASSKOMMUNIKATION

GÖTEBORGS UNIVERSITET

SOM-UNDERSÖKNINGEN

1986

Genomförande
Deltagare
Huvudresultat

Sören Holmberg
och
Lennert Weibull
(red)

SAMHÄLLE
OPINION
MASSMEDIA

Copyright: Samhälle Opinion Massmedia

ISSN 0284-4788

Omslag: Roger Palmqvist

Tryck omslag: Bodins Tryckeri, Göteborg

Tryck inlaga och bokbinderi: Kompendiet, Källered, 1987

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

En institutionsbaserad frågeundersökning 1
Sören Holmberg, Lennart Weibull

SOM-UNDERSÖKNINGEN 1986: uppläggning och utfall 5
Bo Reimer

DAGPRESSKOLLEGIER - STUDIER AV DAGSPRESSENS SPRIDNING 8
Lennart Weibull

MEDIEPROJEKTET - STUDIER AV MASSMEDIETUTVECKLING..... 20
Lennart Weibull

VALFORSKNINGEN 26
Sören Holmberg

KÄRNKRAFTSPROJEKTET 37
Sören Holmberg

EFTER TJERNOBYL 47
Jörgen Westerståhl, Folke Johansson, Lena Arvidsson

INTERNALISERAD KULTUR 54
Bo Reimer

KORTEDALAPROJEKTET 60
Ulf Bengtsson

SÄKERHETSPOLITISK OPINION OCH DEBATT 71
Rutger Lindahl

PALESTINAFRÅGAN I SVENSK OPINION 1969 - 1986 81
Ulf Bjereld

FÖRORD

Samhälle Opinion Massmedier (SOM) är namnet på den årliga frågeundersökning som genomförs av Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Undersökningen är baserad på en samverkan mellan ett antal forskningsprojekt inom statsvetenskapliga institutionen och Avdelningen för masskommunikation. Tanken är att institutionens forskning skall ha tillgång till sin egen omnibusundersökning inom opinionsbildningsområdet.

De resultat som framkommer i SOM-undersökningarna analyseras och publiceras inom ramen för deltagande projekt. Samtidigt har det bedömts angeläget att år ge en allmän presentation av undersökningarnas uppläggning och huvudresultat. Detta görs i en särskild rapportserie för SOM-undersökningen. Föreliggande rapport som presenterar huvudresultaten från 1986 års SOM-undersökning är den första i serien.

Rapporten redovisar de deltagande projekten i 1986 års SOM-undersökning. Projektansvariga har ombetts att skriva sammanfattande översikter av sina områden. Sammantaget ger detta en bild av huvudresultaten i SOM 1986. Dessutom innehåller rapporten en kortfattad teknisk redovisning.

Datamaterialet från SOM-undersökningarna finns t v tillgängligt enbart genom de i SOM deltagande projekten. Successivt kommer data dock att överlämnas till Sveriges Samhällsvetenskapliga Dataarkiv (SSD) vid Göteborgs universitet. För den som omgående vill bilda sig en uppfattning om SOM-undersökningarnas möjligheter finns frågeformulär och variabelförteckning bifogat denna rapport.

Huvudansvariga för SOM-undersökningen 1986 är undertecknade. Undersökningsledare vid institutionen har varit forskningsassistent Bo Reimer, Avdelningen för masskommunikation. Datainsamling och kodning har genomförts av Statistiska centralbyråns (SCB) enhet i Örebro med byråchef Berndt Hermansson som ansvarig. Delar av kodningen har gjorts av assistent Lena Rhenberg vid statsvetenskapliga institutionen. Arbetet med SOM-undersökningarna följs av en referensgrupp bestående av professorerna Bo Särilvik och Lars Strömberg samt docent Rutger Lindahl.

Ett varmt tack till alla som har varit med och dragit igång Statsvetenskapliga institutionens SOM-undersökningar.

Göteborg i oktober 1987

Sören Holmberg

Lennart Weibull

**Sören Holmberg
Lennart Weibull**

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA - En institutionsbaserad frågeundersökning

Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg har en lång tradition i fråga om massmedie- och opinionsforskning. Jörgen Westerståhl och Bo Särilvik genomförde redan i mitten av 1950-talet intervjuundersökningar om tidningsval och partival. Verksamheten har under senare decennier förts vidare och utvecklats. Valforskningen har både expanderat kraftigt och omfattar numera både partiernas, massmediernas och riksdagsmännens insatser vid valen. Samtidigt har massmedieforskningen vuxit fram som ett självständigt ämne. Sedan slutet av 1970-talet genomför forskningsprogrammet Dagspresskollegiet regelbundna studier av hur människor tar del av dagspress, radio och TV, om trovärdighet hos olika medier och om journalistikens innehåll. Under början av 1980-talet har medieforskningen vidgats till att omfatta studier av masskommunikation som ett allmänt kulturfenomen. Numera finns vid institutionen även en professur i massmedieforskning och en särskild avdelning för masskommunikation.

Statsvetenskapliga institutionen har kännetecknats av en empirisk inriktning hos sin forskning. Den faktiska undersökningsverksamheten har samtidigt varit splittrad med ett relativt blygsamt samarbete mellan de enskilda projektens datainsamlingar. Mot denna bakgrund har det sedan länge funnits funderingar om en samordning mellan de skilda undersökningsinsatserna i syfte att skapa en korsbefruktning mellan projekten och att dessutom erhålla vissa samordningsvinster. Med institutionens samlade forskningsresurser i ryggen skulle det också vara möjligt att få till stånd regelbundna undersökningar och inte behöva bli beroende av att göra datainsamlingar vid vissa särskilda tidpunkter, under vissa kampanjer eller t ex under enbart valår.

SOM 86

Med hänsyn till det redovisade syftet togs våren 1986 initiativet till ett första försök med en för statsvetenskapliga institutionen gemensam datainsamling. Initiativet kom från de forskningsansvariga inom valforskningsprogrammet respektive masskommunikationsforskningen, vilka båda arbetar med att bygga upp löpande undersökningar av politiska attityder respektive medieanvändning. En inbjudan till medverkan gick ut till samtliga forskningsprojekt inom institutionen, både masskommunikation och statskunskap. Det visade sig finnas ett stort intresse för en gemensam studie av detta slag.

På grundval av det dokumenterade intresset formades projektet SOM 86. SOM är en förkortning av undersökningens projektnamn Samhälle Opinion Massmedia. SOM började planeras under sommaren 1986. En ledningsgrupp tillsattes genom undertecknade. Forskningsassistent Bo Reimer från Avdelningen för masskommunikation anställdes på femtedelstid för att hålla i undersökningsadministrationen. Ut-

gångspunkten för SOM '86 var att undersökningen skulle vara baserad på ett tillräckligt stort urval för att tillåta tämligen detaljerade analyser samt att kostnaderna skulle ligga på en rimlig nivå så att det skulle bli ekonomiskt möjligt att eventuellt fortsätta med regelbundet återkommande SOM-undersökningar. Med dessa krav blev det naturligt att främst överväga postenkäter som datainsamlingsmetod.

Erfarenheten av enkätmetodik finns sedan länge vid statsvetenskapliga institutionen. Det ovan nämnda forskningsprogrammet Dagspresskollegiet använder postenkäter för sina lokala läsarsundersökningar, liksom förvaltningsforskningen arbetat med enkäter i flera lokala kommunstudier. Institutionen har även haft kontakter med undersökningsorganisationer som Testologen och Forskningsgruppen för Samhälls- och Informationsstudier (FSI, Torsten Österman) samt Stiftelsen för opinionsstudier (Sten Hultgren) vilka alla anser sig ha goda erfarenheter av enkätmetodik. Med hänsyn till detta beslöts att SOM 86 skulle genomföras i form av en postenkät.

En andra fråga var om SOM skulle genomföras helt i institutionens regi på det sätt som Dagspresskollegiet och förvaltningsforskningen gjort med sina studier. Detta bedömdes bli alltför resurskrävande, åtminstone för en första SOM-enkät. I stället togs offerter in från flera professionella undersökningsorganisationer. Vi stannade till slut för Statistiska centralbyrån. Konstruktion och utformning av själva frågeformuläret gjordes dock av de deltagande projekten och koordinerades av SOM:s ledningsgrupp. Också själva datainsamlingen skedde i nära samverkan med SOM-gruppen i Göteborg.

Det totala urvalet för SOM '86 bestämdes till 2500 personer, baserade på ett slumpmässigt urval av alla svenskar mellan 15 och 75 år.

Tidplanen lades upp så att undersökningen skulle gå i fält den 15 oktober 1986 samt ligga ute till början av december. Under denna tid skulle tre skriftliga påminnelser göras. Slutrapport och frekvenstabeller planerades till februari 1987.

Deltagande projekt

Totalt deltog åtta forskningsprojekt i SOM '86, representerande olika delar av statvetenskapliga institutionens forskning. Från statskunskap deltog:

- Valforskningsprogrammet (Sören Holmberg)
- Kärnkraftsprogrammet (Sören Holmberg)
- Svensk säkerhetspolitik (Rutger Lindahl)
- Tjernobyprojektet (Jörgen Westerståhl)
- Förvaltningsforskningen (Lars Strömberg)

Från Avdelningen för masskommunikation deltog:

- Dagspresskollegiet (Lennart Weibull)
- Internaliserad kultur (Bo Reimer)
- Medieprojektet (Lennart Weibull)

Till detta kom ett doktorandprojekt om opinioner i mellanösternkonflikten, vilket fick delta utan kostnad med hänsyn till SOM:s syfte att även kunna fungera som en del av institutionens forskarutbildningar.

De olika projekten medverkade med olika antal frågor. Bakgrundsfrågorna utarbetades gemensamt. Totalt kom frågeformuläret att omfatta cirka 70 frågor med totalt cirka 300 alternativ.

Undersökningens utfall

Enkätundersökningar i Sverige brukar normalt ge en svarsfrekvens mellan 65 och 75 procent beroende på typen av svarspersoner, geografiska områden, omfattning av frågeformulär samt undersökningens frågeområden (Ohlsson 1985). SOM '86 resulterade i en svarsfrekvens på 68 procent av nettourvalet. Procenttalet är då beräknat på totalurvalet exklusive de bortdefinierade. Några vägningar eller motsvarande har inte räknats in.

Resultatet bedömdes vara fullt acceptabelt. Undersökningen fortsatte dock med uppföljande telefonintervjuer som begränsades till ett urval centrala frågor. Härigenom nåddes en svarsfrekvens på 77 procent. Preliminära metodstudier pekar emellertid på att telefonintervjuerna i varje fall för åsiktsfrågor, är något tveksamma att väga in i datamaterialet som helhet, eftersom frågesituationerna skiljer sig åt. För närvarande pågår dock ytterligare analyser av metodfrågorna som ett led i institutionens löpande metodforskning.

Analyser av datamaterialets representativitet ger överlag positiva resultat. Exempelvis visar sig utfallet av frågan om partival 1985 i huvudsak överensstämma med valresultatet. Vi fick, som oftast varit fallet i valundersökningarna (dock inte i valundersökningen 1985) en viss överrepresentation av socialdemokratiska väljare (+2,8 procentenheter) och en viss underrepresentation av flygelpartiernas väljare, vpk (-0,7) och m (-0,1). Allmänt gäller att på de punkter där undersökningen kunnat jämföras med andra studier är resultaten anmärkningsvärt lika. Exempelvis är andelen tidningsprenumeranter 78 procent både i Testologens Sverige-Nu undersökning och i SOM '86. Vidare fångade SOM '86 upp miljöpartiets uppgång under 1986/87: partiet fick i SOM '86 ett opinionsstöd på cirka 6 procent.

Framtiden för SOM

SOM '86 genomfördes helt enligt tidsplanen. Genom imponerande arbetsinsatser av SCB under slutfasen kunde i stort sett allt material stansas och redovisas i rådata före julen 1986. Vid institutionen genomfördes sedan vissa specialkodningar bl a av tidningstitlar och yrkeskategorier. En metodrapport redovisades i februari 1987 och i april hölls ett gemensamt utvärderingsseminarium med samtliga deltagande projekt.

Erfarenheterna som redovisades vid metodseminariet var överlag mycket goda. På de punkter där jämförelser kunnat göras med andra studier var överensstämmelsen hög. De analyser som genomförts ansågs allmänt ha givit mycket intressanta resultat.

Mot bakgrund av utvärderingen beslöts att genomföra en SOM '87 hösten 1987 med i princip samma uppläggning och med i huvudsak samma projekt som deltagare. Den viktigaste skillnaden är dock att SOM '87 både administreras och praktiskt genomförs inom ramen för statsvetenskapliga institutionen. Detta bedöms kunna leda till att kostnaderna hålls ytterligare nere. Med tanke på institutionens forskningsprofil bestämdes samtidigt att det även skall göras en SOM '88. Vår förhoppning är att det fortsättningsvis skall kunna genomföras en SOM-enkät varje år.

Kostnader

SOM '86 kom att kosta totalt omkring 200.000 kronor. De deltagande projekten satte in mellan 10.000 och 60.000 kronor, beroende på antalet frågor. Förutom de egna frågorna skulle beloppet ge rätt till utnyttjande av de gemensamma bakgrundsfrågorna.

För SOM '87 förutses en kostnad på i huvudsak samma nivå. Nivån påverkas dock något av hur många projekt som deltar. Tills vidare är deltagandet begränsat till projekt som godkänts av statsvetenskapliga institutionens nämnd för forskning och forskarutbildning.

Man kan givetvis diskutera hur mycket resurser en forskningsinstitution skall sätta av för en regelbundet återkommande datainsamling. Den bärande tanken men SOM-undersökningen är dock att det just är detta slag av tidsserier som på sikt kommer att tillföra samhällsforskningen dess mest värdefulla material. Mot denna bakgrund har vi ansett sådana studier vara en mycket angelägen uppgift för en samhällsvetenskaplig forskningsinstitution.

Referenser

Ohlsson, Anders (1985)

Att svara eller inte svara det är frågan. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Bo Reimer

SOM-UNDERSÖKNINGEN 1986: UPPLÄGGNING OCH UTFALL

Den institutionsbaserade frågeundersökningen Samhälle Opinion Massmedia (SOM) avser att belysa svenska folkets orientering i samhällsfrågor av olika slag. Det är en riksrepresentativ undersökning och omfattar personer 15-75 år, kyrkobokförda i riket. Avgränsningarna av de yngsta och de äldsta grupperna har gjorts på grundval av både teoretiska och metodologiska bedömningar.

Urvalet i SOM '86 är 2.500 personer. Storleken, som är mer än dubbelt så stor som den som gäller för en genomsnittlig opinionsundersökning, är betingad av de deltagande projektens intresse av att i analyserna bryta ner materialet och även studera mindre gruppers orientering. Urvalet var ett obundet slumpmässigt urval (OSU) med lika urvalssannolikhet för samtliga i populationen.

Frågeformuläret till SOM '86 utarbetades helt och hållet inom statsvetenskapliga institutionen. Det delades in i sju sammanhållna block av frågor:

Massmedier, politik och samhälle, energi och kärnkraft, Sveriges förhållande till omvärlden, boendemiljö, intressen och fritidsaktiviteter samt bakgrundsuppgifter. Antalet frågor uppgick till drygt 70 stycken, varav merparten emellertid var uppdelade på delfrågor. Det totala antalet svar avgivet per svarperson uppgick därför till mer än 200. Två frågor (yrke och tidningsval) ställdes som öppna frågor. Övriga frågor hade fasta svarsalternativ.

Formuläret skickades ut tillsammans med en informationsfolder den 14 oktober 1986. Ett tack- och påminnelsebrev till samtliga personer ingående i urvalet följde veckan därpå. Efter ytterligare en vecka skickades ett påminnelsebrev tillsammans med ännu ett frågeformulär och en informationsfolder. Nästan en månad efter det första utskicket, den 11 november 1986, skickades ett sista påminnelsebrev och ett tredje formulär till de personer i urvalet som ännu inte hade svarat.

Under perioden 24 november till 5 december genomfördes telefonpåminnelser, där SCB's telefongrupp i första hand försökte motivera personerna i urvalet att fylla i enkäten. I andra hand genomfördes en kort telefonintervju. Den 20 december 1986 avbröts fältarbetet.

Som framgår av tabell 1 uppgår svarsfrekvensen till 77 procent. Av dessa svar består nio procentenheter av korta telefonintervjuer, där enbart några centrala frågor ingår. Knappt 100 enkäter har inkommit anonyma. Andelen fullständiga enkäter uppgår följaktligen till 64 procent av nettourvalet.

Tabell 1 Svarsfrekvens SOM '86

Ursprungligt urval	2.500	
Bortdefinierade	107	
semester, utlandsvistelse,		
långvarigt sjuka	97	
ej spårade postreturer	10	
Nettourval	2.393	100%
Ej svar	548	
Svar	1.845	77%
Kortintervjuer via telefon	221	
Inskickade enkäter	1.624	68%
Anonyma svar	82	
Fullständiga enkäter	1.542	64%

Ur registret över totalbefolkningen framkommer vissa centrala uppgifter om personerna i urvalet. Med hjälp av dessa uppgifter går det att belysa vilka grupper som har besvarat enkäten och vilka som inte har gjort det.

Tabell 2 Svarsfrekvens i grupper (procent)

	enkät	kort tele- intervju	ej svar
Kön			
Män	66	9	25
Kvinnor	63	9	28
Ålder			
15-19	73	5	22
20-29	61	7	31
30-39	60	10	30
40-49	64	11	25
50-59	66	9	25
60-75	67	11	22
Riksområde			
Stockholm	53	11	36
Östra mellansverige	67	8	25
Småland med Öarna	77	8	14
Sydsverige	68	7	25
Västsverige	62	9	29
Norra mellansverige	70	12	18
Mellersta Norrland	69	8	23
Övre Norrland	65	11	24
Medborgarskap			
Svensk medborgare	65	9	26
Utländsk medborgare	49	11	40

Anm: Svartsfrekvensen uppdelat på olika grupper blir p g a de 82 anonyma enkäterna lägre än den totala svartsfrekvensen.

Svarfrekvensen är lägst bland utländska medborgare och bland personer bosatta i Stockholmsområdet. Även yngre personer, dock ej de i yngsta åldersgruppen, har svarat i lägre utsträckning än vad övriga grupper har gjort.

En jämförelse med studier genomförda med motsvarande metod och storlek visar att svarsandelen i denna studie inte avviker nämnvärt. De lokalstudier som regelbundet genomförts vid Avdelningen för masskommunikation har på mindre orter haft en något större svarsandel än vad SOM-studien hade, på större orter - och då framför allt i Stockholm - en lägre svarsandel.

Liknande riksstudier genomförs av Testologen AB genom den s k Sverige-Nu-undersökningen. Deras riksstudie hösten 1985 gav, med liknande bortfallsredovisning, 68 procent svar. Som hjälpmedel för att höja svarsfrekvensen utnyttjar Testologen AB emellertid böcker och lotter till icke svarsvilliga, en utväg som inte beagnas av SOM.

Fördelningen på svarpersonerna avviker från populationens fördelning genom att vissa grupper, t ex utländska medborgare, yngre personer och personer bosatta i Stockholm har svarat i mindre utsträckning än övriga och följaktligen är underrepresenterade. Av dessa grupper brukar normalt inte utländska medborgare ingå i urvalen. Yngre personer och personer bosatta i storstadsområden svarar traditionellt sett i lägre utsträckning än övriga grupper.

* * * * *

SOM-undersökningen har ur ett metodologiskt perspektiv fungerat tillfredsställande. Med tanke på frågeformulärets storlek är den uppnådda svarsfrekvensen acceptabel. De personer som har svarat motsvarar strukturellt väl den population som den skall representera. De eventuella problem som finns med att icke-svararna avviker i större utsträckning än rent demografiskt från svarspersonerna är inte större än i andra undersökningar.

Kvaliteten på de inkomna svaren verkar, så gott det går att bedöma, att vara hög. Det interna bortfallet uppgår normalt till mellan 50 och 100 svar per fråga, en nivå som inte verkar orimligt hög med tanke på spännvidden i frågorna. På de centrala frågor där jämförelsemöjligheter finns med tidigare studier, angående t ex partival och tidningsläsning, är överensstämmelsen i svaren hög.

Slutbedömningen av SOM-undersökningen är sålunda att den metodologiskt uppvisar både de förtjänster och brister som karakteriserar denna typ av studier. Den kan därigenom sägas uppfylla de krav som ursprungligen ställdes på den.

Lennart Weibull

DAGSPRESSKOLLEGIET - STUDIER AV DAGSPRESSENS SPRIDNING

Dagspresskollegiet är ett forskningsprogram vid Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet. Programmet startade sin verksamhet 1979 och huvudsyftet med forskningen är att belysa dagstidningarnas roll i det svenska samhället, särskilt förhållandet mellan dagspress och andra massmedier. I detta sammanhang ligger tyngdpunkten på studier av medieutvecklingen över tid.

För att kunna svara på huvudfrågorna om dagspressens sätt att fungera genomför Dagspresskollegiet olika slag av undersökningar. Inom programmet ryms både tillämpad forskning och grundforskning. Den tillämpade forskningen gäller i första hand studier av dagspressens räckvidd. Dessa belyser bl a andelen regelbundna läsare och intresset för olika typer av tidningsinnehåll (jfr Strid-Weibull, 1984 och Weibull, 1986).

Grundforskningen syftar till att belysa förutsättningarna för medieanvändning. Vad är det för faktorer som skapar intresse att ta del av medier? Är det i första hand egenskaper hos publiken, egenskaper hos medierna eller egenskaper hos mediasituationen i stort? Det gäller här att studera bl a hur olika grupper av allmänheten värderar olika slag av egenskaper hos enskilda medier (jfr Weibull, 1983).

Dagspresskollegiet har sin basfinansiering genom den svenska dagspressens gemensamma organ för forskning och marknadsföring, Dagspressen Marknadsinformation. Olika delprojekt finansieras bl a av enskilda tidningsföretag, statliga utredningar samt radio och TV.

Undersökningsprogram

I Dagspresskollegiets årliga basprogram ingår dels en läsvaneundersökning som genomförs under senhösten varje år, dels den s k mediebarometern, som genomförs både för en period under hösten och som årsrepresentativ studie (fr o m 1986/87 endast som årsrepresentativ studie). Båda dessa ställer frågor om mediekonsumtion till mellan 1.000 och 2.000 slumpmässigt valda personer (jfr Weibull, 1986).

Till dessa basstudier kommer ett antal lokala läsarundersökningar. Dessa görs ofta i samarbete med lokala dagstidningsföretag. Syftet är här att försöka belysa vad som påverkar tidningsval och medievanor i en region. Sammantagna möjliggör dessa undersökningar jämförelser mellan olika regioner vilket i sin tur ger underlag för analyser av vilken roll situations- och medieegenskaper spelar för medievalet (jfr Severinsson, 1986 och Elliot-Reimer-Weibull, 1986).

Varje år genomför Dagspresskollegiet dessutom olika slag av specialstudier. Ett särskilt delområde gäller frågan om vad som skall menas med kvalitet hos ett medium. Under 1985 och 1986 har

Dagspresskollegiet påbörjat analyser av mediers trovärdighet (Eliot, 1986). En annan typ av specialstudie har genomförts för att få en detaljerad kunskap om hur människor en viss dag tar del av sin tidning (Reimer, 1986). En tredje specialanalys har gällt metodproblem i enkätundersökningar (Ohlsson, 1986).

Mot bakgrund av utvecklingen inom de s k nya medierna har Dagspresskollegiet under 1986 företagit studier av främst kabel-TV. På eget initiativ gjordes en studie av kabel-TV:s funktion i förhållande till bl a dagspress (jfr Djerf, 1986).

Dagspresskollegiet i SOM-enkäten

Som framgått av bakgrunden genomför Dagspresskollegiet redan idag två riksundersökningar. Den ena är en telefonintervjustudie om medieexponering en viss dag (Mediebarometern), som görs i samarbete med Sveriges Radios publik och programforskningsavdelning (PUB). Den andra är en postenkät om allmänhetens tidningsläsning och andra läsvanor (läsvanestudien). Den görs inom ramen för Dagspresskollegiet, men själva datainsamlingsarbetet görs med hjälp av undersökningsföretaget Testologen inom ramen för deras Sverige-Nu-undersökning (jfr Weibull, 1985).

Dagspresskollegiet har under de senare åren haft planer att genomföra läsvanestudien helt i egen regi. Bakgrunden är de positiva erfarenheterna av de relativt omfattande lokala läsarundersökningar, där datainsamlingen administrerats inom Dagspresskollegiet. Mot denna bakgrund fanns det ett naturligt intresse att delta i en institutionsanknuten postenkät. Till detta kommer den fördel som ligger i att Dagspresskollegiet utan någon större kostnad har direkttillgång till insamlade data.

En särskilt viktig uppgift för Dagspresskollegiet är studiet av hur sociala faktorer som bestämmer massmedieanvändningen. Eftersom också andra institutionsprojekt kunde förväntas ha likartade utgångspunkter i fråga om bakgrundsvariabler, skulle en institutionsgemensam enkät kunna ge ett större antal bakgrundsfaktorer till en rimligare insamlingskostnad än vad motsvarande skulle bli inom en Sverige-Nu-undersökning.

Å andra sidan har Dagspresskollegiet genomfört datainsamlingar inom ramen för Testologens Sverige-Nu-undersökningar ända sedan 1979. Förutsättningen för Dagspresskollegiets medverkan i SOM-enkäten var därför att det skulle vara möjligt att fortsätta denna tidsserie. Kraven var därför att SOM-enkäten skulle ha en teknisk utformning och en datainsamlingskvalitet i nivå med Sverige-Nu. Under 1986 skulle dessutom läsvanestudien genomföras parallellt inom ramen för båda datainsamlingarna och samma frågor ställdes i SOM-enkäten och Sverige-Nu. På grundval av detta skulle en metodutvärdering göras.

Med tanke på att Dagspresskollegiets lokala läsarundersökningar också genomförts genom postenkäter var det dessutom intressant att få en jämförelse mellan ett riksgenomsnitt och resultaten från ett lokalt område, särskilt då undersökningarna kunde genomföras vid ungefär samma tidpunkt.

Tre frågeområden

Mot den redovisade bakgrunden har Dagspresskollegiet ställt frågor inom tre olika områden i SOM-enkäten 1986:

Läsvanor. Detta gäller frågor om vilken dagstidning man läser, hur ofta man läser den, hur man har tillgång till den samt hur lång tid man ägnar åt den. I SOM-enkätens frågeformulär 1986 är detta frågorna 3 t o m 6. Frågeområdet överensstämmer i princip med det som Dagspresskollegiet haft med i Sverige-Nu-undersökningarna varje år sedan 1979. Den fråga som gäller regelbundenheten i tidningsläsningen har dock bara ställts en gång tidigare (1985). Frågan om tiden för dagstidningsläsning har dessutom samma utformning i samtliga lokala läsarundersökningar.

Läsvanor och andra medievanor. Från Dagspresskollegiets lokala läsarundersökningar har hämtats frågor om nyhetskonsumtion i olika medier (fråga 1 i SOM-enkäten 1986). Vad gäller frågorna om vilka typer av program man ser på i TV och vad man läser i den lokala morgonpressen (frågorna 2 och 6) utgör dessa ett urval av de innehållstyper som används i de lokala läsarundersökningarna. I princip har de innehållstyper valts ut som bäst indikerar vissa typiska förhållningssätt till TV respektive dagspress. Kvällstidningsfrågan (fråga 9) är i huvudsak densamma som använts i lokala undersökningarna, medan dubbelläsningfrågan (fråga 8) är ny.

Trovärdighet hos medier. Det tredje frågeområdet avser att belysa människors uppfattning om massmedier, i första hand dagspress. Detta består dels av ett antal frågor som tidigare prövats ut inom Dagspresskollegiets lokala läsarundersökningar (frågorna 10-12), dels av en helt ny fråga som är en vidareutveckling av vad som tidigare förekommit i amerikanska studier av förtroende för olika sociala institutioner (jfr Lipset-Schneider, 1983). Den sistnämnda delfrågan, som i en något annan utformning använts av SIFO (Den svenska marknaden, 1974), är i SOM '86 i första hand tänkt som underlag för metodstudier.

Som framgått av det föregående har Dagspresskollegiets deltagande i SOM-enkäten 1986 i första hand syftat till att pröva i vad mån en institutionsanknuten postenkät på sikt kan vara ett sätt att samla in data inom forskningsprogrammet. De hittills genomförda analyserna på grundval av 1986 års SOM-enkät har utgått från detta. Den översikt av resultat som ges i följande avsnitt är därför i första hand upplagd som en jämförelse mellan olika undersökningar. Endast i fråga om trovärdighetsfrågorna är genomgången något mera detaljerad.

Att den översikt som här redovisas i första hand är metodorienterad innebär på inget sätt att datamaterialet från SOM-enkäten 1986 skulle sakna deskriptivt intresse. Tvärtom är ett av huvudresultaten att SOM '86 faller in mycket väl i tidigare undersökningsserie. Den substantiella analysen av läsvanor och trovärdighet kommer dock att senare presenteras i en särskild rapport.

Andelen dagstidningsläsare

Sedan 1979 har Dagspresskollegiet i postenkätens form ställt frågan om morgontidningsläsning bland allmänheten, Frågan är direkt relaterad till vilken morgontidning man läser och kan därmed verka förutsättande. Formuleringen är dock avsedd att motverka att det rör sig om en öppen fråga, där man i en postenkät bör förvänta sig ett visst internbortfall. Frågans utfall 1979-1986 redovisas i tabell 1.

Tabell 1 Andel morgontidningsläsare 1979-1986 (procent)

Fråga: Vilken morgontidning brukar Du läsa regelbundet? Med regelbundet menas här minst ett nummer per vecka. Om Du läser mer än en morgontidning - ange vilken Du betraktar som Din lokala morgontidning.

	1979	1981	1983	1984	1985	1986
Andel läsare	93%	91%	90%	91%	92%	90%
Antal svar	2135	2194	2126	2012	2048	1961

Källa: Dagspresskollegiet/Sverige-Nu respektive år

Siffrorna i tabell 1 bygger på den tidsserie som Dagspresskollegiet redovisar på grundval av de datainsamlingar som genomförts inom ramen för Sverige-Nu-undersökningar respektive år (Weibull, 1986). Det intressanta är nu att se var SOM-enkäten 1986 kommer in i denna helhetsbild.

Tabell 2 på sidan 13 och 14 innehåller en jämförande översikt mellan läsvanesiffror framtagna inom ramen för Sverige-Nu-undersökningen 1986 och SOM-enkäten samma år. Siffrorna har inte justerats för att Sverige-Nu har ett åldersintervall mellan 15 och 70 år, medan SOM-enkäten 1986 har 15-75. Vidare ingår samtliga kompletterande telefonintervjuer. Denna skillnad spelar dock i praktiken endast en marginell roll. Deltabell 2.1 visar också att Sverige-Nu och SOM-enkäten ger samma nivå på andelen morgontidningsläsare. Det skiljer endast en procent - 90 respektive 89 procent - mellan de två studierna.

I SOM-enkäten 1986 ställdes frågor om regelbundenheten i morgontidningsläsningen. Frågan var densamma som tidigare använts i Sverige-Nu 1985. Svarspersonerna ombads att ange hur många gånger per vecka de läste den morgontidning de uppgivit i den tidigare frågan. Alternativen var dock inte utformade på exakt samma sätt för de två frågorna. I deltabell 2.2 finns en jämförande redovisning. Det visar sig vara en anmärkningsvärd likhet mellan de två svarsfördelningarna. I båda fallen är det 69 procent som läser morgontidningen sex eller sju gånger per vecka respektive 8 procent som läser den fem gånger. Skillnaderna i övrigt är obetydliga.

Beträffande andel morgontidningsläsare och regelbundenheten i läsningen ger således SOM-enkäten samma bild som Sverige-Nu-undersökningen. Det förefaller således problemfritt att låta Dagspresskollegiets tidsserier försätta på grundval av SOM-data.

Tabell 2 Jämförelser mellan Sverige-Nu-undersökningen 1986 och SOM-enkäten 1986 (procent)

Deltabell 2.1: Andel morgontidningsläsare minst en gång per vecka.

Sverige-Nu 86	SOM '86
90%	89%

Deltabell 2.2: Regelbundenhet i morgontidningsläsningen

Antal gånger i veckan	Sverige-Nu 86	SOM '86
Mindre än en gång	10%	10%
En gång	3%	2%
Två gånger		2%
Tre gånger	10%	4%
Fyra gånger		5%
Fem gånger	8%	8%
Sex gånger		40%
Sju gånger	69%	29%

} 4%

} 9%

} 69%

Deltabell 2.3: Andelen med morgontidningsprenumeration i hushållet

Sverige-Nu 86	SOM '86
78%	78%

Deltabell 2.4: Anskaffningssätt bland icke-prenumeranter

	Sverige-Nu 86	SOM '86
Läser hos bekant	11%	11%
Lånar hos bekant	5%	6%
Läser på arbete/skola	50%	50%
Läser på bibliotek	4%	0%
Lösnummerköp m m	33%	28%

Deltabell 2.5: Lästider på dagen bland läsare

	Sverige-Nu 86	SOM '86
Före klockan 8	65%	63%
Mellan kl. 8 och kl. 12	30%	31%
Mellan kl. 12 och kl. 17	15%	18%
Efter klockan 17	54%	48%
Genomsnittsintervall	1,64	1,60
Antal svar	1961	1845

Anm: I Dagspresskollegiets analyser ingår hela SOM-uralet, alltså även telefonintervjuerna.

Tidningstillgång och lästider

I tabell 2 presenteras även jämförande siffror på hur svarspersonerna skaffar sig sin morgontidning respektive på lästidpunkter.

Den bild som framträder behöver nästan inte kommenteras. Likheterna mellan de två undersökningarna är anmärkningsvärda. Med tanke på det faktum att båda studierna är postenkäter och på vad tidigare i denna presentation sagts beträffande likheter i svarsbeteende är det inte heller förvånande att det blir en hög överensstämmelse. Möjligen är det dock mindre väntat att det även i subgrupper som t ex icke-prenumeranter är en så stor likhet mellan Sverige-Nu och Som '86.

Den enda avvikelser som noteras mellan svarsgrupperna som helhet är i fråga om lästidpunkten. Svarspersonerna i Sverige-Nu har en svag tendens att läsa morgontidningen något tidigare. Men även här är skillnaden marginell.

Givetvis spelar likheten i uppläggning mellan undersökningarna en stor roll för att förklara likheten i utfall. Det skall dock i sammanhanget nämnas att studierna på inget sätt är identiska. Om vi exempelvis tar hänsyn till frågeformulärens allmänna karaktär blir skillnaderna inte obetydliga. I Sverige-Nu finns läsvanefrågorna mitt i ett formulär som domineras av frågor om konsumtionsvanor och attityder till varumärken, medan de i SOM-undersökningen inleder ett formulär med tonvikt på politisk opinionsbildning. Att det ändå blir en så hög överensstämmelse torde därför också bero på att läsvanorna för morgonpress är mycket stabila; svarspersonerna har en klar uppfattning om sitt beteende och påverkas därmed inte av det sammanhang där frågorna ingår.

Den redovisade iakttagelsen om stabiliteten i människors läsvanor för morgonpress är också av substantiellt intresse. Den ger en ytterligare belysning av den stabilitet i svenskarnas läsvanor som konstaterats över tid (jfr Weibull, 1983 och 1986).

Trovärdighetsbegreppet

Diskussionen om vad som skall menas med trovärdighet hos massmedier och andra samhällsinstitutioner är av gammalt datum. Det finns också en relativt lång tradition av empiriska studier (jfr översikten i Elliot, 1986). I USA genomför bl a NORC och The Roper Organization regelbundet mätningar om människors förtroende för olika samhällsinstitutioner. I Sverige har framför allt Styrelsen för Psykologiskt Försvar (tidigare Beredskapsnämnden för Psykologiskt Försvar) gjort studier av allmänhetens förtroende för massmedier (jfr Elliot, 1986:2-7).

I mycket av den s k trovärdighetsforskningen är det oklart vad mätningen egentligen avsett. Har det varit frågan att faktiskt få en uppfattning om egenskaper hos institutioner eller medier eller har det bara gällt att beskriva allmänna attityder hos allmänheten? Det har gjorts vissa försök till systematik av fältet. I Sverige är det framför allt Peter Arvidssons (1981) översikt som haft ett sådant syfte. Arvidsson menar att begreppen "förtroende" och "tillit" skall reserveras för egenskaper hos betraktarna/publiken, medan "trovärdighet" och "tillförlitlighet" är egenskaper hos det studerade mediet. Vidare menar han att "trovärdighet" respektive "förtroende" uttrycker en helhetsbedömning som är relativt stabil, medan "tillförlitlighet" och "tillit" mera gäller detaljer eller begränsade tidsrymder (Arvidsson, 1981:8 f).

Även om således försök till begreppsanalys gjorts kan det knappast sägas att det finns något allmänt accepterat synsätt på frågor om trovärdighet. Det är mot denna bakgrund Dagspresskollegiet påbörjat en del studier inom området. Kollegiets huvudsyfte är inte frågor om trovärdighet i sig utan intresset gäller snarare vad allmänheten menar men kvalitet hos ett medium. Finns det generellt giltiga kvalitetsbedömningar eller är uppfattningen om kvalitet knuten till varje enskild läsare, lyssnare eller tittare? Ett första steg i detta arbete, som även omfattar en rad andra aspekter (jfr Weibull, 1987), är att försöka få grepp om attityder till medierna. I SOM-enkäten 1986 har därför både en del tidigare prövade trovärdighetsfrågor ställts, bl a politisk färgning och uppfattning om förekomst av fel i mediernas rapportering, och dessutom prövats en mer allmän trovärdighetsfråga, där inte bara mediet utan också andra samhällsinstitutioner belyses.

I det följande skall endast några exempel på resultat från SOM-enkäten 1986 presenteras. Först redovisas människors uppfattning om förekomst av fel i medierna, där vissa jämförelser finns tillgängliga. Därefter ges några siffror på människors syn på olika samhälleliga institutioner.

Upplevd förekomst av fel i medierna

I tabell 3 på sidan 15 ges en översikt av den upplevda förekomsten av fel. I tabellen ges överst andelen som menar att det förekommer missvisande uppgifter i mycket eller stor utsträckning, i mellanblocket den ande som anser att fel förekommer i mindre utsträckning eller inte alls samt därunder ett sammanfattande kva-

litetsindex, där dessa två siffror vägts samman. Tre undersökningar jämförs - förutom SOM 1986 två lokala läsarundersökningar genomförda inom Dagspresskollegiet.

I huvudsak framkommer de förväntade resultaten: TV och radionyheter ligger klart högst - publiken upplever liten förekomst av fel, den lokala morgonpressen och storstadsmorgonpressen i en mellangrupp, medan kvällspressen ligger lägst. Tendensen är exakt densamma i samtliga tre studier och ligger också helt i linje med de undersökningar som genomförts av Styrelsen för Psykologiskt Försvar (t ex Törnqvist, 1986).

Tabell 3 Förekomst av missvisande uppgifter i medier

medium	SOM '86	Kalmar '85	Gästrikland '85
<u>Mycket eller ganska stor utsträckning missvisande</u>			
Lokaltidningar	21	15	18
Storstadsmorgonpress	22	17	17
Kvällstidningar	67	58	45
TV-nyheter	10	8	8
Radio-nyheter	7	5	5
<u>Mindre utsträckning eller mindre missvisande</u>			
Lokaltidningar	69	68	66
Storstadsmorgonpress	46	28	35
Kvällstidningar	30	28	35
TV-nyheter	80	74	81
Radio-nyheter	81	73	71
<u>"Kvalitetsindex"</u>			
Lokalpress	+48	+52	+46
Storstadspress	+24	+11	+18
Kvällspress	-27	-22	0
TV-nyheter	+70	+66	+73
Radio-nyheter	+74	+68	+66

<u>Andel vet ej</u>			
Lokaltidningar	(10)	16	16
Storstadsmorgonpress	(32)	55	48
Kvällstidningar	(13)	24	20
TV-nyheter	(10)	19	21
Radio-nyheter	(12)	22	24

Antal svar	1845	956	635

Ann: "Kvalitetsindex" är detsamma som andelen som anser att missvisande uppgifter förekommer mycket eller i ganska stor utsträckning minus andelen som anser att sådana uppgifter förekommer i mindre utsträckning eller inte alls

Till dessa resultat kan fogas två principiellt viktiga kommentarer vad gäller skillnaden mellan SOM-enkäten 1986 och de två lokala undersökningarna. För det första finns det en metodologisk skillnad mellan studierna. I de lokala läsarundersökningarna fanns det även möjlighet att sätta kryss i ett vet-ej-alternativ, medan denna möjlighet uteslöts i SOM-enkäten. I den nedersta delen av tabell 3 finns redovisat andelar som faktiskt svarade vet ej i de lokala studierna samt andelen som "uttryckte" vet ej genom att hoppa över delfrågor i SOM-enkäten (i dessa ingår inte andelen som hoppade över hela frågan - jfr metodkapitlet). Två observationer kan göras. Den ena är att andelen vet ej blir högre då ett vet ej-alternativ finns angivet. Detta är givetvis vad som skulle förväntas. Den andra och mer intressanta iakttagelsen är att andelen icke-svar i SOM-enkäten i huvudsak sammanfaller med andelen som saknar erfarenhet av respektive medium. Vi har alltså skäl att anta att de som hoppat över frågan är de som inte upplever sig ha någon mer omfattande kunskap om respektive medium.

Den andra kommentaren gäller det mera substantiella i resultaten. Ett viktigt påpekande är härvidlag att det på inget sätt är självklart att det skall finnas en hög överensstämmelse mellan SOM-enkätens utfall och de lokala studierna. I varje fall vad gäller lokal morgonpress är det faktiskt olika tidningar som värderas. I själva verket är just avvikelserna något av det mest intressanta för fortsatta analyser av materialet.

Trovärdighet för vissa samhällsinstitutioner

Den bredare trovärdighetsfrågan som ställdes i SOM-enkäten 1986 har delvis en amerikansk förebild Lipset-Schneider (1983). I den amerikanska studien är frågan dock som regel mera "personinriktad": det frågas om vad man anser om "people running" respektive institution. I den variant som ställdes i SOM '86 är det dock institutionen i sig som fokuseras. I tabell 4 på sidan 18 redovisas i den övre delen fördelningen av svaren och i den nedre hur olika åldersgrupper ser på respektive institution.

De resultat som framkommer ger underlag för en del ideer om fortsatta analyser. Exempelvis är det möjligt att först göra en rangordning efter vilka institutioner svarspersonerna har klarast uppfattning om - positiv eller negativ. Det visar sig då att man har mest åsikter om sjukvården och minst om dagspressen. För det andra kan man studera vilka man uppger sig ha störst förtroende för - sjukvård, banker och polis - och dem man hyser mest misstro mot - facket, försvaret och storföretagen. Nästa steg är sedan att tolka innebörden i dessa resultat.

Det finns också möjligheter till vissa jämförelser med andra studier, särskilt de amerikanska. Allmänt tycks gälla att alla institutioner har genomsnittligt högre trovärdighet i Sverige än i USA (jfr Lipset-Schneider, 1983). Vad gäller rangordningen är likheten dock mycket stor. Också i USA kommer sjukvården högst och de fackliga organisationerna lägst. Bland de mer intressanta skillnaderna märks att försvaret kommer relativt högt och "Executive branch" och "Congress" relativt lågt. I Sverige är relationen här den omvända.

Tabell 4: Allmänhetens förtroende för ett antal samhällsinstitutioner (procent)

samhälls- institutioner	Förtroende:				förtroende index
	stort	varken eller	litet	totalt	
Regeringen	51	34	15	100	+36
Polisen	63	26	11	100	+52
Sjukvården	76	17	7	100	+69
Försvaret	38	36	26	100	+12
Riksdagen	48	38	14	100	+34
Bankerna	68	26	6	100	+62
Dagspressen	28	52	20	100	+ 8
Facket	29	36	35	100	- 6
Radio/TV	54	38	8	100	+46
Grundskolan	44	34	21	100	+23
Storföretagen	31	44	24	100	+ 7

Tabell 5 Ålder och förtroendeindex för ett antal samhällsinstitutioner

samhälls- institutioner	åldersgrupper					
	15-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-
Regeringen	+24	+28	+37	+37	+50	+40
Polisen	+33	+37	+45	+56	+64	+65
Sjukvården	+62	+64	+64	+66	+67	+80
Försvaret	+ 7	- 3	- 2	+21	+19	+24
Riksdagen	+27	+24	+26	+37	+41	+35
Bankerna	+55	+59	+48	+61	+67	+67
Dagspressen	+ 8	+ 7	+ 6	+ 7	+10	+14
Facket	+ 7	- 8	-10	-10	- 5	+ 1
Radio/TV	+54	+40	+41	+44	+49	+46
Grundskolan	+26	+21	+20	+24	+25	+23
Storföretagen	+10	+ 6	+ 2	+ 6	+10	+ 7

Anm: "Förtroendeindex" är beräknat som andelen med stort minus andelen med litet förtroende utan hänsyn till mellangruppen.

Deltabellen med åldersgruppernas inställning är endast räknad på nettovärden - högt förtroende minus lågt förtroende - utan hänsyn till varken eller. Den kan användas som underlag för diskussioner om generations- eller livscykelkillnader i inställningen till olika sociala institutioner, t ex i fråga om försvaret. Tabellen skall här endast ses som ett exempel.

Sammanfattning

Forskningsprogrammet Dagspresskollegiet har i SOM-enkäten 1986 ställt frågor om läsvanor och andra medievanor samt om människors inställning till massmedier och andra sociala institutioner. Deltagandet var motiverat dels av ett intresse att pröva SOM-enkäten som en datainsamlingsteknik i förhållande till andra, tidigare använda, bl a Testologens Sverige-Nu-undersökning, dels av en vilja att pröva frågor och förtroende med hänsyn till kollegiets fortsatta studier om mediekvalitet.

Vad gäller de löpande studierna av läsvanor har SOM-enkäten 1986 visat sig ge samma resultat som Sverige-Nu-undersökningen på motsvarande frågor. Med tanke på att SOM dessutom innehåller fler för Dagspresskollegiet relevanta bakgrundsvariabler kommer kollegiet i fortsättningen att använda denna som bas för sina tidsserier.

I fråga om trovärdighetsfrågorna har SOM-enkäten 1986 givit ett rikt material. De första resultaten har dessutom stimulerat till nya ideer i fråga om bearbetningar. De slutliga analyserna kommer att redovisas i en separat rapport.

Referenser

Arvidsson, Peter (1981)

Tror vi på våra massmedier? Beredskapsnämnden för Psykologiskt Försvar.

Djerf, Monica (1986)

Funktioner hos kabel-TV. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Elliot, Maria; Reimer, Bo; Weibull, Lennart (1986)

Tidningsläsning i Kalmar län. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Elliot, Maria (1986)

Allmänhetens syn på massmediernas trovärdighet. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Lipset, Seymour M & Schneider, Walther (1983)

The Confidence Gap. New York, Wiley.

Ohlsson, Anders (1985)

Att svara eller inte svara det är frågan. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Reimer, Bo (1986)

Läsaren och tidningen. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Severinsson, Ronny (1986)

Tidningsläsning i Södermanland. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Strid, Jan; Weibull, Lennart (1984)

Läsvanor och läsintressen 1979-1983. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Törnqvist, Kurt (1984)

Opinion 84. Styrelsen för Psykologiskt Försvar.

Weibull, Lennart (1983)

Tidningsläsning i Sverige. Stockholm, Liber.

Weibull, Lennart (1986)

Läsvanestudien 1985. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Weibull, Lennart (1986B)

Massmediernas räckvidd 1985/86. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Lennart Weibull

MEDIEPROJEKTET - STUDIER AV MASSMEDIETUTVECKLING

Medieprojektet initierades 1982 av Svenska Journalistförbundet som i inledningsskedet svarade för finansieringen. Projektet syftar till att sammanställa, analysera och presentera data om de svenska mediernas utveckling. Verksamheten var från starten inriktad på tre områden. För det första gällde det att utveckla ett beskrivningssystem för svenska medier. Med detta avses att åstadkomma fruktbara definitioner, som skiljer ut de viktigaste aspekterna hos enskilda medier. Det andra var att samla in och dokumentera material om medierna. Slutligen var avsikten att åstadkomma en översiktlig årsrapport. Våren 1983 kom den första rapporten "MedieSverige" ut (Strid-Weibull, 1983).

Sedan årsskiftet 1985 ingår Medieprojektet som en del av ett större forskningsprogram - Massmediernas marknad. Huvuduppgiften för detta program är att beskriva de svenska massmediernas marknadsmässiga villkor. Projektet är delat mellan Företagsekonomiska institutionen, Göteborgs universitet och Avdelningen för masskommunikation. Den företagsekonomiska infallsvinkeln på projektet gäller massmediernas ekonomi och deras förhållande till reklammarknaden. Masskommunikations huvuduppgift är att belysa relationen mellan medierna och deras användare (jfr Strid-Weibull, 1987).

Huvuduppgifter

Den centrala frågeställningen för Medieprojektet är således att belysa sambandet mellan mediestruktur och medieanvändning över tid. Denna relation kan belysas från två håll. Förhållandet mellan medier och publik handlar både om vad mediestruktur och medieinnehåll betyder för publikens användning av medierna och vad publikintressets förändring betyder för mediernas utveckling.

I princip kan två delfrågor skiljas ut som utgångspunkter för projektets långsiktiga arbete.

- * Hur har relationen mellan mediestruktur och mediepolitik förändrats över tid?
- * Hur skall förändringarna i mediasystemet förklaras?

En viktig del av medieprojektets metodologiska arbete gäller att ta fram standardiserade mått på medieanvändning. Det gäller bl a att skapa systematik och jämförbarhet i de historiska data som samlats in. Målet är dock att komma med förslag på förbättringar av de medieundersökningar som görs idag. En beskrivning av värdesystemets förändring i Sverige är under publicering (Strid, 1987).

Vid sidan av det övergripande syftet har Medieprojektet dessutom fortfarande uppgiften att regelbundet göra sammanställningar av mediasituationen i Sverige. Den andra volymen MedieSverige publicerades 1986 (Strid-Weibull, 1986).

Dataunderlag

En grundide hos Medieprojektet är att det i möjligaste mån skall kunna baseras på befintlig statistik. Exempelvis rymmer MedieSverige 1986 ett digert datamaterial, men det unika med volymen är inte datamaterialet i sig utan den bearbetning, sammanställning och presentation som gjorts. Underlaget har hämtats från Tidningsstatistik AB, från Sveriges Radios verksamhetsberättelser, från Statistiska Centralbyrån och från många andra källor. Det har sedan bearbetats i syfte att nå jämförbarhet mellan medier, t ex i fråga om ekonomi, innehåll och publik.

En viktig förklaring till att detta sammanställningsarbete varit möjligt är att Medieprojektet haft tillgång till de löpande datainsamlingar som görs vid Avdelningen för masskommunikation, i första hand inom forskningsprogrammet Dagspresskollegiet (se annat kapitel i denna volym), Exempelvis har Dagspresskollegiets årliga läsvanestudie samt den s k Mediebarometern givit underlag för publikbeskrivningen. Dessutom har projektet haft tillgång till Orvesto-data för hela 1970-talet via Sveriges Samhällsvetenskapliga Dataarkiv (SSD).

Nya undersökningsbehov

Medieprojektets intresse för SOM-undersökningen utgår från ett intresse att metodologiskt studera olika aspekter på människors medieinnehav och medieanvändning. Som framgått i det föregående är visserligen iden med projektet att huvuddelen av dataunderlaget skall hämtas ur befintliga källor. Det första årens arbete inom projektet har emellertid indikerat att det finns en rad vita fält, som inte täcks av nu existerande studier.

En genomgång av forskningsområdet har visat att det saknas data från i första hand två områden med hög relevans för Medieprojektets arbete:

- Hushållens innehav av ny medieteknologi
- Hushållens utlägg för massmedier

Vad gäller innehavet av s k ny medieteknologi gör Sveriges Radios publik- och programforskningsavdelning (PUB) regelbundna studier. Dessa måste emellertid betraktas mer som en löpande kartläggning och mindre som ett underlag för analys. Exempelvis saknas centrala bakgrundsvariabler som möjliggör analyser av faktorer som kan förklara människors intresse för att utrusta sitt hem med nya medieapparater.

Beträffande hushållens utlägg av pengar finns det data på aggregerad nivå för Sverige som helhet (jfr Ivre, 1984). Däremot är det sämre ställt med data om hushållens budget för medier, inte minst inköp av ny medieteknologi. En orsak till bristen på underlag torde vara att det är svårt att få fram tillförlitliga svar på frågor om hushållsekonomi.

Frågeområden

Mot denna bakgrund beslöt Medieprojektet att delta i SOM-enkäten 1986. I princip resulterade projektets intresse i två frågeområden:

Innehav av medieteknologi: Frågeområdet motsvarar fråga 70 i SOM-enkäten 1986. Med medieteknologi menades här inte bara de s k nya medierna, utan även vanlig TV finns med i frågan. För att få en indikator på de medier som ännu inte har någon spridning, men som kan förväntas slå igenom fram till 1990 togs CD-bandspelare med. Som medieteknologi definierades även hem- och personatorer, medan bilinnehav endast tekniskt lades in i samma fråga.

Hushållens mediekostnader: Frågeområdet motsvarar fråga 71 i SOM-enkäten 1986. I princip skulle alla huvudmedier kunna rymmas i frågan. Det metodologiskt svåra var att få rimliga skalalternativ i fråga om kostnader. De fem skalsteg som användes byggde delvis på erfarenheter från Sverige-Nu-undersökningarna. Med tanke på stor spridning i utlägg mellan olika hushåll och stor spridning i kostnader för olika medier måste skalan till vidare ses som provisorisk. Ett annat grundproblem gällde möjligheten att föra in någon jämförelse med andra slag av rörliga hushållskostnader på i huvudsak samma kostnadsnivå. Slutligen beslöts att lägga in spel och böcker.

Medieprojektets intresse för SOM-enkäten 1986 gällde också bakgrundsfrågor. Som nämndes ovan har det i första hand varit avsikten av relevanta bakgrundsfrågor som gjort andra datamaterial mindre användbara. Eftersom projektet vill belysa vad som bestämmer både hushålls och enskildas medieval är det viktigt att få med centrala bakgrundsvariabler på båda dessa nivåer.

Ett särskilt delområde som engagerat Medieprojektet (jfr Strid, 1987) är intresseorienteringens roll. De analyser som gjorts har visat att människors orientering, mätt som svar på intressefrågor, har spelat en viss roll för vissa mediabeteenden. Utifrån tidigare dimensionsanalyser kom Medieprojektet att påverka den relativt omfattande intressefrågan som kom att ingå i SOM-enkäten 1986 (fråga 52).

På samma sätt samordnades de traditionella frågorna om medievanor med de önskemål som fanns inom forskningsprogrammet Dagspresskollegiet (frågorna 1, 2, 7 och 9). Detta handlar också om viktiga kriteriefrågor, då rimligheten i hushållens mediekostnader skall bedömas.

Medieinnehav

Tabell 1 visar på medieinnehavet totalt i olika grupper, efter hushållets sociala status, hushållsstorlek, barn och hushållsinkomst. Siffrorna för den totala spridningen ligger i stort på den nivå som kunde förväntas mot bakgrund av tidigare studier. Den siffra som möjligen förefaller något hög i förhållande till Sveriges Radios undersökningar är andelen med text-TV-innehavare, medan andelen anslutna till centralantenn ligger något lågt. Överlag förefaller SOM-enkäten 1986 ge en i övrigt tämligen rimlig bild.

Tabell 1 Andel som i sitt hem har tillgång till olika typer av medier (procent)

TV	98
Mer än en TV-apparat	35
Centralantenn	35
Video	27
Text-TV	19
Hem- eller persondator	7
Kabel-TV	5
CD-spelare	3

Innehav av medieteknologi efter hushållsinkomst (procent)

typ av utrustning	-120 000	121.000-210.000	211.000-
TV	95	99	99
Extra TV	15	38	59
Video	15	32	39
Text-TV	13	19	29
Centralantenn	35	36	34
Kabel-TV	5	6	4
Hem- eller persondator	2	6	14
CD-spelare	3	3	3

Innehav av medieteknologi efter subjektiv klasstillhörighet, enpersonshushåll och förekomst av barn (procent)

typ av utrustning	<u>subjektiv klasstillhörighet</u>					enpersonshushåll	<u>barn</u>	
	1	2	3	4	5		0-6	7-18
TV	97	95	98	97	98	93	98	99
Extra-TV	30	21	42	42	43	6	32	52
Video	30	5	26	24	34	15	41	37
Text-TV	17	10	20	21	29	11	20	24
Centralantenn	38	5	38	35	22	57	32	24
Kabel-TV	6	2	5	3	1	5	5	5
Dator	5	0	8	15	12	2	6	14
CD-spelare	5	0	3	1	4	4	3	4

Anm: Koder för subjektiv klasstillhörighet, 1=arbetarfamilj, 2=jordbrukarfamilj, 3=tjänstemannafamilj, 4=högre tjänstemannafamilj, 5=egenföretagare. Variabeln barn avser minst ett barn inom respektive ålderkategori.

Vad gäller innehavet i olika grupper har inkomstfaktorn överlag den största effekten. Endast centralantenninnehav och kabel-TV-anslutning saknar samband med inkomst. Detta är också att vänta med tanke på de områden som har centralantenn och kabelanslutning, t ex att det i huvudsak endast är flerfamiljshus som anslutits.

Hushållens utlägg för massmedier

Som tidigare nämnts är frågorna om utlägg för olika medier preliminära beroende på den osäkerhet som finns i fråga om skalstegen på kostnader. I tabell 2 finns emellertid en del resultat redovisade. Den översta tabellen innehåller en frekvensfördelning över hushållens utlägg och den nedre delen ger andelen med relativt höga utlägg i förhållande till hushållsinkomst.

Tabell 2 Hushållens utgifter för olika typer av medier (procent)

	<u>utlägg per år</u>			totalt
	0-300 kr	300-600 kr	600 kr-	
Morgontidningar	27	28	45	100
Kvällstidningar	66	16	18	100
Veckotidningar	72	21	6	100
Specialtidningar	79	15	6	100
Serietidningar	92	6	1	99
Biobiljetter	82	15	4	101
Skivor/kassetter	64	25	12	101
Böcker	51	22	25	100
Hyrfilm på video	79	13	9	101

Andel med höga utgifter för olika medier efter hushållsinkomst

medium	hushållets kostnad/år för resp. medium	<u>hushållsinkomst</u>		
		-120.000	121.000-	211.000
			210.000	
Morgontidningar	mer än 600 kr	36	46	57
Kvällstidningar	- " -	11	21	22
Böcker	- " -	18	26	38
Veckotidningar	mer än 300 kr	28	29	24
Specialtidningar	- " -	15	20	29
Serietidningar	- " -	8	8	5
Biobiljetter	- " -	18	14	24
Skivor/kassetter	- " -	29	36	55
Hyrfilm på video	- " -	19	21	24

Anm: Gränserna för kostnadsnivån har valts i syfte att ge en rimlig spridning.

Frekvensfördelningen visar allmänt på en förhållandevis rimlig kostnadsfördelning. Det finns dock en svag tendens att siffrorna är något lägre än vad som skulle förväntas. Exempelvis borde andelen prenumeranter på morgonpress (78%) resultera i något högre kostnader. Detsamma gäller delvis kvällspress. En förklaring kan ligga i att svarspersonerna har svårt att bedöma hushållets utgift och tänker i stället mera på vad man själv lägger ut, särskilt i fråga om individuellt köpta medier - kvällspress, veckopress eller biobiljetter. Om frågan skall ingå i 1987 års SOM-

enkät fordras sannolikt en bättre instruktion eller eventuellt en helt annorlunda utformning av frågan.

I fråga om hushållsinkomst visar sig denna ha effekter på hur mycket man lägger ut. Endast för veckopress, serietidningar och biobiljetter finns inget sådant samband. Detta är inte heller väntat med tanke på att det här delvis rör sig om ungdomsmedier.

Hushållsinkomstens roll både i fråga om medieinnehav och årliga utgifter för medier ger underlag för en del hypoteser om medieutvecklingen. I detta avseende har frågorna varit viktiga och fortsatta analyser bör ytterligare kunna isolera betydelsen av hushållsinkomstens storlek. Samtidigt gäller fortfarande den metodreservation som nämnts i det föregående. I SOM-enkäten 1987 blir det viktigt att försöka få en utformning av frågan som möjliggör en mer ingående metodmässig prövning.

Sammanfattning

Medieprojektet syftar till att belysa massmedieutvecklingen mot bakgrund av publikens intresse för olika medier. Projektet baserar i huvudsak sina analyser på befintlig statistik, men deltog i SOM-enkäten 1986 för att kunna specialanalysera två viktiga variabler - hushållens medieinnehav och mediekostnader. Tanken var att analyser av dessa med hänsyn till bakgrundsvariabler, som inte finns tillgängliga i annan statistik, skulle ge större förståelse för hushållens "satsning" på enskilda medier, inte minst i fråga om medieteknologi.

Frågorna om medieinnehav ger i huvudsak ett förväntat utfall, både i fråga om nivå och preliminära analyser med hänsyn till bakgrundsvariabler. Möjligen är det överraskande att hushållsinkomsten har så stor effekt.

I fråga om mediekostnader finns det vissa metodmässiga svårigheter. Även om inte resultatet kan anses vara orimligt tycks dock hushållens utgifter lägre än vad som kunde förväntas, något som kan bero på svårigheter att svara korrekt på frågan. Detta metodproblem kommer att belysas mer ingående i en specialrapport.

Referenser

Strid, Ingela (1987)

Det svenska folkets intressemonster 1972-1979. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Strid, Ingela; Weibull, Lennart (1983)

MedieSverige 1986. Stockholm, Tiden.

Strid, Ingela; Weibull, Lennart (1986)

MedieSverige 1986. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Strid, Ingela; Weibull, Lennart (1987)

Medieprojektet. Bakgrund och läge i april 1987. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Sören Holmberg

VALFORSKNINGEN

Surveyforskning kring väljare och val har gamla anor i Sverige. Rötterna sträcker sig ända tillbaka till 1940-talet och Svenska Gallupinstitutets mätningar vid valen 1944, 1946 och 1948. Till Göteborg kom valforskningen först när Jörgen Westerståhl flyttade från Stockholm till Göteborg i början av 1950-talet. Sedan dess har dock svensk valforskning haft sitt fäste i Göteborg. Den första göteborgsbaserade valundersökningen genomfördes vid 1954 års kommunval. Studien leddes av Jörgen Westerståhl och Bo Särllvik.

Westerståhl och Särllvik hade en vision. De ville inte bara uttala sig om väljarnas beteende. De ville också kunna säga någonting om de större politiska sammanhangen - om valens betydelse i svensk politik och om den representativa demokratiens funktionssätt.

Visionen påverkade uppläggningsen av de första undersökningarna. Westerståhl och Särllvik var mycket medvetna om att studierna inte kunde begränsas till enbart intervjuer med väljare. Den första valundersökningen 1954, som hade karaktären av en lokal provstudie, omfattade därför inte bara en intervjuundersökning med väljare utan också analyser av pressens bevakning av valrörelsen och studier av partiernas valbudskap. Uppläggningsen hade inspirerats av de valstudier som Paul Lazarsfeld och Bernhard Berelson hade genomfört i USA på 1940-talet. Ett av huvudsyftena var att studera "valpropagandans räckvidd och effekter".

Starten 1956

Den egentliga starten på valforskningsprogrammet i Göteborg kom 1956, då den första rikstäckande valundersökningen genomfördes. Statistiska centralbyrån svarade för urvalsdragning och intervjuarbete precis som vid undersökningen två år tidigare.

1956 års valundersökning hade också en stark inriktning på frågeställningar kring valpropaganda och dess effekter, även om större delen av resurserna sattes in på intervjuundersökningen med väljarna och mycket litet gjordes när det gällde massmediernas innehåll och partiernas budskap.

Intresset för massmedierna och partiernas insatser blev ändå mindre i de valundersökningar som genomfördes under 1960-talet och början av 1970-talet. Under denna period inspirerades studierna i första hand av den typ av valforskning som bedrevs vid University of Michigan. Valundersökningarna inriktades på frågeställningar som primärt hade att göra med väljarna. Några studier av massmediernas innehåll och effekter eller av partiernas agerande genomfördes inte.

1960-talets valforskning var emellertid inte enbart begränsad till väljarnivå. Visionen att knyta an väljarstudierna till de "större" frågorna på systemnivå hölls levande. Ett större forsk-

ningsprojekt kring den representativa demokratin - med bl a analyser av åsiktsöverensstämmelsen mellan riksdagsmän och väljare - genomfördes i samband med 1968 års valundersökning.

Ideerna från 1954 års provstudie aktualiserades ånyo i slutet av 1970-talet. Fr o m 1979 års valundersökning genomförs vid varje val omfattande studier av massmediernas innehåll och partiernas valbudskap parallellt med intervjuundersökningarna med väljarna. Studierna görs så att resultaten kan jämföras med varandra. Tanken är att kunna följa opinionsbildningsprocessen över tid på flera olika nivåer och därigenom analysera hur väljare, partier och massmedier influerar varandra.

År 1985 utvidgades valforskningsprogrammet ytterligare i och med att en riksdagsstudie kopplades till valundersökningen. Hela 97 procent av riksdagsledamöterna besvarade en enkät strax efter valet. Förhoppningen är att valforskningen i framtiden inte enbart skall omfatta väljarstudier utan också undersökningar av de riksdagsledamöter som väljs vid valen. Svensk valforskning skall vidgas till att omfatta valprocessen i sin helhet - från undersökningar av väljarbeteende och medieinnehåll till studier av valens betydelse i den representativa demokratin.

SOM-deltagande

Sett mot denna bakgrund blir valforskningens deltagande i SOM-undersökningarna tämligen naturligt. De regelbundna SOM-studierna gör det möjligt att på ett ekonomiskt överkomligt sätt komplettera valundersökningarnas mätserier med information om vad som händer mellan valen. Och det är självfallet viktigt. Främst därför att opinionsförändringar under mellanvalsperioderna påverkar hur det går i valen. Men också för att SOM-undersökningarna möjliggör mer generella studier av politiskt beteende och opinionsbildning. Mätresultaten vid valen kan t ex kontrasteras mot vad man finner mellan valen, när politiken inte fokuseras lika mycket som under en valrörelse.

Det viktigaste skälet till att valforskningen deltar i SOM-satsningen är dock insikten om att vetenskapliga studier av politisk opinionsbildning och representativ demokrati kräver systematiska mätningar av vad som händer över tid. Det räcker inte med att studera väljarna vid valtillfällena. Opinionsutvecklingen mellan valen måste också studeras. Vidare räcker det naturligtvis inte med att enbart följa väljarnas åsikter och agerande över tid. Åsiktsutveckling och agerande hos flera andra aktörer (partier, medier, valda representanter) måste också analyseras och relateras till förändringarna på väljarnivå.

Inom valforskningsprogrammet finns därför sedan länge systematiska tidsseriemätningar av massmediernas innehåll. Exempelvis mäter vi nyhetsprogrammet Rapportens innehåll varje dag ända sedan 1979. SOM-studierna möjliggör spännande agendajämförelser mellan medieinnehåll och hur väljarna uppmärksammar och betonar olika frågor och problem.

SOM '86 innehöll ett tiotal frågor av direkt intresse för valforskningen (partival 1985, partisynpati, sakfrågeåsikter, bedömning av regeringens insatser, bedömningar av ekonomins utveckling, partiernas och partiledarnas popularitet, subjektiv vänster-högerposition). Men också naturligtvis ett flertal frågor av mer indirekt intresse som exempelvis Ingleharts skala för materiella och postmateriella värderingar, Rokeachs värdeskala, ett rikt batteri av mediaexponeringsfrågor och en omfattande mätning av människors intressen (livsstil).

Några resultat

Resultaten för några av valforskningsfrågorna redovisas i tabellerna 1-11. Några utförligare kommentarer krävs inte. Vissa mindre påpekanden kan dock vara på sin plats.

Tabell 1 Andelen socialdemokratiska väljare är något överskattat i vårt urval (+2.8 procent utifrån minnesdata om röstning 1985). Telefonuppföljningen lockade fram ännu fler socialdemokrater (57 procent) och ökade skevheten i urvalet. I det följande utnyttjas därför inte resultaten från telefonuppföljningen. Vi håller oss enbart till enkätresultaten.

Tabell 2/Figur 1 Försöket med en enkätanpassad fråga om graden av partiidentifikation visade sig vara lyckat. Frågan har tidigare använts av Lennart Weibull inom medieforskningen.

Tabell 3 Åsiktsfrågor möts uppenbarligen med fler mittalternativ-svar i enkätstudier än i intervjuundersökningar. Men opinionsbalansmåtten tycks inte påverkas allvarligt. Opinionsförändringarna i fondfrågan (mindre motstånd) och i kärnkraftsfrågan (ökat motstånd) mellan 1985 och 1986 är rimliga mot bakgrund av vad vi vet från andra studier.

Tabell 4 Regeringsfrågan gav lite dålig varians. Hela 54 procent tyckte att regeringen skötte sig bra mot endast 12 procent som tyckte att regeringen skötte sig dåligt. De allra flesta valde något av följande två svarsalternativ: ganska bra (44 procent) eller varken bra eller dåligt (32 procent). Sambandet mellan regeringsbedömningen och partisynpatierna hade en förväntad form med en klart positiv opinionsbalans bland s-sympatisörer (+79) och en svagt negativ bland m-sympatisörer (-4).

Tabell 5 Den nykonstruerade frågan om subjektiv vänster-högerposition (5-ställig) tycks fungera mycket bra. Svarfördelningen (vänster, varken eller, höger) blev ungefär densamma som för valundersökningens 11-ställiga skala 1985. Sambandet med partisynpatierna är starkt ($\eta^2=0,59$) och har den förväntade formen.

Tabell 6 Sambanden (r) mellan undersökningspersonernas sakfrågeåsikter är både till riktning och styrka så gott som identiska i SOM-undersökningen och i 1985 års valundersökning. De bakomliggande svarsfördelningarna är ibland något olika, men det har uppenbarligen inte påverkat korrelationerna.

Tabell 7 Även sambanden mellan sakfrågeåsikterna och partisympatierna ser anmärkningsvärt lika ut i SOM '86 och i Vu 85. Åsiktsfrågorna har uppenbarligen fungerat lika bra i SOM-studierna som i valundersökningarna. En substantiell slutsats som kanske kan dras är att sambandet mellan väljarnas åsikter och partisympatier inte behöver vara svagare mellan valen än vid valen - speciellt inte i ideologiskt laddade frågor (fonder och offentlig sektor t ex).

Tabell 8/Figur 2 Frågorna om hur den egna ekonomin respektive hur landets ekonomi förändrats under senare år gav upphov till klart fler mittalternativ-svar i SOM '86 än motsvarande frågor i 1985 års valundersökning. Ekonomibedömningarna var också mycket svagare relaterade till väljarnas partisympati i SOM '86 än i Vu 85 (jfr $R^2=.03$ i SOM-studien med $R^2=.14$ i valundersökningen 1985). Resultaten kan naturligtvis vara en tillfällighet - vi får se vad som händer i SOM-mätningen 1987 - med det kan också indikera att kopplingen ekonomi-politik behöver en valrörelse som betonar de ekonomiska frågorna (som 1985) för att blomma ut.

Tabell 9-10 Skalmättningsfrågorna av partiledarnas popularitet gav i de flesta fall samma resultat som vi känner igen från tidigare mätningar i valundersökningarna. De enda två partiledare som fanns med både i Vu 85 och i SOM '86 fick nästan exakt samma resultat bland de egna väljarna - Werner +3,6 respektive +3.7 och Westerberg +3.5 respektive +3.3. Peter Esaiasson som genomfört en detaljerad utvärdering av popularitetsmätningarna i SOM '86 drar slutsatsen att våra skalmätningar även fungerar i enkätform.

Tabell 11 Försöket med att relatera begreppet livsstil (mätt via en serie intressefrågor) till politiska fenomen (partisympati och subjektiv vänster-högerposition) var inte helt lyckat. Sambanden blev på något undantag när mycket svaga. Riktningen på de samband som fanns var dock ofta de förväntade. Intresse för aktier, golf, modenyheter, restaurangbesök, charterresor och kyrkobesök är kopplade till högeråsikter medan intresse för hälsonyttig mat, fotboll, friluftsliv, föreningsliv och att diskutera politik har samband med vänsteråsikter. Även om kopplingarna är svaga har procentresultaten för de olika partierna i tabell 11 ett klart underhållningsvärde; kanske säger de också någonting om de olika väljargruppernas sammansättning.

Tabell 1 Partivalet 1985 i enkätstudien och telefonuppföljningen (procent)

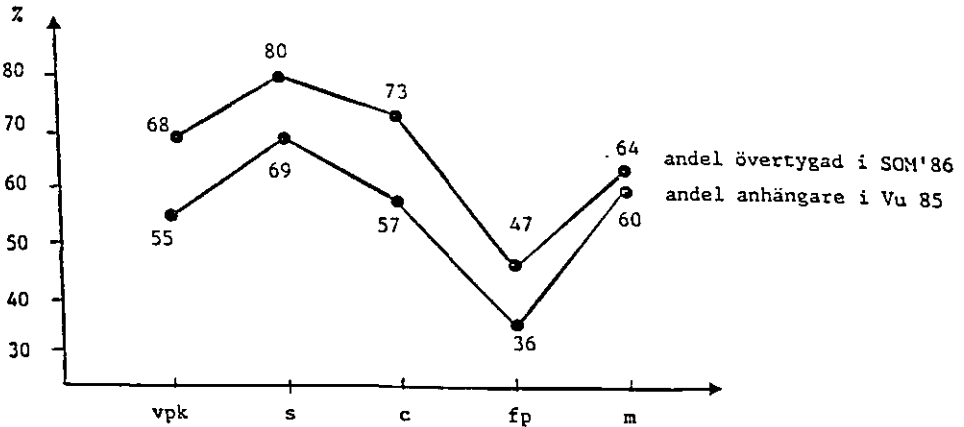
partival 1985	svarande per enkät	svarande per telefon	samtliga svarande	1985 års valresultat	skillnad mellan enkät- och valresultat
vpk	4,7	2,7	4,5	5,4	-0,7
s	47,5	57,1	48,3	44,7	+2,8
c	9,5	8,0	9,4	10,1	-0,6
fp	14,3	10,7	14,0	14,6	+0,1
m	20,3	13,4	19,7	21,3	-1,0
kds	1,3	0,0	1,2	2,3	-1,0
mp	2,2	2,7	2,2	1,5	+0,7
övriga	0,2	5,4	0,7	0,5	-0,3
summa procent	100,0	100,0	100,0	100,0	
antal svars- personer	1276	112	1388		
<u>bland röst- berättigade</u>					
andel som upp- gav icke-röstning	5,2	10,2			
andel utan parti/svar	5,6	33,0			

Anm: Analysen omfattar enbart röstberättigade i riksdagsvalet 1985. Bland personerna som förts till gruppen "utan parti/svarsmarkering" finns ett fåtal röstberättigade (10 personer) som markerat att de ej var röstberättigade. Valdeltagandet har ej kontrollerats mot röstlängden.

Tabell 2 Partisympati och grad av övertygelse (procent)

Fråga: "Anser Du Dig vara en övertygad anhängare av detta parti?"

grad av övertygelse	<u>partisympati senhösten 1986</u>							samtliga med partisympati
	vpk	s	c	fp	m	kds	mp	
ja, mycket övertygad	17	40	29	6	24	29	13	27
ja, något övertygad	51	40	44	41	40	35	27	39
nej	32	18	26	51	34	24	59	31
vet inte	0	2	1	2	2	12	1	3
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
antal svars- personer	47	674	119	275	277	17	93	1521
andel övertygad	68	80	73	47	64	64	40	66

Figur 1 Partiövertygelse - två olika mått (procent)

Anm: Resultaten för valundersökningen 1985 (Vu 85) bygger på den traditionella partiidentifikationsfrågan (se Holmberg/Gilljam: Väljare och val i Sverige s. 241-245).

Tabell 3 Åsikter i några sakfrågor vid valet 1985 och i okt/nov 1986 (procent)

	mycket bra förslag	ganska bra förslag	varken bra eller dåligt förslag	ganska dåligt förslag	mycket dåligt förslag	vet inte	summa procent	antal svars-personer	opinionsbalans andel bra minus andel dålig
<u>Minska den offentliga sektorn</u>									
Vu 85	16	26	9	24	18	7	100	2782	0
SOM '86	18	19	24	17	15	7	100	1624	+ 7
<u>Avskaffa löntagarfonderna</u>									
Vu 85	44	11	13	12	9	11	100	2780	+34
SOM '86	37	11	22	10	15	5	100	1624	+23
<u>Minska försvarsutgifterna</u>									
Vu 85	15	17	12	12	31	4	100	2781	- 7
SOM '86	17	17	22	23	16	5	100	1624	- 5
<u>Behålla kärnkraften, även efter år 2010</u>									
Vu 85	13	19	11	20	28	9	100	2782	-16
SOM '86	11	12	16	17	40	4	100	1624	-34
<u>Minska inkomstskillnaderna i samhället</u>									
	35	23	20	10	8	4	100	1624	+40

Anm: Mittenalternativet i Vu 85 var inte "varken bra eller dåligt förslag". Det var "spelar ingen större roll".

Tabell 4 Värderingen av regeringens arbete (procent)

Fråga: "Hur tycket Du regeringen sköter sin uppgift?"

	<u>partisympati</u>							samtliga
	vpk	s	c	fp	m	kds	mp	
Mycket bra	9	20	1	4	0	12	4	10
Ganska bra	60	61	33	39	25	47	35	44
Varken bra eller dåligt	23	15	48	42	44	29	52	32
Ganska dåligt	6	2	14	13	19	0	4	9
Mycket dåligt	0	0	4	1	10	6	4	3
Vet inte	2	1	0	1	2	6	1	2
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
antal svars- personer	47	674	119	275	277	17	93	1624
opinionsbalans bra-dåligt	+63	+79	+16	+29	-4	+53	+31	+44

Tabell 5 Subjektiv vänster-högerposition (procent)

Fråga: "Man talar om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-höggerskala. Var någonstans skulle Du placera Dig själv på en sådan vänster-höggerskala?"

vänster-höger position	<u>partisympati</u>								SOM '86 samtl.	Vu 85 samtl.
	vpk	s	c	fp	m	kds	mp			
Klart till vänster	56	22	1	0	0	0	9	12	} 33	32
Något till vänster	38	42	3	2	0	24	16	21		
Varken till höger eller vänster	2	30	56	36	11	52	56	32	} 31	37
Något till höger	0	3	34	58	47	24	15	23		
Klart till höger	0	0	5	3	40	0	0	8		
Vet inte	4	3	1	1	2	0	4	4		5
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100		100
antal svarspersoner	47	674	119	275	277	17	93	1624		2660
opinionsbalans vänster-höger	+94	+61	-35	-59	-87	0	+10	+2		-5

Anm: Resultaten från Vu 85 bygger på hur intervjupersonerna placerade sig på en skala från 0 (vänster) över 5 (varken vänster eller höger) till 10 (höger)

Tabell 6. Åsiktssamband mellan sakfrågor (procent)

Vu 1985	offentlig sektor	löntagarfonder	förvarsutgifter	kärnkraften	subjektiv vänsterhöger
minska den off. sektorn	-	.48	-.18	.19	-.48
avskaffa löntagarfonderna		-	-.25	-.02	-.65
minska försvarsutgifterna			-	-.17	.33
behålla kärnkraften även efter år 2010				-	-.11
subjektiv vänsterhögerposition					-
SOM '86					
minska den off. sektorn	-	.47	-.15	.21	-.44
avskaffa löntagarfonderna		-	-.24	.07	-.66
minska försvarsutgifterna			-	-.16	.33
behålla kärnkraften även efter år 2010				-	-.16
subjektiv vänsterhögerposition					-

Anm: De båda variablerna för subjektiv vänster-högerposition presenteras i tabell 5.

Tabell 7 Graden av samband mellan sakfrågeåsikter och partisympatier (eta²)

sakfråga	Vu 85	SOM '86	
	partival 85	partival 85	partisympati 85
Minska den offentliga sektorn	.27	.22	.20
Avskaffa löntagarfonderna	.52	.50	.48
Minska försvarsutgiftern	.14	.14	.13
Behålla kärnkraften även efter år 2010	.11	.09	.11
Minska inkomstskillnaderna i samhället	-	.19	.18
Kärnkraftavveckling-fem svarsalternativ	-	.10	.11
Subjektiv vänster-höger position (1-10) resp (1-5)	.55	.61	.59

Anm: Resultaten bygger på envägs variansanalyser med parti som oberoende variabel och sakfrågeåsikter som beroende. Frågan om kärnkraftsavvecklingen omfattade följande 5 alternativ: Stoppa kärnkraften omedelbart, Avveckla kärnkraften snabbare än till år 2010, Avveckla kärnkraften till 2010, Avveckla kärnkraften, men inte så snabbt som till år 2010 och Använd kärnkraften, avveckla den inte.

Tabell 8 Bedömning av hur den egna ekonomin och Sveriges ekonomi förändrats under det senaste året (SOM '86) respektive under de senaste två tre åren (Vu 82 och Vu 85) (procent)

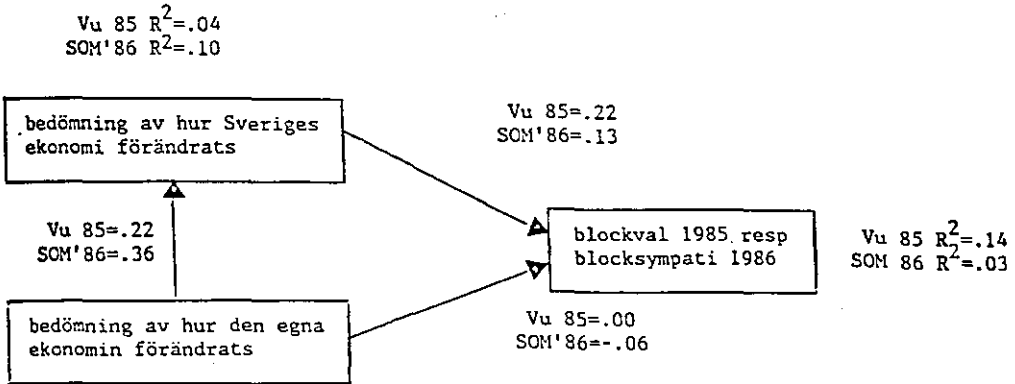
Fråga: "Om Du jämför Din ekonomiska situation med vad den var för ett år sedan, har den: ..."

Fråga: "Hur har enligt Din mening den svenska ekonomin förändrats under det senaste året. Har den: ..."

	bedömning av den egna ekonomiska situationen			bedömning av Sveriges ekonomiska situation	
	Vu 82	Vu 85	SOM '86	Vu 85	SOM '86
Förbättrats	21	30	24	25	31
Ungefär densamma	40	41	58	28	46
Försämrats	38	27	17	39	20
Vet inte	1	1	1	8	3
summa procent	100	100	100	100	100
antal svar	2715	2681	1624	2678	1624

Anm: Resultaten för Vu 82 och Vu 85 har hämtats från Holmberg/Gilljam Väljare och val i Sverige, s. 146.

Figur 2 Blockval 1985/Blocksympati 1986 som en funktion av väljarnas bedömningar av förändringen i den egna respektive i Sveriges ekonomiska situation (regressionskoefficienter)

Anm: Analyserna bygger på de intervjufrågor som presenterades i tabell 8. Hur regressionsanalyserna genomförs redovisas i Holmberg/Gilljam Väljare och val i Sverige, s.149-150.

Tabell 9 Partiledarnas popularitet bland de egna väljarna enligt en skala från -5 till +5 (medelvärden)

År	Werner	Palme Carlsson	Fälldin Söder	Ullsten Westerberg	Bohman Adelsohn Bildt
Vu 1979	+3,2	+3,5	+3,1	+3,1	+4,0
Vu 1982	+2,9	+3,5	+3,2	+2,0	+3,5
Vu 1985	+3,6	+3,5	+2,8	+3,5	+2,6
SOM 1986	+3,7	+3,5	+3,0	+3,3	+2,6

Tabell 10 Partiledarnas popularitet bland de egna väljarna och i valmanskåren som helhet enligt en skala från -5 till +5 i SOM '86 (medelvärden)

	Lars Werner	Ingvar Carlsson	Karin Söder	Bengt Westerberg	Carl Bildt
Egna väljare	+3,7	+3,5	+3,0	+3,3	+2,6
Samtliga väljare	-0,5	+1,9	-0,2	+0,9	-0,7

Tabell 11 Livsstil och partival (procent och etakvadrat)

Intresse	andel mycket intresserade								eta- kvadrat	korr (r) med subj. vänster högerposition
	partisynmpati									
	vpk	s	c	fp	m	kds	mp	samtliga		
Häslonyttig mat	55	49	58	46	39	59	54	48	.02	<u>-.10</u>
Bo i villa/ eget hem	49	62	64	69	62	71	62	63	.01	<u>.09</u>
Heminredning	45	50	49	55	52	44	54	51	.01	.08
Modenyheter	19	30	32	36	34	25	23	31	.01	<u>.09</u>
Moticonera	45	53	41	57	51	44	50	52	.01	.01
Golf	2	6	3	10	11	0	7	7	<u>.03</u>	<u>.14</u>
Laga mat	51	55	56	43	46	50	49	51	.01	-.06
Lyssna på popmusik	28	29	15	34	26	13	42	29	<u>.03</u>	.01
Gå på teater	43	27	24	28	27	19	23	27	.01	.01
Gå i kyrkan	2	10	36	11	12	88	9	13	<u>.08</u>	.07
Diskutera politik	40	23	14	17	26	6	21	22	.02	-.07
Läsa skönlitteratur	66	35	29	46	40	31	49	40	.02	-.01
Nandarbeta	40	40	49	33	27	64	41	37	.02	-.07
Fotboll	28	35	26	28	26	13	25	30	.02	-.07
Aktier	11	8	7	16	22	0	6	12	<u>.06</u>	<u>.20</u>
Träffa nya människor	66	58	55	62	60	64	69	60	.01	.05
Föreningsliv	30	26	24	19	18	31	21	23	.01	-.08
Hobbyverskanhet i hemmet	62	44	47	37	32	38	48	42	.01	-.08
Friluftsliv	70	59	64	55	50	56	58	57	.02	<u>-.09</u>
Vara för mung själv	45	30	35	24	24	44	29	29	.01	-.07
Gå på restaurang	40	32	26	38	35	25	39	34	.02	<u>.09</u>
Familjeliv	70	79	79	71	76	81	63	75	.02	-.03
Gå ut och dansa	30	34	40	36	29	6	35	34	.02	.05
Umgås med släkt och vänner	60	69	77	65	63	94	57	67	.01	-.01
Aka på charterresa	30	48	41	52	47	19	44	47	.02	<u>.09</u>

Anm: Intressefrågorna kunde besvaras på en sjugradig skala från ointresserad (-3) till intresserad (+3). Frågan löd: "Hur stort är Ditt intresse för nedanstående ämnen och aktiviteter?" Människor som svarat +2 eller +3 har klassificerats som mycket intresserade. Etakvadrat anger graden av samband mellan partisynmpati och de olika intressena. Korrelationskoefficienterna (r) visar sambandet mellan undersökningspersonernas subjektiva vänster-högerposition (femgradig skala) och de olika intressena. Positiva korrelationer indikerar att intressena i fråga har ett samband med högeråsikter medan negativa korrelationer anger ett samband med vänsteråsikter. Etavärden större än eller lika med .03 och korrelationer större än eller lika med .09 har utmärkts med en inramning.

Sören Holmberg

KÄRNKRAFTSPROJEKTET

Kärnkraftsprojektet är ett samhällsvetenskapligt forskningsprojekt kring opinionsbildningen i kärnkraftens avfallsfråga. Projektet är kopplat till det valforskningsprogram som finns vid statvetenskapliga institutionen i Göteborg. Projektets huvudsyfte är att studera den långsiktiga opinionsbildningen i massmedierna, bland väljarna och bland olika aktörer när det gäller avfallsfrågan. Huvudansvariga för projektet är docent Sören Holmberg och docent Kent Asp. Projektet startade år 1986 och planeras pågå in på 2000-talet.

De viktigaste frågeställningarna i kärnkraftsprojektet gäller opinionsbildningen och den politiska demokratin. Hur formas och förändras människornas åsikter och kunskaper i en komplicerad men också potentiellt konfliktladdad och emotionell sakfråga som kärnkraftens avfallsfråga? Vilken betydelse har sådana faktorer som olika ideologiska uppfattningar, olika riskuppfattningar, olika partisympatier, olika sociala och ekonomiska levnadsomständigheter och olika livsstilar för åsiktsbildningen? Vilken roll spelar olika partier, intressegrupper och massmedier som opinionsbildare och propagandister? Hur påverkar medborgare, partier, opinionsgrupper och massmedier varandra över tid?

Mätningar på tre nivåer

Opinionsbildningen i kärnkraftens avfallsfråga kommer att studeras på tre olika nivåer - på medborgarnivå, på massmedienivå och på politisk aktörsnivå. På medborgarnivå kommer vi att genomföra både översiktliga opinionsmätningar varje år (SOM) och vart tredje år (i samarbete med SCE/PSU) och mer djuplodande intervjustudier vart sjätte år (SCB) för att analysera åsikts- och kunskapsutvecklingen. De mer djuplodande intervjustudierna kommer att läggas upp som en panelundersökning (samma människor intervjuas flera gånger över tid) för att möjliggöra analyser av individuella åsiktsförändringar.

På massmedienivå kommer både etermedier (TV2:s Rapport) och pressen (storstadsmorgontidningar) att innehållsanalyseras kontinuerligt. I Rapport kommer allt som har att göra med energi, kärnkraft och avfallsfrågan att registreras. I pressmaterialet koncentrerar vi oss på ledar-, kultur- och debattsidorna.

På politisk aktörsnivå kommer ett begränsat antal "kärnkraftsaktörer" (de politiska partierna, miljörörelsen, folkkampanjen, kraftintressenter) att detaljstuderas. Aktörernas verklighetsuppfattningar, målsättningar och konkreta åtgärdsförslag skall undersökas över tid. Studierna kommer att baseras på av organisationerna själva producerat material.

Kärnkraftsprojektets deltagande i SOM-undersökningarna behöver inte motiveras särskilt. Det är ganska självklart. SOM-undersökningarna möjliggör ju just det som är mest centralt för projektet - upprättande av tidsserier över människors åsikter och kunskaper i kärnkraftsfrågan.

Några resultat

Nedan följer en kort tabellpresentation av några resultat från kärnkraftfrågorna i SOM '86.

Tabell 1 Enkätfrågan om kärnkraftens användning i Sverige - som vi hoppas skall fungera in på 2000-talet - gav upphov till en bra svarsvarians. I Tjernobyls skugga var andelen svarspersoner som vill avveckla kärnkraften före 2010 något större (41 procent) än andelen som ville utnyttja kärnkraften efter 2010 (29 procent). Den beslutade linjen om en avveckling till år 2010 stöddes av 27 procent. Som tidigare känt var kvinnor och yngre människor mer negativa till kärnkraften än män och äldre människor.

Tabell 2 Sambanden mellan människors partisympatier och kärnkraftsåsikter är desamma efter Tjernobyli som före. Väljare som sympatiserar med c, mp och vpk är klart mer skeptiska till kärnkraften än anhängare till s, fp och m. Moderaternas väljare är mest positiva till kärnkraften, En majoritet av m-sympatisörerna i SOM '86 ville utnyttja kärnkraften efter år 2010 (53 procent).

Tabell 3/4 Människors värderingar av kärnkraftens risker är mycket klart relaterade till vilka åsikter de har om kärnkraften. Riskvärderingarna har förändrats mycket lite sedan folkomröstningen. Möjligen kan man spåra en Tjernobyli-effekt i det faktum att riskerna för miljöskador och ärftliga skador och risken för en ökad kärnavapenspridning uppfattades som något större 1986 än 1980. Riskerna för en reaktorolycka i Sverige bedömdes dock inte som större 1986 än vid folkomröstningen 1980. De upprepade försäkringarna om att de svenska reaktorerna är säkrare än de sovjetiska spelade kanske en roll här.

Figur 1 Engagemanget och åsiktsintensiteten i kärnkraftsfrågan är fortfarande större bland kärnkraftsmotståndare än bland de flesta kärnkraftsanshängare. Bland anhängarna finns dock en mindre grupp med samma åsiktsintensitet som bland kärnkraftsmotståndarna. Den gruppen består av de kärnkraftsanshängare som inte bara är emot en avveckling 2010 utan som över huvud taget är emot en kärnkraftsavveckling. De kärnkraftsförespråkare som vill använda kärnkraften, inte avveckla den, är lika övertygade i sina åsikter som de kärnkraftsmotståndare som vill snabbstoppa kärnkraften.

Tabell 5 Svenska folket tror inte att kärnkraften kommer att vara avvecklad år 2010. Det är bara 34 procent som tror det. De flesta (64 procent) tror det inte. Någon skillnad mellan män och kvinnor finns inte. Inte ens bland kärnkraftsmotståndarna finns det en majoritet som tror på en avveckling till 2010.

Tabell 6 Människorna är skeptiska till Sveriges möjligheter att hantera och slutförvara kärnkraftens avfall på ett säkert sätt.

På kort sikt (närmaste 50 åren) är det endast en knapp majoritet (50 procent) som tror på en säker hantering. När det gäller på lite längre sikt (så länge avfallet är farligt för människorna och miljön) sjunker andelen människor som tror att en säker slutförvaring är möjlig till 39 procent. En majoritet av folket (52 procent) tror inte att Sverige klarar av en säker slutförvaring på lång sikt.

Tabell 7 En mycket klar majoritet (71 procent) är för ett kommunalt veto i kärnkraftens avfallsfråga. Vetolinjen har majoritet i alla åsiktsläger utom bland de mest entusiastiska kärnkraftsanshängarna.

Tabell 8 Forskare som kollektiv åtnjuter fortfarande ett stort förtroende i kärnkraftsfrågan. Hela 76 procent av svarspersonerna angav att de hade mycket eller ganska stort förtroende för forskare när det gällde information om energi och kärnkraft. Även miljögrupperna (53 procent mycket eller ganska stort förtroende) fick ett relativt fint resultat medan utfallet blev klart sämre för exempelvis kärnkraftsindustrin (34 procent) och statliga myndigheter (37 procent). Riktigt illa gick det dock för journalisterna som endast 14 procent uppgav sig ha mycket eller ganska stort förtroende för. Hela 78 procent angav att de hade ett litet förtroende för journalister när det gällde information om energi och kärnkraft.

Tabell 9 Sambanden mellan människors olika intressen och kärnkraftsåsikterna var inte särskilt starka. Korrelationerna håller sig i de flesta fall kring noll. Några svaga kopplingar kan dock iakttas. Intresse för sådana saker som hälsonyttig mat, popmusik, hobbyverksamhet i hemmet och att umgås med släkt och vänner har ett visst samband med kärnkraftsmotstånd medan intresse för mode, politik och aktier är kopplat till en positiv uppfattning om kärnkraft. Några vidlyftigare teorier om olika livsstilars betydelse för människors kärnkraftsåsikter går knappast att grunda på resultaten.

Tabell 1 Åsikter om kärnkraftens användning i Sverige efter kön och ålder (procent)

Fråga: "Efter folkomröstningen 1980 beslöt riksdagen att kärnkraften skulle avvecklas i Sverige till år 2010. Vad är Din åsikt om kärnkraftens användning i Sverige?"

kärnkraftsåsikt	kön		ålder						samtliga
	män	kvinnor	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-75	
Stoppa kärnkraften omedelbart	10	19	15	19	22	12	9	11	15
Avveckla kärnkraften snabbare än till år 2010	21	31	31	26	21	26	26	26	26
Avveckla kärnkraften till år 2010	26	29	25	26	25	25	31	30	27
Avveckla kärnkraften, men inte så snabbt som till år 2010	23	10	15	15	18	20	15	15	16
Använd kärnkraften, avveckla den <u>inte</u>	18	7	11	10	12	14	19	12	13
Vet inte/vill ej svara	2	4	3	4	2	3	0	6	3
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100
antal intervju-personer	778	764	170	285	249	280	222	336	1624
andel stoppa omedelbart eller snabbare än till år 2010	31	50	46	45	43	38	35	37	41
andel avveckla efter 2010 eller <u>inte</u> avveckla	41	17	26	25	30	34	34	27	29

Tabell 2 Partisympati och kärnkraftsåsikt (procent)

kärnkraftsåsikt	<u>partisympati</u>							samtliga
	vpk	s	c	fp	m	kds	mp	
Stoppa kärnkraften omedelbart	36	10	27	12	7	23	38	15
Avveckla kärnkraften snabbare än till år 2010	23	27	42	28	16	18	27	26
Avveckla kärnkraften till år 2010	26	34	22	27	22	35	20	27
Avveckla kärnkraften, men inte så snabbt som till år 2010	9	16	7	20	25	6	6	16
Använd kärnkraften, avveckla den <u>inte</u>	6	11	1	12	28	18	8	13
Vet inte/ vill ej svara	0	2	1	1	2	0	1	1
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
antal intervju- peroner	47	674	119	275	277	17	93	1624
andel stoppa omedel- bart eller snabbare än till år 2010	59	37	69	40	23	41	65	41
andel avveckla efter 2010 eller <u>inte</u> av- veckla	15	27	8	32	53	24	14	29

Tabell 3 Riskvärdering i kärnkraftsfrågan (medeltal)

Fråga: "Vad anser Du om följande risker som diskuteras i samband med kärnkraften? Hur stor är risken för: ..."

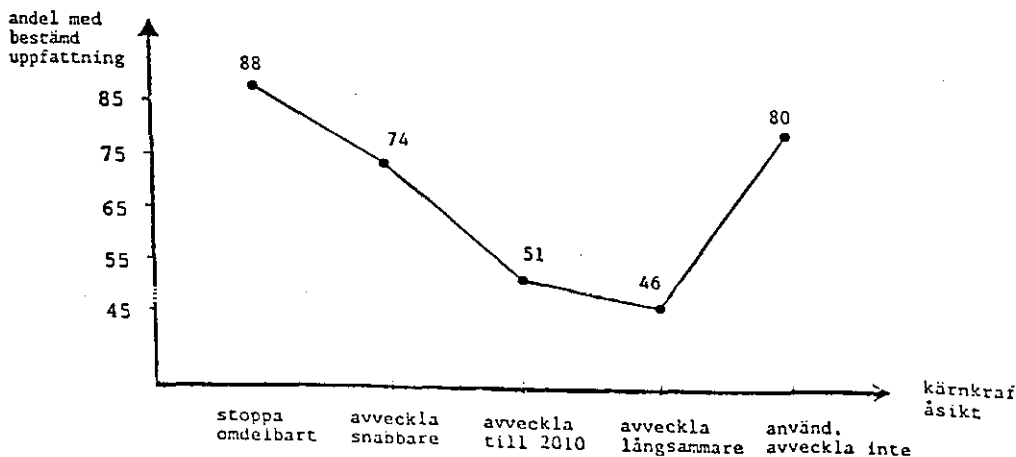
Kärnkraftsrisk	Kärnkraftsåsikt					samtliga
	stoppa omedelbart	avveckla snabbare	avveckla till 2010	avveckla lång- sammare	använd avveckla inte	
En större olycka med radioaktivt utsläpp i ett kärnkraftverk i Sverige	8.08	6.06	4.47	2.78	1.97	4.78
Fler cancerfall och andra sjukdomar om vi använder kärnkraften	8.74	6.70	4.85	2.87	1.93	5.22
att kärnkraften ger ökade miljöskador på mark, luft och vatten	8.96	6.74	4.71	2.92	1.88	5.24
Att kärnkraften ger upphov till ärftliga skador på kommande generationer	8.92	7.09	5.19	3.31	2.22	5.56
Att vi i Sverige inte kan hantera och slutförvara kärnkraftens avfall på ett säkert sätt	9.02	7.60	6.14	3.94	2.75	6.14
Att kärnkraften leder till att alltfler länder skaffar sig atomvapen	8.87	7.84	6.81	5.44	4.02	6.80

Anm: Medeltalen kan variera mellan 1.00 (mycket liten risk) och 10.00 (mycket stor risk).

Tabell 4: Kärnkraftens risker 1980 och 1986 (medeltal)

kärnkraftsrisk	folkomröstningen 1980	november 1986	förändring
En större olycka med radioaktivt utsläpp i ett kärnkraftverk i Sverige	4.8	4.8	0.0
Fler cancerfall och andra sjukdomar om vi använder kärnkraften	5.1	5.2	+0.1
Att kärnkraften ger ökade miljöskador på mark, luft och vatten	4.8	5.2	+0.4
Att kärnkraften ger upphov till ärftliga skador på kommande generationer	5.3	5.6	+0.3
Att kärnkraften leder till att allt fler länder skaffar sig atomvapen	6.2	6.8	+0.6

Anm: Resultaten för 1980 kommer från Holmberg och Asps bok Kampen om kärnkraften (Liber 1984) och bygger på 1980 års folkomröstningsundersökning

Figur 1 Kärnkraftsåsikt och övertygelse (procent)

Tabell 5 Tro om avveckling år 2010 (procent)

Fråga: "Tror Du personligen att kärnkraften kommer att vara avvecklad i Sverige år 2010?"

avveckla till 2010	kön		kärnkraftsåsikt					
	män	kvinnor	avveckla omedel- bart	avveckla snabbare	avveckla till 2010	avveckla lång- sammare	använd avveckla inte	samtliga
Ja, absolut	8	6	12	9	10	1	0	7
Ja, troligen	26	28	24	38	37	13	7	27
Nej, troligen inte	54	60	55	50	51	78	61	57
Nej, absolut inte	11	4	7	2	1	8	31	7
Vet inte	1	2	1	1	1	0	1	2
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
antal svarsper- smer	778	764	235	419	444	262	210	1624
andel ja	34	34	36	47	47	14	7	34

Tabell 6 Avfallshantering på kort och på lång sikt (procent)

Fråga: "Tror Du att vi i Sverige kommer att kunna hantera och slutförvara kärnkraftens avfall på ett säkert sätt?"

på kort sikt (närmaste 50 åren)

	män	kvinnor	samtliga
Ja	62	38	50
Nej	34	55	45
Vet inte	4	7	5
summa procent	100	100	100
antal svarsper- soner	778	764	1624

på lång sikt (så länge avfallet är farligt för människor och miljö)

	män	kvinnor	samtliga
Ja	50	29	39
Nej	44	60	52
Vet inte	6	11	9
summa procent	100	100	100
antal svarsper- soner	778	764	1624

Tabell 7 Kommunalt veto i avfallsfrågan (procent)

Fråga: "Riksdagen har bestämt att kärnkraftsverkens avfall skall slutförvaras på en plats i Sverige som bedöms vara säker och lämplig. Tycker Du att den kommun som väljs ut skall ha rätt att säga nej (kommunalt veto)?"

åsikt om kommunalt veto	kön		kärnkraftsåsikt					samtliga
	män	kvinnor	avveckla omedelbart	avveckla snabbare	avveckla till 2010	avveckla långsammare	använd avveckla inte	
Ja, till kommunalt veto	64	80	90	85	74	58	44	71
Nej till kommunalt veto	33	15	7	13	24	40	51	25
Vet inte	3	5	3	2	2	2	5	4
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100
antal svarspersoner	778	764	235	419	444	262	210	1624

Tabell 8 Förtroende för olika aktörer i kärnkraftsfrågan (procent)

Fråga: "Hur stort förtroende har Du för följande grupper när det gäller information om energi och kärnkraft?"

aktörer	förtroende					summa procent	andel mycket eller ganska stort förtroende
	mycket stort	ganska stort	ganska litet	mycket litet	vet inte		
Miljögrupper	14	39	27	13	7	100	53
Kärnkraftsindustrin	6	28	38	21	7	100	34
Regeringen	9	40	37	8	6	100	49
Forskare	24	52	14	4	6	100	76
Journalister	1	13	43	35	8	100	14
Statliga myndigheter	3	34	42	14	7	100	37

Tabell 9 Livsstil och kärnkraftsåsikt efter kön (produktmoment-korrelationer)

intresse	män	kvinnor	intressetendens
Hälso nyttig mat	-.14	-.05	mot kärnkraft
Bo i villa/eget hem	.02	-.00	
Heminredning	.01	-.00	
Modenyheter	.06	.04	för kärnkraft
Motionera	.00	-.02	
Golf	.02	.01	
Laga mat	-.02	.02	
Lyssna på popmusik	-.06	-.15	mot kärnkraft
Gå på teater	.08	-.04	
Gå i kyrkan	-.01	-.02	
Diskutera politik	.09	.03	för kärnkraft
Läsa skönlitteratur	.12	-.00	
Handarbete	-.04	-.02	
Fotboll	.02	.02	
Aktier	.21	.05	för kärnkraft
Träffa nya människor	.05	-.07	
Föreningsliv	.04	-.10	
Hobbyverksamhet i hemmet	-.03	-.08	mot kärnkraft
Friluftsliv	-.04	.00	
Vara för sig själv	-.01	-.05	
Gå på restaurang	.07	-.09	
Familjelev	-.02	-.03	
Gå ut och dansa	.02	-.04	
Umgås med släkt och vänner	-.03	-.08	mot kärnkraft
Åka på charterresa	.10	-.03	

Ann: Intressefrågorna kunde besvaras på en sjugradig skala från ointresserad (-3) till intresserad (+3). Frågan löd: "Hur stort är Ditt intresse för nedanstående ämnen och aktiviteter?" Positiv korrelationer visar att intresset har ett samband med en positiv åsikt om kärnkraften. Negativa korrelationer visar att intresset har ett samband med en kärnkraftskritisk åsikt. Intressenas tendens har endast markerats där den är någorlunda klar och densamma för både män och kvinnor.

Jörgen Westerståhl
Folke Johansson
Lena Arvidsson

EFTER TJERNOBYL

Vi har deltagit i SOM '86 med två frågor: en omfattande fråga om upplevda risker och vidtagna åtgärder i samband med Tjernobylylyckan och en kort fråga om inställningen till teknikens utveckling. Samtidigt deltog vi i en av SCB:s motsvarande omnibussundersökningar (836 svarande), där förutom dessa båda frågor ett flertal frågor rörande kärnkraften ställdes.

Genom samkörning av Tjernobylyfrågan fick vi ett väsentligt vidgat underlag för analysen, vilket var av särskild betydelse när det gällde att studera effekten av variationer i det regionala nedfallet i Sverige efter olyckan. De identiska frågeformuleringarna tillät också detaljerade jämförelser mellan svarfördelningarna. Överensstämmelsen kan betraktas som god eller mycket god.

En annan fördel med denna samkörning var att vi också fick tillfälle att utnyttja ett antal av Sören Holmberg i SOM '86 ställda frågor om kärnkraften (se mer härom i Jörgen Westerståhl/Folke Johansson, Svensk Kärnkraft efter Tjernobyly. En undersökning av expertåsikter, massmedia och folkopinioner, SNS förlag 1987).

Svaren på de båda i SOM '86 förekommande frågorna redovisas i nedanstående tabeller. Dessutom bilägges en av Lena Arvidsson genomförd kausalanalys.

Tabell 1 Allmänhetens inställning till teknikens utveckling (procent)

Fråga: "Tror Du att teknikens utveckling gör livet lättare eller svårare för människor i allmänhet?"

	SOM '86	SCB omnibuss	sammanslaget
Lättare	23	20	22
Både lättare och svårare	69	61	66
Svårare	6	11	8
Vet ej	-	6	2
Ej svar	2	2	2
summa procent	100	100	100

Tabell 2 Upplevda risker och vidtagna åtgärder i samband med Tjernobylyolyckan (procent)

Fråga: "I våras inträffade en svår olycka i ett sovjetiskt kärnkraftverk i Tjenobyl, vilken fick följder även för Sverige. Upplevde Du vid något tillfälle att Du personligen på något sätt var utsatt för risker efter denna olycka? Gjorde Du i så fall något för att skydda Dig mot dessa risker?"

upplevda risker	ingen	mycket liten	ganska liten	ganska stor	mycket stor	ej svar	totalt
Strålning från omgivningen							
SOM '86	45	19	18	10	3	5	100
Omnibuss	49	19	16	11	3	3	100
Sammanlaget	46	19	18	10	3	4	100
Risker genom maten							
SOM '86	33	22	23	14	5	3	100
Omnibuss	34	24	20	15	5	3	100
Sammanlaget	33	23	22	14	5	3	100

åtgärd	ja	nej	ej svar	totalt
Höll mig inomhus så mycket som möjligt				
SOM '86	3	90	7	100
Omnibuss	4	92	4	100
Sammanlaget	3	91	6	100
Undvek resor				
SOM '86	8	85	7	100
Omnibuss	8	87	4	100
Sammanlaget	9	86	6	100
Undvek att dricka mjölk				
SOM '86	8	84	8	100
Omnibuss	8	87	5	100
Sammanlaget	8	86	6	100
Undvek att äta grönsaker				
SOM '86	17	76	7	100
Omnibuss	18	78	4	100
Sammanlaget	17	77	6	100
Undvek viss annan mat				
SOM '86	17	77	6	100
Omnibuss	18	78	5	100
Sammanlaget	17	77	6	100
Vidtog annan åtgärd				
SOM '86	4	88	8	100
Omnibuss	4	90	6	100
Sammanlaget	4	89	7	100

Tabell 3 Upplevd risk genom strålning från omgivningen för res-
pektive län (procent)

län	ingen	mycket liten	ganska liten	ganska stor	mycket stor	ej svar	totalt	N
Stockholm	51	18	16	8	3	4	100	399
<u>Uppsala</u>	32	14	27	17	6	4	100	66
<u>Södermanland</u>	32	34	24	6	1	3	100	71
Östergötland	54	12	21	8	3	2	100	105
Jönköping	49	24	14	10	1	2	100	93
Kronoberg	54	10	19	8	2	7	100	59
Kalmar	39	34	13	11	0	3	100	74
Gotland	33	29	19	14	0	5	100	21
Blekinge	61	20	7	10	0	2	100	41
Kristiantad	60	20	7	7	3	3	100	89
Malmöhus	56	19	11	8	1	5	100	223
Halland	47	17	27	5	2	2	100	62
Göteborg o Bohus	51	21	13	9	2	4	100	183
Älvsborg	55	17	19	5	0	4	100	121
Skaraborg	50	25	8	11	3	3	100	72
Värmland	46	12	26	5	5	6	100	81
Örebro	45	21	18	11	3	2	100	97
<u>Västmanland</u>	43	19	22	12	0	4	100	81
Kopparberg	37	17	24	15	2	5	100	83
<u>Gävleborg</u>	21	15	23	25	11	5	100	94
<u>Västernorrland</u>	23	17	18	23	10	9	100	68
<u>Jämtland</u>	36	11	29	16	4	4	100	45
<u>Västerbotten</u>	35	12	22	19	7	5	100	74
Norrbotten	47	16	16	11	1	9	100	76

Ann: Län med en markbeläggning av Cesium 137 på mer än 10 kBq per kvadratmeter är understrukna.

Individuella skyddsåtgärder mot strålningen - en kausalanalys

I modellen ingår följande variabler: vidtagna åtgärder, subjektivt upplevd risk, objektiv faktisk risk, inställning till teknik och kärnkraft samt bakgrundsvariablerna kön, ålder, utbildning, län och antal hemmavarande barn under 18 år.

Att vidta någon åtgärd för att skydda sig från strålningen är den yttersta delen i sambandskedjan och blir därmed den beroende variabeln i modellen. Svartalternativen i enkätfrågan har slagits samman till ett additivt index i kausalanalysen. De åtgärder som behandlas framgår av tabell 2.

Variabeln för subjektivt upplevd risk bygger på frågan om upplevda risker för strålning från omgivningen och genom maten. De upplevda riskerna får anses vara det som mest kan förklara vidtagna åtgärder. En person som upplever stora risker med strålningen torde ha en större benägenhet att göra något för att skydda sig, dvs vidta fler åtgärder än andra. Frågeformuleringen återfinns i tabell 2.

Det förefaller rimligt att anta att en person boende i ett strålningsdrabbat område upplever de faktiska riskerna vara större. Därför består variabeln objektiv risk av en särskiljning av de län som enligt Statens strålskyddsinstitut haft en markbeläggning av Cesium 137 på mer än 10 kBq per kvadratmeter. Uppgifterna är hämtade från SSI:s skrift "Efter Tjernobyl". Länen blir då dessa: Södermanlands län, Västmanlands län, Uppsala län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län och Västerbottens län.

Kan en persons inställning till teknik och kärnkraft förklara den personliga riskupplevelsen av strålningen? Det är givetvis så att enbart dessa attityder inte helt och fullt kan förklara de subjektivt upplevda riskerna. Verkligheten är dock beskaffad så att nedfallet från Tjernobyl härrörde från ett reaktorhaveri. Detta borde medföra att attityden till kärnkraft har ett samband med den personligt upplevda risken. Kopplingen mellan tekniksyn och kärnkraftssyn verkar riktig på det sättet att en person som anser att den framtida tekniska utvecklingen försvårar för människor också är motståndare till kärnkraft. Eftersom teknikfrågan inte är områdesspecifierad får den anses vara mycket allmängiltig och beskriver en mer generell uppfattning. Det kan ju vara så att en person anser att den tekniska utvecklingen inom ett område underlättar för det framtida livet medan utvecklingen på ett annat område försvårar tillvaron. Till detta tas ingen hänsyn här.

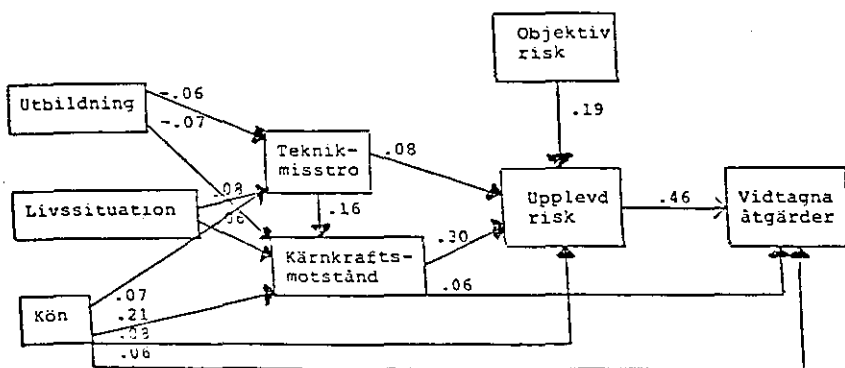
Kön är en av de personegenskaper som används i modellen. När det gäller kärnkraftsattityden är det redan tidigare visat att kvinnor är mer kärnkraftsmotståndare än män. Utbildningsnivå är en annan personegenskap som kan antas ha en inverkan på tekniksyn och eventuellt också kärnkraftssynen. Läger man samman kön, ålder och antal hemmavarande barn under 18 år ger det en beskrivning av en persons livssituation.

Modellen bygger upp en kedja av orsakssamband vilka analyseras med hjälp av kausalanalys. Valet har fallit på pathanalys, som bygger på regressionsteknik, för att få fram information om styrkan på sambanden och de kausala flödenas betydelse i form av direkta, indirekta och totala effekter på variablerna.

Resultat av pathanalysen

I kausalanalysen tolkas resultaten med hjälp av standardiserade pathkoefficienter. Endast de pathkoefficienter vilka är signifikanta på 99 %-nivån finns med i modellen. Sambandflödena i modellen bildar följande mönster:

Figur 1 Kausalmodell över vidtagna åtgärder

Andelen förklarad varians (R^2) är för teknikmisstro 2%, kärnkraftsmotstånd 10%, upplevd risk 17% och för vidtagna åtgärder 25%. Detta tyder på att modellen inte kan sägas förklara hela sambandet. Det finns även andra tänkbara faktorer som kan påverka de variabler som ingår i modellen. Utan att ta hänsyn till några andra faktorer visar dock modellen på att det finns samband mellan attityder, risker och åtgärder.

För att ge modellen ytterligare tolkningsmöjligheter kan de olika effektsambanden räknas fram så att det går att urskilja hur stora de direkta, indirekta och totala effekterna är för varje variabel. I tabell 4 redovisas de olika effekterna, DE=direkta effekter, IE=indirekta effekter samt TOT=totala effekter.

Tabell 4 Effektsamband i modellen

	Kärnkraftsattityd			Upplevd risk			Vidtagna åtgärder		
	DE	IE	TOT	DE	IE	TOT	DE	IE	TOT
Upplevd risk	-	-	-	-	-	-	.46	-	.46
Objektiv risk	-	-	-	.19	-	.19	-	.09	.09
Kärnkraftsmotstånd	-	-	-	.30	-	.30	.06	.14	.20
Teknikmisstro	.16	-	.16	.08	.05	.13	-	.06	.06
Kön	.21	.01	.22	.08	.07	.15	.06	.07	.13
Livssituation	.06	.01	.07	-	.02	.02	-	.03	.03
Utbildning	-.07	-.01	-.08	-	-.02	-.02	-	.01	.01

Tolkningen av sambanden och flödena kan delas upp i tre steg. Det första steget är att titta på vad som förklarar kärnkraftsmotståndet bland de bakomliggande variablerna. Resultatet visar att inställningen till kärnkraft mest påverkas av könsvariabeln. Detta innebär att vi främst har att göra med kvinnliga kärnkraftsmotståndare. Kvinnorna ser inte heller några lättnader i framtiden med hjälp av teknikens utveckling. Av detta följer att misstro till teknik innebär kärnkraftsmotstånd. En högre utbildningsnivå leder till en mindre kritisk inställning till kärnkraft. Skillnaden i styrka mellan utbildning och livssituation är inte stor. Sammanfattningsvis kan det sägas om det första steget i modellen att yngre kvinnor med låg utbildning är de största kärnkraftsmotståndarna.

Nästa steg innebär att se vad som påverkar den subjektivt upplevda risken. Det förefaller vara kärnkraftsmotståndare som i störst utsträckning upplever stora risker. Förutom synen på kärnkraft kommer det in en ytterligare faktor som påverkar riskuppfattningen. Detta är den faktiska risken, d v s om personen drabbats av tjernobylnedfallet eller ej. I tabell 3 finns de upplevda riskerna fördelade på län. Av den kan det utläsas att just det faktum att man bor i ett strålningsdrabbat län gör att strålningsriskerna upplevs vara större än på andra håll. Det visar på en viss form av rationalitet att de personer som faktiskt varit mest utsatta också upplever större risker. Det är inte heller underligt att kärnkraftsmotståndare upplever riskerna starkare. Dessa personer har varnat för och förutspått reaktorhaverier och nu har deras farhågor besannats. Därför blir effekten att riskerna uppfattas vara stora. Parallellt med kärnkraftsmotståndarna är det kvinnorna som upplever störst risker. Det hävdas ofta att kvinnor är mer orosbenägna än män. Om det kommer fram i undersökningar att det är på det sättet - och om det är så att det i huvudsak är manliga forskare som fastställer oroskriterierna - kan frågan ställas: Skulle kvinnor tolka det som oro eller kanske som ansvar och ansvarskännande?

Det tredje och sista steget är att se på vad som påverkar de vidtagna skyddsåtgärderna. Det kan tänkas vara felaktigt att dela på upplevda risker och vidtagna åtgärder men "tanke går oftast för handling" och en tanke eller känsla behöver inte alltid åtföljas av en handling. Därför är de båda variablerna åtskilda. Detta gör att det är den subjektivt upplevda risken som styr i första hand när det gäller att vidta åtgärder, t ex att undvika att äta grönsaker. Förutom detta är det av betydelse om individen är kvinna eller man, kärnkraftsanhängare eller kärnkraftsmotståndare. Kvinnliga kärnkraftsmotståndare vidtar fler åtgärder än andra. Bor de sedan också i ett strålningsdrabbat område förstärks sambandet. En fråga som kan ställas är huruvida åtgärderna är "typiskt kvinnliga" eller ej. Det handlar i stor utsträckning om åtgärder knutna till mat och maten handhas av kvinnor mer än män. Det här resonemanget om manligt och kvinnligt får ses som en liten utflykt från ämnet men frågorna i sig kan vara av intresse.

En kort och något förenklad sammanfattning av resultaten ger följande. Det är teknikmisstroende kvinnliga kärnkraftsmotståndare boende i strålningsdrabbade områden som upplevde störst risker och därmed också vidtog fler individuella skyddsåtgärder.

Bo Reimer

INTERNALISERAD KULTUR

Kulturens roll i samhället har under den senaste tjuugoårsperioden systematiskt studerats med hjälp av s k kulturindikatorer. Genom innehållsanalys av främst massmedier har förändringar i den gemensamma, samhällseliga kulturen kunnat studeras. För Sveriges del har sådana studier genomförts i forskningsprojektet Kulturindikatorer: Svensk symbolmiljö 1945-1975 (Rosengren 1984).

Kulturen är emellertid inte enbart ett samhällsfenomen. Den är det sociala fält på vilket människor i en komplicerad socialisationsprocess samverkar för att skapa en meningsfull verklighet. Det är därför nödvändigt att även studera en individuell, internaliserad kultur i form av värden, ideer och föreställningar samt en social, handlingsinriktad kultur i form av mer eller mindre gemensamma, gruppbaseade livsstilar.

Forskningsprojektet Internaliserad kultur, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond, leds av professor Karl Erik Rosengren, Lunds universitet, och har som huvudsyfte att studera den individuella kulturen i 1980-talets Sverige. Härvid läggs en speciell tonvikt vid massmediernas roll i upprätthållandet och förändringen av den individuella kulturen. Projektet löper under fyra år, under vilken tid årliga riks- och lokalstudier genomförs (Rosengren och Reimer 1985, 1986).

För Internaliserad kulturs del innebär deltagandet i SOM '86 den första riksstudien. Projektet deltar med tre uppsättningar frågor. Två uppsättningar berör mänskliga värden, och är översättningar och bearbetningar av utländska, internationellt sett flitigt använda skalor. Den tredje uppsättningen frågar behandlar intressen för olika fritidsaktiviteter. Härigenom täcks i undersökningen delar av både den inre, internaliserade kulturen (mänskliga värden) och den sociala, handlingsinriktade kulturen (intresset för aktiviteter).

De två utländska värdeskalorna är konstruerade av statsvetaren Ronald Inglehart respektive sociologen Milton Rokeach. Ingleharts skala försöker mäta vad han kallar övergången från materialistiska till postmaterialistiska värden. Hans hypotes är att människor i västvärlden gradvis övergår till postmaterialistiska värdeprioriteringar, d v s en prioritering av t ex medbestämmande på arbetsplatsen och en bättre miljö över högre löner och ett starkt försvar (Inglehart 1977). Värdeskalen konstruerad av Rokeach är till skillnad från Ingleharts skala flerdimensionell. Med denna skala försöker Rokeach mäta hur viktiga 18 universella värden, bl a frihet, jämlikhet och kärlek, är för olika individer (Rokeach 1973). Den tredje uppsättningen frågar är ett urval av 25 aktiviteter och hobbies som är tänkta att täcka olika aspekter av fritiden. Tanken är att kombinationer av intressen för olika aktiviteter kan tänkas indikera aspekter av olika livsstilar.

Jag kommer i redovisningen här att koncentrera mig på Rokeach's värdeskala och frågan om fritidsaktiviteter. Redovisningen blir huvudsakligen av en deskriptiv karaktär. För en utförligare redovisning hänvisas till uppsatsen Reading Postmaterialism. On Postmaterialism in an Age of Postmodernism (Reimer 1987).

De 18 Rokeachska värdena bedömdes av svarspersonerna på en femgradig skala, från "mycket viktigt" till "inte alls viktigt". Ett första konstaterande är att i princip samtliga värden uppfattades som viktiga. Med undantag för värdet frälsning har mer än 50 procent av svarspersonerna uppgivit varje värde som åtminstone ganska viktigt. De tydligaste skillnaderna i värdeprioriteringar framgår emellertid om man jämför andelen svars personer som uppgivit respektive värde som mycket viktigt.

Tabell 1 Mänskliga värden (procent)

värden	mycket viktigt
En värld i fred	91
Sann vänskap	78
Frihet	77
Familjetrygghet	76
Kärlek	72
Vårt lands säkerhet	71
Lycka	67
Ett behagligt liv	56
Inre jämvikt	51
Självaktning	51
En vacker värld	48
Klokhet	47
Njutning	45
Jämlikhet	40
Självförverkligande	34
Ett spännande liv	22
Socialt anseende	19
Frälsning	8

Antal svar: 1609

Ett värde - en värld i fred - uppfattades av drygt 90 procent av svarspersonerna som mycket viktigt. Det värdet utgör tillsammans med ytterligare sex värden - sann vänskap, frihet, familjetrygghet, kärlek, vårt lands säkerhet och lycka - de grundvärden som är mer eller mindre gemensamma för svarspersonerna. Som minst viktiga värden, förutom det redan nämnda frälsning, framstår socialt anseende och ett spännande liv, värden som ungefär en femtedel av svarspersonerna anser vara mycket viktiga.

Bedömningen av värdena sker naturligtvis inte i ett vakuum. De är bl a beroende av den erfarenhet och de förväntningar som är förknippade med social position, med socio-ekonomisk bakgrund m m. För att bättre kunna belysa dessa samband relateras i tabell 2 de olika värdena till sex s k bakgrundsvariabler.

Tabell 2 Värden och bakgrundsegenskaper (produktmomentkorrelationskoefficienter)

värden	kön	ålder	utbildning	inkomst	parti-val	klassbakgrund
En värld i fred	.10	.04	-.06	-.03	-.03	-.03
Sann vänskap	.10	-.13	.01	.02	.02	.00
Frihet	-.06	-.07	.05	.02	.08	.01
Familjetrygghet	.07	-.03	-.03	.07	.00	-.03
Kärlek	.07	-.20	.07	.08	.03	.03
Vårt lands säkerhet	.10	.14	-.14	-.04	.03	-.03
Lycka	.06	-.20	-.03	.02	-.01	-.04
Ett behagligt liv	-.02	-.21	-.08	.02	-.03	-.07
Inre jämvikt	.11	.11	.11	.09	.01	.09
Självaktning	.07	.06	.07	.07	-.03	.06
En vacker värld	.08	-.05	-.10	-.10	-.05	-.04
Klokhet	.04	.07	-.02	.01	.05	.06
Njutning	-.01	-.33	.01	.06	-.03	-.03
Jämlikhet	.16	-.02	-.06	-.10	-.25	-.15
Självförverkligande	.01	-.09	.01	.04	-.05	.00
Ett spännande liv	-.04	-.31	.06	.02	.03	-.02
Socialt anseende	.07	.07	-.11	-.05	-.04	-.04
Frälsning	.07	.21	-.14	-.14	.08	-.05
Antal svar	1528	1528	1527	1535	1253	1500

Ålder är den bakgrundsvariabel som uppvisar starkast samband med flest värden. Ju yngre man är, desto mer prioriteras njutning, ett spännande liv, ett behagligt liv, kärlek och lycka. Äldre personer prioriterar i högre utsträckning än yngre personer frälsning och vårt lands säkerhet. Övriga relaterade bakgrundsvariabler visar inte på lika klara samband. Kvinnor tenderar att anse de flesta värden som viktigare än vad män anser. Framför allt är det jämlikhet som kvinnor prioriterar högre. Utbildning och inkomst är korrelerade med ålder och därigenom även med värderingen av frälsning, som lågutbildade och låginkomsttagare i större utsträckning än övriga grupper anser vara mycket viktigt. Partisympati och klassbakgrund är relaterade till det klassiska värdet jämlikhet, dock inte i lika hög utsträckning till värdet frihet.

De två presenterade tabellerna visar på en ganska enig bedömning av vad som är viktiga mänskliga värden, men också på att denna bedömning är strukturellt relaterad. Som tidigare nämnts, är denna skala amerikansk. En jämförelse med amerikanska data med drygt femton år på nacken (och insamlade med en annan metod) tyder på en relativt hög grad av överensstämmelse mellan de båda länderna. I båda fall är en värld i fred viktigaste värde samt familjetrygghet och frihet högt prioriterade värden. Så tillvida tyder resultaten på de inneboende möjligheterna till jämförelse, inte bara över tid utan även mellan kulturer. Att ords olikartade konnotationer i olika språk inte kan bortses ifrån, och att tolk-

ningssteget är av yttersta vikt, framgår emellertid av att värdet jämlighet är det värde vars viktighet kraftigast avviker mellan de båda länderna. Och det är i USA som jämlighet uppfattas som viktigast (Rokeach 1979).

De 25 fritidsaktiviteterna bedömdes på en sjugradig skala, från "ointresserad" till "intresserad". Variationerna i svaren var här klart högre än för de olika värdena. Sålunda uppgav 57 procent ett totalt ointresse för golf och 42 procent för aktier, negativa procentsiffror av en dignitet som inte återfanns för några av värdena.

Det finns ett egenintresse i resultaten från bedömningen av de olika aktiviteterna, och deras samband med andra variabler i undersökningen. Dessa kommer att presenteras i andra sammanhang. Här skall emellertid frågan om aktiviteter användas sammanhängande, d v s som en fråga om relationer mellan aktiviteterna. Med hjälp av faktoranalys kan man ur materialet härleda sex olika faktorer, som kan tolkas som sex olika livsstilar.

Tabell 3 Fritidsaktiviteter som livsstilar (faktorladdningar och produktmomentkorrelationskoefficienter)

faktorer	kön	ålder	utbild- ning	inkomst	parti- val	klass- bakgrund
<u>Faktor 1</u>	.09	-.63	.14	.11	-.04	.00
Gå på restaurang	(.74)					
Lyssna på popmusik	(.73)					
Gå ut och dansa	(.73)					
<u>Faktor 2</u>	.62	.17	-.12	-.14	.04	-.03
Handarbete	(.70)					
Modenheter	(.61)					
<u>Faktor 3</u>	-.06	.09	-.03	-.01	-.07	-.08
Motionera	(.81)					
Friluftsliv	(.75)					
<u>Faktor 4</u>	.11	.10	.32	.16	.06	.19
Läsa skönlitteratur	(.77)					
Gå på teater	(.63)					
Diskutera politik	(.61)					
<u>Faktor 5</u>	-.33	.05	.00	.05	.14	.05
Aktier	(.72)					
Golf	(.69)					
<u>Faktor 6</u>	.00	.00	.07	.22	.13	.06
Bo i villa/eget hem	(.82)					

De sex viktigaste livsstilarna får sitt konkreta innehåll genom de aktiviteter som "laddar högst" på respektive faktor. (Faktorladdningarna inom parentes). Sålunda är den första faktorn utåt-riktad, med restaurangbesök, lyssnande på popmusik och dans som huvudingredienser och, med något lägre laddningar, åka på char-terresa, modenyheter och träffa nya människor som bi-ingredien-ser. Den andra faktorn kan kategorieras som heminriktad, medan de två följande faktorerna kan karakteriseras som inriktade på motion och finkultur. Faktor nummer fem är enklast att karakteri-sera utifrån sin huvudgrupp, nämligen som en mans-faktor. Sista faktorn handlar om eget hem, heminredning och familjeliv.

Livsstilarna korrelerar ganska högt med bakgrundsegenskaper. Den utåt-riktade livsstilen är en ungdomslivsstil. Kvinnor dominerar den heminriktade livsstilen, medan, som redan nämnts, en större grupp män är intresserade av aktier och golf. Finkulturfaktorn har en hög andel högutbildade, medan hobby- och eget hem-livssti-larna inte enkelt går att härleda till en av dessa grupper.

Resultaten i tabell 3 skall inte tolkas så, att dessa är De sex svenska livsstilarna. De olika faktorerna som här har tolkats som livsstilar är naturligtvis beroende av vilka 25 aktiviteter som har valts ut. Ett annat urval av aktiviteter skulle kunna ge andra livsstilar. Vidare saknas i denna uppställning andra, väl så viktiga aspekter av livsstilar, såsom t ex yrkesval och mass-medieanvändning. Tabellen måste tolkas utifrån det perspektiv som är anlagt. Då framstår en bild som är ganska traditionell. Vi hittar de livsstilar som vi kan förvänta oss. Vad materialet vi-dare säger oss utöver det som har presenterats i tabell 3, och som är mer anmärkningsvärt, är emellertid att om vi skiljer ut enbart ungdomarna (upp till 30 år) visar det sig att i princip samma livsstilar har utkristalliserat sig redan här. Den fri-görelse från föräldragenerationen som så ofta tillskrives dagens ungdom får sålunda inget stöd i detta material.

Dessa var bara några få nedslag i ett material som kommer att vidarebearbetas. Huvudsyftet har här varit att presentera forsk-ningsprojektet och att peka på vilken typ av resultat som det går att utvinna ur denna typ av undersökningar. Internaliserad kultur fortsätter med analyser av bl a massmedieanvändningen, något som inte har berörts här. Samarbetet med SOM fortsätter hösten 1987 - och framåt.

Referenser

Inglehart, Ronald (1977)

The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles among Western Publics. Princeton, Princeton University Press.

Reimer, Bo (1987)

Reading Postmaterialism. On Postmaterialism in an Age of Postmo-
dernism. Arbetspapper presenterat vid European Consortium for
Political Research's årskonferens, Amsterdam 1987.

Rokeach, Milton (1973)
The Nature of Human Values. New York, The Free Press.

Rokeach, Milton (1979)
Change and Stability in American Value Systems 1968-1971. I Rokeach, M (ed): Understanding Human Values. Individual and Social. New York, The Free Press.

Rosengren, Karl Erik (1984)
Cultural Indicators for the Comparative Study of Culture. I Melitschek, G; Rosengren, K E och Stappers, J (eds): Cultural Indicators: An International Symposium. Wien, Akademie der Wissenschaften.

Rosengren, Karl Erik; Reimer, Bo (1985)
Internaliserad kultur. Ett forskningsprogram om värden, individer och massmedier. Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet, 6.

Rosengren, Karl Erik; Reimer, Bo (1986)
The Cultivation of Values by Media. Lund Research Papers in the Sociology of Communication, 6, Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Ulf Bengtsson

'KORTEDALAPROJEKTET'

Stadsförnyelseprojektet 'Lokal utveckling i Kortedala' är ett samfinansierat projekt mellan Göteborgs kommun och Bygghögningsrådet, där vardera part bidrar med medel i lika omfattning. Stadsförnyelseprojektet har som övergripande syfte att utveckla nya metoder och pröva olika angreppssätt vid förnyelse av en stadsdel i Göteborg - Kortedala. Arbetet med stadsförnyelseplaneringen skall ske genom aktivt medborgardeltagande, förvaltningssamverkan samt forskarmedverkan.

I stadsdelen Kortedala öppnas ett fältkontor bemannat av både forskare och tjänstemän. Tjänstemännen i fältkontoret skall bereda kommunala ärenden som rör Kortedala, samla upp och förmedla information samt lösa akuta problem i stadsdelen. Forskarna i fältkontoret skall dels bedriva forskning om stadsdelen, dels kanalisera befintliga och nya forskningsresultat till de kommunala tjänstemännen. Huvuduppgiften för fältkontoret är att under projektets lopp arbeta fram en lokal utvecklingsplan för stadsdelen, vilken skall innehålla riktlinjer för förnyelse och förbättring av hela stadsdelen.

'Lokal utveckling i Kortedala - Utvärderingsprojektet' är ett av Riksbankens Jubileumsfond finansierat projekt, vilket har som syfte att utvärdera det ovan nämnda treåriga stadsförnyelseprojektet i Kortedala. Utvärderingen av stadsförnyelseprojektet utgår från de ovan nämnda inomorganisatoriska målen för stadsförnyelseprojektet, dvs i vilken utsträckning medborgarna kan delta och deltagar i förnyelseplaneringen, på vilka sätt förvaltningssamverkan åstadkommes mellan sektorer och nivåer inom ramen för centralt fastställda mål, samt om och på vilket sätt forskarmedverkan bidrar till ny information och nya arbetssätt vid förnyelseplaneringen.

Motiv för deltagande i SOM '86

Vid studiet av hur och i vilken utsträckning medborgarna kan delta och deltagar i förnyelseplaneringen i Kortedala, sker inom ramen för utvärderingen en jämförelse med en annan stadsdel i Göteborg - Södra Biskopsgården. Skälet härtill är att det med all sannolikhet inträffar förändringar i kommunen under projektets gång, alldeles oavsett om man bestämmer sig för extra förnyelseinsatser i Kortedala. För att kunna isolera dessa externa effekter initierade utifrån, jämförs Kortedala med Södra Biskopsgården, som i flera för studien väsentliga avseenden liknar stadsdelen Kortedala. Ett ytterligare skäl till att jämföra Kortedala med en annan stadsdel är att planeringsprocessen i andra stadsdelar i Göteborg är mer centraliserad än i Kortedala. Av inomvetenskapliga skäl är det angeläget att även studera områden som inte är föremål för den typ av lokal planering som sker i Kortedala.

Medborgardeltagande i Kortedala och Södra Biskopsgården studeras och analyseras med hjälp av enkäter till ett representativt urval

2500 personer i respektive stadsdel. Enkäten genomförs vid två tillfällen, dels vid projektets start, dels när projektet avslutats. Detta kvasi-experimentella design ger möjlighet att visa skillnader mellan stadsdelarna vid projektets start och när projektet avslutats. Således ger den valda designen möjlighet att isolera de effekter som stadsförnyelseprojektet haft i Kortedala.

Det finns ett flertal svenska och internationella studier om medborgardeltagande i nationell och lokal politik (Strömberg, 1972; Johansson - Westerståhl, 1981; Gidlund, 1978; Verba, - Nie 1972; Damsgaard, 1980; Martinussen, 1973; Wikforss, 1984). Flertalet av de svenska studierna gjordes inom de två kommunaldemokratiska utredningarna på 1960- respektive 70-talet (Strömberg - Westerståhl, 1983). Storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö ingick endast i den första kommunaldemokratiska utredningen på 1960-talet. Detta förhållande gör det omöjligt att jämföra de insamlade resultaten i Kortedala och Södra Biskopsgården med aktuella data kring medborgardeltagande i någon av storstäderna.

SOM-undersökningen gav en möjlighet att samla in och analysera data från ett riksrepresentativt urval av medborgare. Generaliserbarheten av insamlade data i Kortedala och Södra Biskopsgården, förväntades öka väsentligt om data kontrasterades mot liknande data för ett representativt urval bland samtliga medborgare i Sverige. Urvalet i SOM-undersökningen består av 2500 personer. Detta ger möjlighet att bryta ner materialet i mindre analyserbara enheter. Data från SOM-undersökningen ger således möjlighet att jämföra medborgardeltagandet i de två Göteborgsstadsdelarna med medborgardeltagandet i såväl större tätorter som i mindre tätorter och landsbygd.

Valet av frågor i SOM-undersökningen rörande medborgardeltagande och boende styrdes helt av de frågor som tidigare ställts till medborgarna i Kortedala och Södra Biskopsgården. I huvudsak är frågorna likalydande i de bägge undersökningarna. Endast en fråga kring medlemsskap och engagemang i olika organisationer och föreningar är annorlunda formulerad. I SOM-undersökningen frågas om medlemsskap och närvaro vid möten under senaste halvåret samt förtroendeuppdrag i föreningen, medan undersökningen i Kortedala och Södra Biskopsgården endast frågar om medlemsskap samt förtroendeuppdrag i föreningen. I övrigt är frågan likalydande. Vidare har några av bakgrundsfrågorna i SOM-undersökningen en annorlunda formulering än i Göteborgsundersökningen. Likartad information insamlas dock i de bägge undersökningarna, vilket innebär att jämförbarheten inte torde ha minskat.

Några resultat

De nedan presenterade resultaten från SOM-undersökningen samt från undersökningarna i Kortedala och Södra Biskopsgården är endast preliminära i den meningen att data, innan definitiva slutsatser dras, skall kompletteras med de undersökningar som vi avser göra i de två Göteborgsstadsdelarna, då det ovan nämnda stadsförnyelseprojektet är avslutat. Av detta skäl innehåller detta kapitel få analyser av presenterade data.

Det finns idag i Sverige ett allmänt politiskt intresse för ökad medborgerlig aktivitet i offentliga planerings- och beslutsprocesser. Medborgerlig aktivitet eller medborgardeltagande på lokal nivå ses som en av flera möjligheter att fördjupa den lokala demokratin. Den medborgerliga aktiviteten tänks oftast ske inom de representativa systemet. Medborgerlig aktivitet på lokal nivå kan bestå av olika komponenter: valdeltagande, direkt deltagande i stämmor, folkomröstningar eller beslutande organ, indirekt deltagande i beslut antingen kollektivt genom partier, organisationer och aktioner, eller individuellt genom politiker, tjänstemän och massmedier (Johansson - Westerståhl, 1981:15).

Deltagande kommer i denna analys ses som aktiviteter av individer, enskilt eller i grupp, som direkt eller indirekt har som syfte att påverka kommunal planering eller kommunala beslut. Det deltagande vi mäter är således aktiviteter med syfte att påverka kommunal planering och kommunala beslut, ej sådana aktiviteter som syftar till att direkt påverka rikspolitiken.

Man kan anta att det finns skäl till att inte deltaga i den typ av planering som sker i Kortedala. För det första finns det i stadsdelen invånare som med all sannolikhet ser boendet i Kortedala som ett steg i en boendekarriär. Man väljer helt enkelt Kortedala som bostadsort under en begränsad del av ens liv, då inkomstsituation eller livssituation gör att Kortedala, med dess relativt låga hyror, i förhållande till Göteborg som helhet, är ett naturligt val. Vidare kanske inga andra alternativ än Kortedala fanns vid flyttning. Bägge dessa skäl har som konsekvens att boendet är tidsbegränsat, vilket torde innebära att intresset för att deltaga i framtida planering är begränsat för dessa kategorier av invånare. För det andra kan man anta att delar av befolkningen är relativt nöjda med den utformning och den kommunala/kommersiella servicen som stadsdelen har idag. För det tredje kanske man inte har tid eller ork att deltaga. Detta torde främst gälla för den äldre befolkningen. Slutligen, för det fjärde kan intresset begränsas till den egna bostaden eller det egna huset, vilket torde minska sannolikheten för deltagande i planering av hela Kortedala. Resonemanget ovan anger kortfattat en av de hypoteser vi arbetat med inom projektet; att det i vissa fall kan vara lika rationellt att inte deltaga, som att deltaga, i kommunal planering. Inom ramen för denna redovisning avses inte att verifiera eller falsifiera hypotesen.

Tabellerna 1-3 nedan vill visa på stabiliteten i boendet i Kortedala och Södra Biskopsgården jämfört med riket som helhet.

Tabell 1 Boendetid på orten i SOM '86, Kortedala och Södra Biskopsgården (procent)

	>10 år	6-10 år	1-5 år	<1 år	summa procent	antal svarande
SOM '86	73	12	12	3	100	1596
Svararav						
landsbygd	73	11	11	4	99	298
mindre ort	70	12	14	3	99	625
större ort	74	12	10	4	100	689
Kortedala	61	10	17	12	100	308
S:a Biskops- gården	60	11	16	13	100	100

Tabell 2 Boendetid på orten samt funderingar på flyttning i SOM '86, Kortedala och Södra Biskopsgården (procent)

boendetid	funderat på flyttning		summa procent	antal svarande
	ja	nej		
>10 år				
SOM '86	37	63	100	1162
Kortedala	34	66	100	185
S:a Biskopsgården	41	59	100	175
6-10 år				
SOM '86	48	52	100	189
Kortedala	41	59	100	32
S:a Biskopsgården	61	39	100	33
1-5 år				
SOM '86	50	50	100	188
Kortedala	48	52	100	51
S:a Biskopsgården	54	46	100	48
<1 år				
SOM '86	35	65	100	57
Kortedala	49	51	100	38
S:a Biskopsgården	54	46	100	39

Tabell 3 Var man föredrar att bo i SOM '86, Kortedala och Södra Biskopsgården (procent)

	nuvarande bostad	närliggande område	annan kommun	summa procent	antal svarande
SOM '86	60	25	14	99	1623
Kortedala	42	37	21	100	308
S:a Biskopsgården	34	48	18	100	302

Stabiliteten i boendet är mindre i de två stadsdelarna i Göteborg jämfört med såväl riket som helhet som med andra större tätorter i Sverige. Cirka 85 procent av medborgarna i SOM '86 har bott mer än 5 år i samma bostad. Motsvarande siffra för de två Göteborgsstadsdelarna är cirka 70 procent. Andelen som bott mindre än ett år i nuvarande bostad är också väsentligt högre i Kortedala och Södra Biskopsgården (12 respektive 13 procent) än i riket som helhet (3 procent). Data från SOM-undersökningen tyder inte heller på att det finns skillnader i stabiliteten hänförliga till ortsstorlek; boendet är lika stabilt i större tätorter som i mindre tätorter eller landsbygd. Av de som bott i Kortedala och Södra Biskopsgården 5 år eller mindre funderar omkring hälften på att flytta. Skillnaderna mellan storstadsstadsdelarna och SOM-materialet är här relativt små. Endast bland de som bott mindre än 1 år i nuvarande bostad finns skillnader i stabiliteten. Kortedala förefaller också något mera stabilt vad avser boendet än Södra Biskopsgården. Detta gäller också om man ser till var de svarande föredrar att bo; invånarna i Södra Biskopsgården är mindre benägna att bo kvar i nuvarande bostad än vad invånarna i Kortedala är. Den stora skillnaden finns dock även här mellan Göteborgsstadsdelarna och SOM-undersökningen. 60 procent av de svarande i SOM '86 vill bo kvar i nuvarande bostad, medan endast 42 respektive 34 procent vill bo kvar i Kortedala eller Södra Biskopsgården. En av de hypoteser vi arbetet med är att stabiliteten i boendet är en av flera förutsättningar för aktivt deltagande i olika typer av planering. Materialet ovan kan då tolkas som att förutsättningarna för deltagande är mindre i Kortedala och Södra Biskopsgården än i riket som helhet. Leder detta också till lägre faktiskt deltagande i Kortedala och Södra Biskopsgården?

Nuvarande deltagande i kommunal planering samt möjligheterna till ett utökat deltagande skall här helt kort beröras. Vi vill således säga någonting om deltagandets nuvarande omfattning. En teknik för detta är att skapa ett index, vilket mäter det nuvarande deltagandets omfång. För analysen skapas därför ett additivt index där de i indexet ingående variablerna kan anta värdet noll eller ett. Följande variabler kommer att ingå i analysen:

1. Medlemsskap I: Medlem i partipolitisk organisation (även kvinno- och ungdomsförbund)
2. Medlemsskap II: Medlem i organisation/förening som aktivt försöker påverka närmiljön eller frågor som rör stadsdelen (utom partipolitisk organisation).
3. Påverkan: Individ som ensam eller tillsammans med andra direkt försökt påverka någon/några kommunala frågor genom att ta kontakt med politiker eller tjänstemän i kommunen.

Det additiva indexet kan för varje individ anta värdena noll till tre. Noll innebär ingen aktivitet, tre innebär aktivitet på samtliga i indexet ingående variabler. Men först, låt oss se hur den procentuella fördelningen är på de i indexet ingående variablerna.

Tabell 4 Medlemmar i politiskt parti, medlemmar i närmiljö- eller boendeföreningar samt direkt påverkan genom kontakt med politiker eller tjänstemän i SOM '86, Kortedala och Södra Biskopsgården (procent)

	medlem i politiskt parti	medlem i närmiljö- boendeorg.	direkt försökt påverka	antal svarande
SOM '86	12	13	18	1612
Kortedala	7	6	2	308
S:a Biskopsgården	9	6	5	306

Samtliga i indexet ingående variabler har lägre värden i Kortedala och Södra Biskopsgården än i riket som helhet. Framför allt är det en väsentligt lägre andel av invånarna i Göteborgsstadsdelen som direkt tagit kontakt med någon kommunal politiker eller tjänsteman. Om vi nu skapar det ovan angivna indexet på deltagande får vi följande tabell.

Tabell 5 Additivt index på deltagande i kommunal planering mätt genom deltagande i politiskt parti, närmiljö- eller boendeförening och direktkontakt med kommunal politiker eller tjänsteman (procent).

	ingen aktivitet	indexvärde			summa procent	antal svarand
		I	II	III		
SOM '86	68	22	8	2	100	1612
varav						
landsbygd	63	25	10	2	100	298
mindre tätort	69	21	7	3	100	625
större tätort	71	20	8	1	100	689
Kortedala	87	9	3	1	100	308
S:a Biskopsgården	82	15	2	1	100	306

Som förväntat ligger den totala nivån på deltagandet lägre i Kortedala och Södra Biskopsgården än i riket som helhet. Kortedala ligger vidare lägre än Södra Biskopsgården, vilket kan te sig förvånande med tanke på vad vi tidigare konstaterat om stabiliteten i boendet i de bägge stadsdelarna. SOM-materialet visar också att deltagandet, på det sätt vi mätt, minskar med storleken på orten där man bor; ju större ort desto lägre totalt deltagande. Det bör återigen poängteras att indexet ovan inte är konstruerat på sådant sätt att de som har värde ett på indexet överensstämmer med de som är partiaktiva. Det finns individer som kontaktat kommunens representanter utan att vara partimedlemmar eller medlemmar i någon närmiljö- eller boendeorganisation. De intressanta jämförelserna skall således göras mellan aktiva och icke-aktiva samt mellan de olika stadsdelarna i Göteborg och riket som helhet.

Medborgerlig aktivitet sammanhänger ofta med olika typer av bakgrundsegenskaper, såsom utbildning och ålder (Johansson/Wseterståhl, 1981; Verba/Nie, 1972; Martinussen, 1973; Strömberg, 1972). Det finns därför anledning att jämföra nivån på deltagandet i olika ålderskategorier samt mellan individer med olika utbildning.

Tabell 6 Additivt index på deltagande i kommunal planering
mätt genom medlemskap i politiskt parti, närmiljö-
eller boendeförening och direktkontakt med kommunal
politiker eller tjänsteman fördelat på ålder, utbild-
ning och kön (procent)

	ingen aktivitet	indexvärde			summa procent	antal svarande
		I	II	III		
<u>Ålder</u>						
16-29 år						
SOM '86	79	17	4	1	100	657
Kortedala	89	9	2	-	100	96
S:a Biskopsgården	88	11	1	-	100	88
30-49 år						
SOM '86	61	27	10	2	100	543
Kortedala	92	7	1	-	100	122
S:a Biskopsgården	74	20	4	2	100	124
50-75 år						
SOM '86	69	19	9	3	100	412
Kortedala	85	10	5	-	100	90
S:a Biskopsgården	82	14	3	1	100	94
<u>Utbildning</u>						
låg						
SOM '86	72	19	7	2	100	675
Kortedala	86	9	4	1	100	157
S:a Biskopsgården	83	13	3	1	100	142
mellan						
SOM '86	69	22	7	2	100	662
Kortedala	89	9	2	-	100	101
S:a Biskopsgården	78	20	2	-	100	111
hög						
SOM '86	55	29	13	3	100	275
Kortedala	88	8	4	-	100	50
S:a Biskopsgården	69	23	4	4	100	53
<u>Kön</u>						
män						
SOM '86	70	20	8	2	100	778
Kortedala	85	12	2	1	100	162
S:a Biskopsgården	77	18	3	2	100	146
kvinnor						
SOM '86	69	22	7	2	100	764
Kortedala	90	6	4	-	100	148
S:a Biskopsgården	87	12	1	-	100	162

Två generella slutsatser kan dras av tabell 6. För det första är personer mellan 30-49 år de mest kommunalpolitiskt aktiva. För det andra ökar aktiviteten med ökad utbildning. Variabeln 'utbildning' är kodad på följande sätt: 'låg' utbildning innebär folk- eller grundskola, 'mellan' innebär real-, fack- eller gymnasieskola och 'hög' utbildning innebär högskola/universitet eller motsvarande.

Stadsdelen Kortedala skiljer sig från det ovan angivna generella mönstret. De mest kommunalpolitiskt aktiva är dels personer i ålderskategorien 50-75 år, dels lågutbildade. Detta förklaras delvis av ålderssammansättningen och utbildningsnivån i Kortedala. En viss försiktighet bör också iakttas vid analys av framför allt Kortedala och Södra Biskopsgården, då det i vissa fall rör sig om ett begränsat antal individer som studeras. Sammanfattningsvis kan man konstatera att det kommunalpolitiska deltagandet i Kortedala och Södra Biskopsgården är väsentligt lägre än riksgenomsnittet, mätt genom SOM-undersökningen. Nivån på aktiviteten är vidare lägre i Kortedala än Södra Biskopsgården. Generellt finns vissa skillnader i deltagande mellan olika ortstyper; ju större orter desto mindre deltagande. Då SOM-undersökningen inte innefattade de tre storstäderna är det omöjligt att dra slutsatser om deltagandet i Kortedala och Södra Biskopsgården i förhållande till andra stadsdelar i storstäderna. Vissa intressanta iakttagelser kan dock analysmässigt appliceras på Kortedala och Södra Biskopsgården. För det första ökar deltagandet generellt med ökad utbildning. Vidare är medelålders personer generellt mer aktiva än både yngre och äldre. SOM-materialet visar, som ovan angivits, att deltagandet minskar ju större ort man bor i. Slutsatsen man kan dra av detta är att deltagandet i Kortedala och Södra Biskopsgården hör vara lägre än i riket som helhet, med tanke på befolkningsstruktur och utbildningsnivå i de bägge stadsdelarna. Andelen äldre, dvs personer över 65 år, är i Kortedala cirka 4 procent högre än riksgenomsnittet. I Södra Biskopsgården är motsvarande siffra cirka 2 procent (dessa siffror är beräknade på material från Göteborgs Socialkontor och Statistisk Årsbok 1987). Inom ramen för denna uppsats görs dock inget systematiskt försök att utifrån data predicera deltagandet i Kortedala eller Södra Biskopsgården.

Avslutningsvis skall också det potentiella deltagandet presenteras. Detta görs utifrån frågor om medborgarna är intresserade av att delta i kommunal planering, om sådan möjlighet ges, samt vilka skäl medborgarna anger då de inte deltagit i kommunal planering.

Tabell 7 Medborgarnas intresse av att delta eller inte delta i kommunal planering om sådan möjlighet gavs i SOM '86 samt i Kortedala och Södra Biskopsgården (procent)

	intresserad	intresserad men kan/vill ej	ointresserad	summa procent	antal svarande
SOM '86	44	41	14	100	1559
Kortedala	41	32	27	100	296
S:a Biskopsgården	39	37	24	100	290

Tabell 8 Skäl till att inte delta i kommunal planering bland de som angivit att de inte deltagit i kommunal planering i SOM-undersökningen, Kortedala och Södra Biskopsgården (procent)

	nöjd med kommunens service	känner inte till kommunen	tjänar ingenting till	inte kunnat/orkat	summa procent	antal svarande
SOM '86	33	18	24	25	100	1336
Kortedala	40	21	26	13	100	274
S:a Biskopsgården	38	18	31	12	100	246

Tabell 7 visar att ungefär en fjärdedel av medborgarna i Kortedala och Södra Biskopsgården är ointresserade av att delta i kommunal planering om sådan möjlighet ges. Motsvarande siffra för riket som helhet är ungefär en sjundedel. Andelen som är intresserade av att delta är ungefär lika stor i de bägge undersökningarna, cirka 40 procent.

Skälen till att inte delta i kommunal planering varierar inte mycket mellan å ena sidan riket som helhet och å andra sidan de bägge Göteborgsstadsdelarna. Medborgarna i Kortedala och Biskopsgården är något mer nöjda med kommunens service än vad medborgare i SOM-undersökningen är.

Avslutning

Deltagandet i SOM-undersökningen hade som syfte att öka generaliserbarheten av insamlade data i Kortedala och Södra Biskopsgården. Detta skulle ske genom att motsvarande frågor ställdes till ett riksrepresentativt urval av medborgare. De preliminära analyser som gjorts i detta paper, tyder på att jämförbarheten mellan de bägge undersökningarna är stor. Trots att storstäderna inte ingår i SOM-undersökningen är möjligheten till bedömningar om medborgardeltagandet i de bägge stadsdelarna Kortedala och Södra Biskopsgården väsentligt bättre än om analys och slutsatser enbart skulle baseras på undersökningen i Kortedala och Södra Biskopsgården.

Referenser

Damgaard, Erik (1980)

Folkets veje i dansk politik. Schultz Forlag.

Fagence, Michael (1977)

Citizen Participation in Planning. Pergamon Press.

Gidlund, Jan-Erik (1978)

Aktionsgrupper och lokala partier. Temporära politiska organisationer i Sverige 1965-1976. Gleerup 1978.

Johansson, Folke; Westerståhl, Jörgen (1981)

Medborgarna och kommunen. Studier av medborgerlig aktivitet och representativ folkstyrelse. Rapport nr 5 från kommunaldemokratiska forskningsgruppen. Ds Kn 1981:12.

Olsen, Johan P (1978)

Politisk organisering. Universitetsforlaget.

Martinussen, Willy (1973)

Fjerndemokratiet. Social ulikhet, politiske resurser og politisk medvirkning i Norge. Gyldendal Norsk Forlag.

Kommunal demokrati. SOU 1975:41. Huvudbetänkande från utredningen om den kommunala demokratin.

Strömberg, Lars; Westerståhl, Jörgen (1983)

De nya kommunerna. En sammanfattning av den kommunaldemokratiska forskningsgruppens undersökningar. Publica.

Verba, S; Nie, N. H. (1972)

Participantion in America. Political Democracy and Social Equality. Harper & Row.

Verba, S; Nie, N. H; Kim, J. (1978)

Participation and Political Equality. A seven nation comparison. Cambridge University Press.

Wikforss, Örjan (1984)

Samråd i praktiken. Om medborgardeltagande i fysisk planering. Byggforskningsrådet.

Rutger Lindahl

SÄKERHETSPOLITISK OPINION OCH DEBATT

Intresserade och aktiva medborgare, liksom en mångsidig och öppen debatt anses allmänt utgöra hörnstenar i en väl fungerande demokrati. Vissa politikområden betraktas dock traditionellt som mer känsliga än andra, eftersom de rör förhållandet mellan länder. I första hand har detta gällt säkerhetspolitiken, d v s främst utrikes- och försvarsfrågor, men också frågor om ekonomiska relationer med utlandet, bistånd och nedrustning. Dessa områden anses innefatta en nations "ödesfrågor"; nationellt oberoende, fred och välstånd. Beredning och beslutsfattande i dessa frågor har därför skett inom en relativt snäv krets av politiker och tjänstemän och ofta omgivits med särskild sekretess. Även i den allmänna debatten har det ansetts rimligt att begära att alla parter, inklusive politiska partier och organisationer, ålägger sig särskilda restriktioner. I Sverige har detta visat sig bl a genom att säkerhetspolitiska frågor inte givits någon mer framträdande plats i valkampanjer.

Information om den militära, ekonomiska och sociala utvecklingen både inom vårt närområde och i mer avlägsna delar av världen har blivit tillgänglig i ständigt ökande mängd. Allt fler medborgare har blivit uppmärksammade på vårt samhälles beroende av sina relationer till omvärlden. Ett ökat omvärldsintresse och engagemang i internationella frågor har aktualiserat frågor som rör medborgarnas möjligheter att öva inflytande på landets säkerhetspolitik. I grunden gäller det frågan om hur demokratin fungerar inom de politikområden som berör vårt lands förhållande till omvärlden.

Innebörden i begrepp som fred, säkerhet och frihet har diskuterats, inte minst genom massmediernas försorg. Samtidigt har bilden av en ökad säkerhetspolitisk spänning i vår närhet kommit att framträda allt tydligare (jfr SOU 1987:9 "Det svenska totalförsvaret inför 90-talet."). Inom ramen för forskningsprojektet "Säkerhetspolitisk opinion och debatt" vid Statsvetenskapliga institutionen i Göteborg studeras bl a det svenska folkets intresse för och attityder i säkerhetspolitiska frågor. De resultat som härvid framkommer kopplas därefter till innehållet i den debatt som förs i massmedierna i syfte att söka samband mellan debattinriktningen och opinionsutvecklingen.

Delta tagande i SOM '86

Under sommaren 1986 erhöll projektet ett ekonomiskt bidrag från Styrelsen för Psykologiskt Försvar (SPF) för att möjliggöra en förstudie till kommande opinionsundersökningar. SPF har under en lång följd av år genomfört undersökningar av bl a svenska folkets försvarsvilja, tilltro till massmedier och uppfattning av risken för krig.

Det batteri av frågor som konstruerades för SOM '86 var avsett att fylla flera funktioner. Dels skulle möjligheterna till för-

djupad analys prövas inom vissa områden, dels skulle frågorna utgöra underlag för en såväl innehållslig som metodologisk jämförelse med tidigare studier. De säkerhetspolitiska frågorna inom SOM '86 tog upp tre huvudområden: 1) säkerhetspolitiskt intresse; 2) uppfattning av hot mot Sverige; 3) attityd i vissa säkerhetspolitiska frågor.

Intresseprofiler och hotdimensioner

Resultat från tidigare undersökningar visar att intresset för politik i allmänhet har sjunkit under den senaste tioårsperioden. I samband med 1976 års riksdagsval sade 51 procent av de tillfrågade att de var mycket eller ganska intresserade av politik. 1985 hade denna andel sjunkit till 47 procent (jfr Holmberg och Gilljam, 1986 s. 53). Motsvarande andel för det utrikespolitiska området var 1973 56 procent (bearbetning av data från Valundersökning 1973) och 1986 55 procent (SOM '86), respektive 61 procent (Stütz, 1986 s. 5). Uppenbart är intresset för utrikespolitiska frågor högt vid dessa mättillfällen. Huruvida detta förhållande är stabilt är svårare att uttala sig om eftersom det saknas jämförbara resultat från mellanperioden.

Mot bakgrund av ovanstående resultat kan det vara av värde att söka klarlägga om det inom det säkerhetspolitiska området framträder några några olika intresseprofiler. Våra resultat visar att "Utrikespolitik och diplomatiska relationer" av de flesta uppfattas som ett allmänt övergripande område. Av de övriga tre områdena visar sig "Försvarspolitik och militära frågor" höra nära samman med "Handelspolitik och ekonomiska frågor" och därmed utgöra en intresseprofil. "Biståndspolitik och humanitära frågor" uppvisade ett klart lägre samband med de sistnämnda två områdena och kom på så sätt att utgöra en egen intresseprofil. Den som var starkt intresserad av försvars- och handelspolitik var alltså klart mindre intresserad av biståndspolitik och vice versa (tabell 1).

Tabell 1 Samvariation mellan intresse för fyra säkerhetspolitiska områden (Pearson's r)

	1	2	3	4
1. Intresse för utrikespolitik och diplomatiska relationer	-	.55	.61	.64
2. Intresse för handelspolitik och ekonomiska frågor		-	.62	.48
3. Intresse för försvarspolitik och militära frågor			-	.45
4. Intresse för biståndspolitik och humanitära frågor				-

Resultaten ovan tyder på att det finns en intresseprofil som har sin huvudinriktning mot de traditionella och tunga politikområdena försvar och handel, medan en annan riktas mot den senare utvecklade biståndspolitik och humanitära frågor. Vad karakteriserar då de säkerhetspolitiska intresserade respektive ointresserade och bland vilka medborgare har de två intresseprofilerna sin huvudsakliga förankring?

För att översiktligt besvara dessa frågor presenteras i tabell 2 hur intresset för de olika säkerhetspolitiska områdena fördelar sig efter ett urval socioekonomiska egenskaper (kön, ålder, utbildning och socialgrupp), samt partival.

Tabell 2 Graden av intresse för varje säkerhetspolitiskt delområde efter socioekonomiska egenskaper och partival (procent)

	<u>andel mycket/ganska intresserad</u>				
	<u>utrikes-</u> <u>politik</u>	<u>bistånds-</u> <u>politik</u>	<u>försvars-</u> <u>politik</u>	<u>handels-</u> <u>politik</u>	<u>medeltal</u> <u>4 områden</u>
Samtliga	57	49	45	52	52
<u>Kön</u>					
Män	61	44	55	63	56
Kvinnor	49	51	31	36	48
<u>Ålder</u>					
15-29 år	43	42	41	38	48
30-49 år	60	47	41	50	51
50-75 år	59	52	47	58	56
<u>Utbildning</u>					
Låg	47	40	39	46	49
Mellan	58	49	46	50	54
Hög	81	72	50	61	61
<u>Socialgrupp</u>					
1	79	63	56	75	61
2	59	51	39	51	52
3	50	41	44	46	50
<u>Partival 1985</u>					
vpk	77	72	38	42	52
s	55	48	39	50	51
c	45	37	41	44	47
fp	66	57	48	57	55
m	64	44	59	68	55
mp	61	71	36	36	52

Anm: I tabellen har endast svar som hänvisats till kategorin "mycket intresserad" respektive "ganska intresserad" inkluderats. För kodning och kategorisering av utbildning och socialgrupp hänvisas till Valundersökningarnas Tekniska rapporter. Tabellen grundar sig på svar från 1542 individer.

Män anger ett högre intresse än kvinnor inom tre av de fyra områdena. Mest markerad är skillnaden när det gäller handelspolitik och försvarspolitik (+27 respektive +24 procent). Det omvända förhållandet gäller enbart inom området "biståndspolitik och humanitära frågor" (värdet 7 procentandelar högre för kvinnor än för män). För de övriga egenskaperna gäller att resultaten i stort sett genomgående visar att intresset ökar med ökande ålder, högre utbildning och högre socialgrupstillhörighet.

De flesta undersökningar av den svenska valmanskåren visar att intresse för politik är korrelerat med partipolitisk tillhörighet (preferens) (se t ex Särilvik, 1970). De politiska partiernas intresse inom det säkerhetspolitiska området, så som det framgår av bl a partiprogram och politisk aktivitet, kan därför antas spela en betydande roll när det gäller att påverka väljarnas intresse för detta politikområde. För att ytterligare belysa de ovan kommenterade intresseprofilerna redovisas i figur 1 hur intresset inom de fyra delområdena fördelar sig efter den politiska dimensionen vänster-höger.

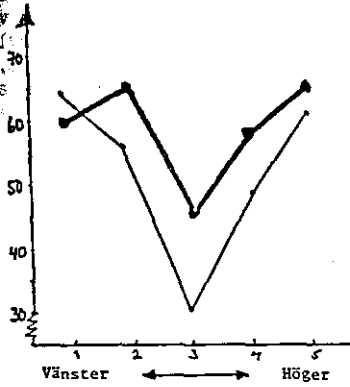
I vår omgivning förekommer ständigt olika typer av hot. De befinner sig på olika nivåer när det gäller omfattning och intensitet, samt har varierande inriktning. De kan t ex främst vara riktade mot världen i en mer allmän mening, mot det egna landet, den egna närmiljön eller i första hand upplevas som personliga. De kan vara inriktade på fysiska eller ekonomiska förhållanden. Sannolikt är det dock oftast så att hot upplevs i olika kombinationer vilka omfattar flera områden och nivåer. Hotbilder är i de flesta fall därför mycket komplexa. I SOM '86 ställdes ett antal frågor som berörde medborgarnas upplevelse av hot inom ett begränsat antal områden. Begränsningen var gjord så att vissa antagna centrala hotområden skulle täckas in. Någon överblick över svarspersonernas totala hotbild kan alltså inte ges utifrån våra resultat.

Tre områden antogs vara centrala i de hotbilder som människor upplever på den internationella nivån: 1) hot som inbegriper våld - främst militärt våld; 2) hot som är riktade mot rådande sociala förhållanden och vårt välfärdssamhälle; 3) hot som berör vår fysiska livsmiljö.

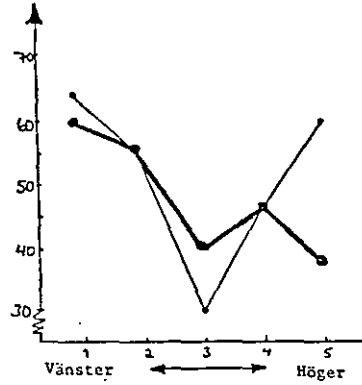
På frågan om hur oroande man upplevde risken för ett stormaktskrig, den militära och politiska situationen i Sveriges närhet, de militära rustningarna, terrorismen, befolkningsökningen, motsättningar mellan rika och fattiga länder, respektive miljöförstöringen visar resultaten att miljöförstöring och terrorism uppfattas som de områden inom vilka man upplever det starkaste hotet. 71 respektive 64 procent av de tillfrågade uppgav att de fann situationen inom dessa områden mycket oroande. Motsvarande andel för de militära rustningarna var 52 procent. Både befolkningsökningen och motsättningar mellan rika och fattiga länder upplevdes som betydligt mindre oroande (18 respektive 27 procent uppgav att de var mycket oroade). En första kommentar till detta resultat är att vi kan konstatera att en majoritet av medborgarna upplever flera förhållanden i sin omvärld som starkt oroande. Kan några speciella karaktäristiska drag utläsas ur svarsmonstret?

Figur 1 Grad av intresse för de fyra säkerhetspolitiska delområdena jämfört med allmänt politiskt intresse efter uppfattning om egen position på en vänster-högerskala (procent)

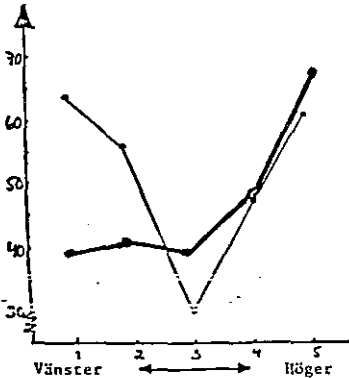
Intresse för utrikespolitik
resp. allmänt politiskt intresse

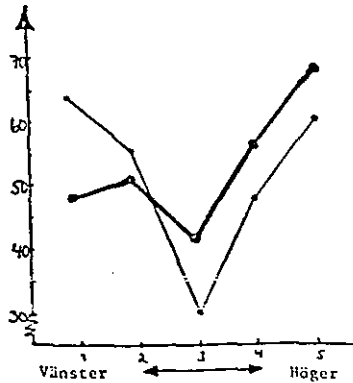
Intresse för biståndspolitik
resp. allmänt politiskt intresse

Intresse för försvarspolitik
resp. allmänt politiskt intresse

Intresse för handelspolitik
resp. allmänt politiskt intresse

— intresse för resp säkerhetspolitiskt delområde
— allmänt politiskt intresse

Skiljer sig olika grupper av medborgare åt när det gäller grad av oro och typ av hotbild?

På denna punkt visar våra resultat att kvinnor upplever starkare oro än män. Graden av upplevd oro stiger med ökande ålder, högre utbildning och socialgruppstillhörighet. Mönstret är i stort sett samma inom samtliga områden. En avvikelse som kan uppmärksammas är att unga människor (15-29 år) uppger den starkaste oron för de militära rustningarna.

Ett tydligt drag i svarsmönstret är att det speglar vad som var mest framträdande i samhällsdebatten, främst i massmedierna, vid det aktuella undersökningstillfället i oktober 1986 (Tjernobylnkatastrofen, rapporter om en ökad försurning och skogsöd m m, respektive mordet på Olof Palme och en rad terroraktioner bl a i Europa och Mellanöstern). Oron för krig och konsekvenser av de militära rustningarna ligger också på en mycket hög nivå. Mycket talar för att detta är utslag av mer långsiktiga och mindre debattkänsliga förhållanden. Detta måste dock studeras närmare innan ett sådant förhållande kan påvisas. I de undersökningar som genomförts av Styrelsen för Psykologiskt Försvar har det framkommit att under 1980-talet drygt 70 procent av de tillfrågade uppger sig känna mycket eller ganska stor oro för den politiska spänningen i världen (Stütz, 1986 s. 48). Svarsmönstret ger också en indikation på att vissa äldre och tidigare mycket debatterade frågor - t ex risken för en "befolkningsexplosion" i tredje världen - fortfarande finns kvar i hotbilden, men inte längre upplevs som lika oroande.

Går det att finna något mer sammanhängande mönster i de hotbilder som människor indikerat genom sina svar? Ett sätt att söka efter ett sådant är att använda sk faktoranalys. Den blir ett hjälpmedel för att sortera de olika hoten i avsikt att klarare kunna belysa hur de olika typerna av hot är kopplade till varandra (se tabell 3).

Resultatet av en faktoranalys på våra resultat visar att det framträder tre dimensioner i hotbilden. Den första av dessa utgörs av en global dimension. I denna inkluderas oro för befolkningsökningen, militära rustningar, miljöförstörelsen och motsättningar mellan rika och fattiga länder. En andra dimension omfattar oro för krig och har stark anknytning till Sverige och dess närområde. Den tredje dimensionen som framträder i materialet inbegriper endast oro för terrorism.

De områden som utgör kärnan i den första dimensionen tycks alla uppfattas som allmänna hot vilka ligger på ett globalt plan. De upplevs som betydelsefulla men utan direkt och konkret anknytning till Sverige. Hotet om krig är däremot uppenbarligen mycket konkret och med tydlig koppling till Sverige. Ett framtida krig kommer att direkt beröra det svenska folket. Detta resultat ligger helt i linje med vad Styrelsen för Psykologiskt Försvar vid samma tid fick som svar på frågan om vilka möjligheter Sverige har att undgå att dras in i en europeisk storkonflikt. 77 procent av de tillfrågade svarade antingen att möjligheterna var mycket små, ganska små eller inga alls (Stütz, 1986 s 50).

Tabell 3 Säkerhetspolitiska hotdimensioner bland medborgarna.
Faktoranalys på 7 olika frågor om hot (varimaxroterad lösning)

sakfråga	faktor		
	1. global	2. krigsrisk	3. terrorism
Oro för befolkningsökningen	0.69	0.14	0.11
De militära rustningarna	0.69	0.27	0.03
Oro för miljöförstörelsen	0.68	0.11	0.07
Motsättningen rika och fattiga länder	0.71	0.14	0.06
Risker för stormaktskrig	0.11	0.88	0.03
Militär/politisk situation om 10 år	0.10	0.88	0.03
Oro för terrorism	0.15	0.05	0.98
faktorns styrks (egenvärde)	1.99	1.71	0.99
procent förklarad varians av den totala svarsvariansen	28	24	14 = 66

Oro för terrorism utgör en helt egen dimension i den hotbild som framträder i våra resultat. Detta hot upplevs tydligen inte som så allmänt och avlägset att det förs ihop med exempelvis de militära rustningarna eller motsättningar mellan rika och fattiga länder. Det är inte heller kopplat till det område som traditionellt brukar förknippas med fysiskt våld nämligen hotet om krig. En möjlig förklaring till detta resultat är de exceptionella opinionsförhållanden som rådde i Sverige ännu ett halvår efter mordet på Olof Palme och den efterföljande debatten kring mordet och dess orsaker. I denna förekom kopplingar till terrorism i stor utsträckning.

Vad karaktäriserar då de grupper som uppger att de är starkt oroade av förhållandena inom var och en av de tre dimensionerna (se tabell 4) Ett genomgående drag är att kvinnor upplever starkare oro än män. På krigsriskdimensionen är denna differens markant. Ju äldre man är desto mer oroar man sig för hot inom den globala dimensionen. Samma förhållande gäller i stort även terrorhotet. På krigsriskdimensionen framkommer emellertid det omvända förhållandet - ju yngre man är desto starkare oro ger man uttryck för.

Resultaten från vår undersökning visar att ju högre utbildning man har desto starkare oro känner man för hoten inom den globala dimensionen. De medelhögt utbildade känner starkare oro för krig medan de lågutbildade visar samma mönster för terrorhot. Oron på den globala dimensionen ökar med ökande grad av politiskt intresse. För krigshotet gäller det omvända förhållandet - ju mindre politiskt intresserad man är desto starkare är oron för krig. Men den tredje dimensionen uppvisar graden av politiskt intresse inget samband.

Tabell 4 De olika hotdimensionerna och socioekonomiska egenskaper samt politisk tillhörighet (procent, medelvärden)

	dimension		
	global	krigsrisk	terrorism
<u>Kön</u>			
Män	72	53	89
Kvinnor	75	64	94
<u>Ålder</u>			
15-29 år	70	62	84
30-49 år	72	58	94
50-75 år	77	56	94
<u>Utbildning</u>			
Lägre utbildning	73	57	93
Mellan utbildning	72	61	91
Hög utbildning	75	57	89
<u>Intresse för politik</u>			
Mycket intresserad	77	53	91
Ganska intresserad	75	57	93
Inte särskilt intresserad	72	60	91
Inte alls intresserad	68	62	88
<u>Subjektiv vänster-högerposition</u>			
Klart till vänster	78	58	87
Något till vänster	75	58	93
Varken till höger el. vänster	73	59	92
Något till höger	71	60	94
Klart till höger	70	56	93
<hr/>			
Antal intervjuer	1545	1577	1534

Anm: Ett index för respektive hotdimension går från 0 (inte alls oroad) till 100 (mycket oroad av alla de faktorer som utgör hotindexet i fråga).

Människor med vänstersympatier visar starkast oro inom den globala dimensionen. Hotet om krig liksom terror-hotet upplevs starkast av människor i mitten och något till höger på den politiska vänster-höger-skalan och svagast i de båda ytterkanterna.

I tabell 5 redovisas det mönster som framträder när vi utgår från intresse för vart och ett av de fyra områdena inom säkerhetspolitiken och ser på utfallet på de tre hotdimensionerna. På den globala dimensionen är mönstret entydigt. Ju mer intresserad man är - oavsett vilket intresseområde det gäller - desto högre grad av oro knyts till de globala hoten. Intresset för biståndspolitik ger det starkaste utslaget.

Tabell 5 De olika hotdimensionerna och säkerhetspolitiskt intresse inom fyra delområden (procent, medelvärden)

intresse för	dimension		
	global	krigsrisk	terrorism
<u>Utrikespolitik</u>			
Mycket intresserad	77	54	95
Ganska intresserad	76	57	94
Inte särskilt intresserad	71	60	92
Inte alls intresserad	64	62	87
<u>Biståndspolitik</u>			
Mycket intresserad	81	59	93
Ganska intresserad	77	59	92
Inte särskilt intresserad	70	59	95
Inte alls intresserad	62	58	88
<u>Försvarspolitik</u>			
Mycket intresserad	75	56	90
Ganska intresserad	74	58	93
Inte särskilt intresserad	73	59	93
Inte alls intresserad	70	61	89
<u>Handelspolitik</u>			
Mycket intresserad	76	51	92
Ganska intresserad	74	57	94
Inte särskilt intresserad	73	61	92
Inte alls intresserad	68	61	87

Anm: Ett index för respektive hotdimension går från 0 (inte alls oroad) till 100 (mycket oroad av alla de faktorer som utgör hotindexet i fråga).

På den andra dimensionen - hotet om krig - är mönstret det omvända mot vad vi fann på den förstnämnda. Ju lägre intresse man anger för de olika politikområdena, desto starkare är oron för krig. Värdena på den tredje dimensionen, som endast omfattar oro för terrorism, är genomgående mycket höga, men visar inte något entydigt mönster.

Sambandet mellan grad av intresse för säkerhetspolitik och den hotbild man uppfattar visar i våra resultat inte något entydigt mönster. Trenderna är helt motsatta inom de två tydligaste hotdimensionerna. Mot bakgrund av de erhållna resultaten kan följande avslutande bemärkningar göras. För det första är det väsentligt att kunna konstatera att det förekommer olika sammansatta hotbilder med koppling till olika socioekonomiska respektive politiska grupperingar i vårt samhälle. För det andra tycks hoten inom den globala dimensionen vara av sådan karaktär att de främst uppfattas och beaktas av dem som på grund av utbildning eller ålder - och därmed livserfarenhet - har förmåga att tolka den information som berör dessa komplexa och oftast svårtolkade områden. För det tredje kan noteras att hotet om krig, vilket i de flesta sammanhang framstår som mycket konkret och med entydigt negativa och omedelbara konsekvenser för den egna situationen, starkast omfattas av de yngre och de med lägre utbildning.

Det fortsatta arbetet med att analysera data från SOM '86 innefattar främst studier av attityder i ett urval säkerhetspolitiska frågor. De hittills erhållna resultaten pekar entydigt på ett starkt behov av närmare studier av kopplingen mellan massmediernas behandling av säkerhetspolitiska frågor, d v s den bild av omvärlden och vårt förhållande till denna som presenteras, medborgarnas konsumtion av detta innehåll och förändringar i attitydmönstret.

Referenser

Det svenska totalförsvaret inför 90-talet. Slutbetänkande avgi-
vet av 1984 års försvarskommitté. SOU 1987:9. Stockholm 1987.

Goldmann, K; Berglund, S; Sjöstedt, G (1986)
Democracy and Foreign Policy. The Case of Sweden. Aldershot.

Holmberg, Sören (1984)
Väljare i förändring. Stockholm

Holmberg, Sören; Gilljam, Mikael (1987)
Väljare och val i Sverige. Stockholm

Lindahl, Rutger; Nordlöf, Tiina (1987)
Intresseprofiler och hotdimensioner inom det säkerhetspolitiska
området. Stockholm

Petersson, Olof (1982)
Väljare och världspolitik. Stockholm

Stütz, G (1986)
Opinion 86. Stockholm

Särilvik, Bo (1970)
Electoral Behavior in the Swedish Multiparty System. Göteborg

Fr
op
fy
til
fl.
gå
Är
bic
naf
utv
all
Pal
Tro
rel.
öst.
nu
svai
sök
fats
ocks

inne-
olitiska
ett
medier-
d av
med-
atti-

Ulf Bjereld

PALESTINAFRÅGAN I SVENSK OPINION 1969 - 1986

Föreliggande studie över Palestinafrågan i den svenska opinionen utgör ett moment i ett avhandlingsprojekt om svensk politik gentemot konflikter och aktörer i Mellanöstern under efterkrigstiden. Avhandlingens fokus är särskilt inriktat på Sveriges ställningstagande och agerande i Palestinafrågan under de dramatiska åren 1967 - 1976, då grunderna till dagens svenska policy i frågan läggs.

avgi-
17.

Tidigare delstudier inom projektet (Bjereld, 1987 a, b) har visat att den svenska policyn under åren 1974 - 1976 genomgår en förändring så till vida att palestinierna från att tidigare endast ha betraktats som en flyktinggrupp nu i stället tillerkänns status som folk med legitima nationella rättigheter (inklusive rätt till egen statsbildning) och som en med Israel likaberättigad part i konflikten. PLO börjar också under dessa år beskrivas som det palestinska folkets mest auktoritativa eller representativa talesman. Kritiken mot Israels utrikespolitiska agerande växer.

ska

Vilka var då de faktorer som ledde fram till denna "palestinisering" av den svenska policyn? Ett flertal alternativ är här tänkbara. Vi vet att de arabiska staterna i samband med oktoberkriget 1973 med hjälp av oljevapnet sökte påverka omvärldens ställningstagande i Palestinafrågan. Likaså gav de palestinska gerillaorganisationernas aktiviteter ökad uppmärksamhet åt palestiniernas roll i konflikten. Vidare hade Sverige under dessa år en känslig ställning då ambassadör Gunnar Jarring agerade som FN:s generalsekreterares särskilda representant i området.

Från junikriget 1967 inträffar också en aktivering av den svenska opinionen i Palestinafrågan. Tidningarnas ledar- och debattsidor fylls av artiklar i ämnet. Bokutgivningen växer språngartat. Aktionsgrupper och insamlingar till stöd för respektive part i konflikten organiseras. De politiska partierna tvingas för första gången på tio år att formulera sig i frågan.

Är det möjligt att den opinionsutveckling som tar fart 1967 kan bidra till att förklara den svenska policyutvecklingen i Palestinafrågan 1974 - 1976? För att undersöka detta granskas opinionsutvecklingen i Sverige i tre avseende: partier, massmedia och allmän opinion.

Palestinafrågan i SOM-enkäten 1986

Trots att Sverige är ett land där attitydmätningar genomförs i relativt stor omfattning är svenskarnas attityder till Mellanösternkonflikten mycket sparsamt kartlagda. Mätningar har tills nu endast genomförts av Beredskapsnämnden för Psykologiskt Försvaret (Törnqvist, 1970, 1974) 1969 och 1973, 1973 års väljarundersökning (Pettersson, 1982) samt av IMU i samband med Yassir Arafats besök i Sverige 1983 (IMU, 1983). Dessa undersökningar har också innehållsligt till stor del varit av olika karaktär. För

vårt syfte - att undersöka möjligheten av ett samband mellan opinionsutvecklingen sedan 1967 och palestineriseringen av den svenska policyn 1974 - 1976 - är det emellertid viktigt att konstatera att Beredskapsnämndens båda mätningar är inbördes jämförbara. För att få en användbar referenspunkt till opinionsläget idag valdes att formulera två av frågorna mycket snarligt Beredskapsnämndens. De fick följande utformning:

1. Gillar eller ogillar Du Israels uppträdande i Mellanöstern krisen?
2. Gillar eller ogillar Du den palestinska organisationen PLO:s uppträdande i Mellanösternkrisen?

De fyra svarsalternativen var gillar helt, gillar delvis, ogillar delvis och ogillar helt.

Beredskapsnämndens undersökning hade i en tredje fråga också kartlagt inställningen till arabstaternas agerande. Att detta frågealternativ inte togs med i SOM-enkäten 1986 beror på antagandet att de arabiska staternas inbördes splittring sedan 1973 ökat i sådan omfattning att det inte längre är meningsfullt att tala om arabstaterna som ett enhetligt block i frågan.

Resultat

I nedanstående tabell och figur redovisas resultaten från SOM '86 och jämförs med resultaten från 1969 och 1973. De fyra svarsalternativ som återgavs ovan har här grupperats i två: gillar respektive ogillar. Samtliga tre undersökningar saknade explicita vet ej-alternativ. Vet ej-siffrorna nedan utgörs alltså av de som valde att ej besvara frågan. (I Beredskapsnämndens undersökningar fanns "Al Fatah och liknande organisationer" i stället för PLO som aktör i frågan. 1973 års mätning genomfördes efter oktoberkriget.)

Tabell 1 Inställningeen till Israels, arabstaternas och Al Fatah/PLO:s agerande 1969, 1973 och 1986 (procent)

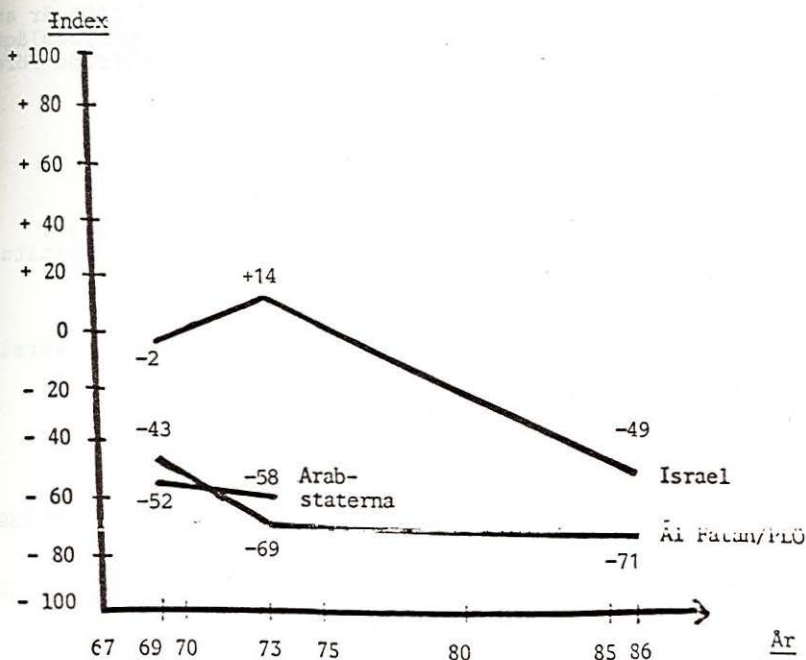
	<u>Israel</u>			<u>arabstaterna</u>			<u>Al Fatah/PLO</u>		
	1969	1973	1986	1969	1973	1986	1969	1973	1986
Gillar	33	49	20	7	14	-	5	5	9
Ogillar	35	35	69	59	72	-	48	74	79
Vet ej	32	16	11	34	14	-	47	21	13
summa	100	100	100	100	100	-	100	100	100

Av tabell 1 framgår att stödet för Israels agerande i den allmänna opinionen inte vid något tidigare mättillfälle varit lägre än 1986. Endast 20 procent säger sig då gilla Israels agerande medan hela 69 procent uttryckte sitt ogillande för detsamma. Vad gäller stödet till Al Fatah/PLO ligger det stabilt på en låg nivå (8 procent 1986). Även här är det allt fler som uttrycker sitt ogillande över tid (79 procent 1986).

En jämförelse mellan 1969 och 1973 års siffror visar att andelen som uttryckte gillande över Israels agerande steg från 33 till 49 procent medan andelen som uttryckte ogillande vid båda tillfällena låg på 35 procent. För Al Fatahs del steg andelen som uttryckte ogillande från 48 till 74 procent. Andelen som uttryckte sitt gillande över arabstaternas agerande steg från 7 till 14 procent men samtidigt ökade också andelen som uttryckte sitt ogillande från 59 till 72 procent. En stark trend över alla tre mättillfällena är också att andelen vet ej-svar minskar.

Figur 1 illustrerar tydligt den opinionsförskjutning som ägt rum.

Figur 1 Inställningen till Israels, arabstaternas och Al Fatah/PLO:s agerande 1969, 1973 och 1986 (index)

Anm: Figuren är beräknad enligt ett index enligt principen andel som gillar partens uppträdande minus andel som ogillar partens uppträdande. Värdena kan därmed variera mellan +100 (alla gillar) och -100 (alla ogillar).

Låt oss nu relatera dessa data till hypotesen om ett samband mellan opinionsutvecklingen och palestineriseringen av den svenska policyn 1974 - 1976. Vi kan då konstatera att vid 1973 års mätning, knappt tio månader före den svenska policyförändringen, har arabstaterna och Al Fatah/PLO ett i förhållande till Israel svagare stöd i den allmänna opinionen än vid något annat mättilfälle. Opinionsstödet för Israels uppträdande har däremot aldrig varit större än då. Att opinionen under det första halvåret 1974 skulle förskjutas i mer "arab-vänlig" riktning är med tanke på den s k oljekrisen som kulminerade under denna period inte rimligt.

Här är inte platsen att mer i detalj granska resultaten med kontroll för bakgrundsvariabler eller att relatera Beredskapsnämndens och SOM-enkätens undersökningar till de tidigare nämnda och anorlunda utformade väljarundersökningen 1973 samt 1983 års IMU-mätning. Låt oss endast säga att de resultat som här redovisats klart indikerar att något samband mellan den svenska policyförändringen i Palestinafrågan 1974 - 1976 och förskjutningar i den allmänna opinionen ej föreligger. Vi skall i ett senare sammanhang koppla detta resultat till opinionsutvecklingen i frågan i massmedierna och i de politiska partierna.

Den största förtjänsten hos resultaten av SOM-enkäten 1986 är att den dels utgör en bekräftelse på Israels försämrade opinionsläge i Sverige och dels visar att denna försämring ej inträffade före den svenska policyförändringen.

Referenser

Bjereld, Ulf (1987a)

Sveriges Mellanösterndoktrin 1947 - 1985. Licentiatuppsats i statskunskap. Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen. Stencil

Bjereld, Ulf (1987b)

Sveriges Mellanösternpolitik. Agerande i FN. Göteborgs universitet, Statsvetenskapliga institutionen. Stencil

Petersson, Olof (1982)

Väljarna och världspolitiken. Norstedts, Lund.

Rapport från IMU (1983)

Svenska folkets inställning till Yassir Arafats besök i Sverige.

Törnqvist, Kurt (1970)

Attityder till några internationella problem och massmedier. En opinionsundersökning hösten 1969. Psykologiskt försvar nr 47. Stockholm.

Törnqvist, Kurt (1974)

Svenskarna och konflikten i Mellan Östern. En opinionsundersökning i november-december 1973. Psykologiskt försvar nr 64. Stockholm.

BILAGOR SOM '86

- 1. Folder**
- 2. Enkät**
- 3. Variabelförteckning**

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA 1987

S O M

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
GÖTEBORGS UNIVERSITET

- Minskar förtroendet för massmedierna?
- Vad tycker svenskarna om sin samhälls-service?
- Hur intresserade är svenskarna av internationella frågor?
- Vad tycker svenska väljare om kärnkraften?

Detta är ett exempel på frågor som Samhälle Opinion och Massmedia 1987 försöker besvara. Undersökningen görs av stats-

vetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.

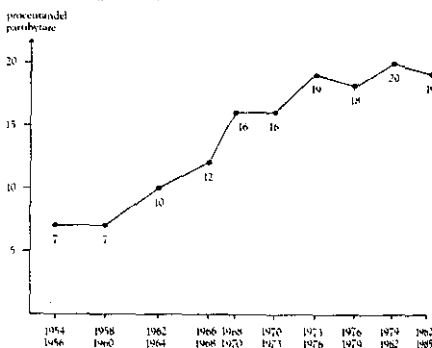
Varför görs Samhälle Opinion Massmedia 1986?

Statsvetenskapliga institutionen har sedan mitten av 1950-talet genomfört studier om massmedier och opinionsbildning. Det viktigaste syftet med studierna är att öka kunskapen om hur den svenska demokratin fungerar. Resultaten utgör ett väsentligt underlag för debatten kring demokrati- och massmediefrågor i Sverige.

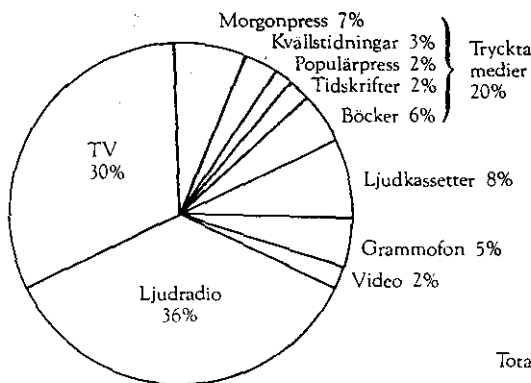
Några resultat som under senare år särskilt har uppmärksammats är att antalet väljare som byter parti har ökat i Sverige och att förtroendet för politiker har minskat.

Forskningen har också gett kunskap om hur vi tar del av tidning, radio och TV. Exempelvis ägnar svenskarna drygt fem timmar om dagen åt medier. Längst tid går till radio och TV.

Andelen partibytare 1956—1985

Medieanvändning 1985

Totalt 5,5 timmar

Ett Sverige i miniatyr

Vi har slumpmässigt valt ut 2500 personer i hela landet. Det är alltså slumpen som gjort att just Du kommit med i undersökningen. Tillsammans ger de utvalda personerna en god bild av det svenska folket.

För att få rättvisande resultat är det viktigt att alla svarar. Varje svar som uteblir försämrar undersökningens tillförlitlighet. Men det är Du själv som avgör om Du vill vara med eller inte.

Frågeformuläret

I undersökningen Samhälle Opinion Massmedia 1986 samarbetar ett antal olika forskningsprojekt. Det innebär att frågorna spänner över ett flertal ämnen. Formuläret inleds med frågor om massmedier och fortsätter se-

dan med frågor om politik, kärnkraft, internationella frågor, samhällsservice osv. Antalet frågor kan verka stort. Men de flesta frågor kan besvaras enkelt med kryss i tillämplig ruta.

Resultat från S O M '86 om svenskarnas åsikter och intressen

- 47 procent läser ganska mycket av dagspressens annonser, medan 11 procent inte läser några annonser alls.
- 24 procent anser att deras lokala morgontidning visar sin politiska uppfattning också i nyheterna, medan en lika stor andel menar att deras tidning aldrig gör det.
- 43 procent läser veckotidningar varje vecka, medan 32 procent nästan aldrig gör det.
- 24 procent menade att deras personliga ekonomi hade förbättrats under det senaste året, medan 17 procent ansåg att de fått en försämrad ekonomi.
- 25 procent är intresserade av att gå på teater, medan 21 procent inte är intresserade av att gå på teater.
- 58 procent ville avveckla kärnkraften år 2010 eller tidigare, medan 29 procent ville utnyttja kärnkraften även efter 2010.

Vad händer med svaren?

Svaren behandlas anonymt och resultaten publiceras bara som siffror i tabeller. Vad någon enskild person svarat framgår aldrig.

Alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt. De uppgifter Du lämnar är inte offentliga.

Uppgifter från annat håll

För att minska omfånget på enkäten hämtas uppgifter om födelsedatum, namn, adress, bostadsort och inkomst från Dafa AB. Upp-

gifter om ekonomiska och politiska förhållanden i kommuner hämtas från offentlig statistik.

Statsvetenskapliga Institutionen vid Göteborgs Universitet

Ansvarig för undersökningen är statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Institutionen är en av Sveriges ledande forskningsinstitutioner när det gäller undersökningar om politisk opinionsbildning och massmedier.

En del av institutionen forskar kring väljare och val samt studerar åsiktsbildningen i olika politiska frågor. F n undersöks svenska folkets uppfattningar om kärnkraften och om utrikes- och säkerhetspolitik.

En annan del av institutionen sysslar med massmedier och populärkultur, bl a frågor om hur svenskarna tar del av press, radio och TV samt vad de anser om massmediernas innehåll. F n undersöks hur intresset för massmedier hänger samman med olika fritidsintressen.

Följande forskare svarar för de projekt som står bakom det frågeformulär som nu skickas ut:

Docent Sören Holmberg:
Politik och kärnkraft
Docent Rutger Lindahl:
Försvars- och utrikesfrågor
Forskningsassistent Bo Reimer:
Kultur och fritidsintressen
Professor Lars Strömberg:
Samhällsservice
Docent Lennart Weibull:
Massmedier
Professor Jörgen Westerståhl:
TV:s utlandsbevakning

Aktuella böcker från Institutionen

Asp, Kent (1986): *Mäktiga massmedier*. Akademilitteratur.

Hadenius, Stig och Lennart Weibull (1985): *Massmedier*. Bonniers.

Holmberg, Sören och Mikael Gilljam (1987): *Väljare och val i Sverige*. Bonniers.

Holmberg, Sören och Kent Asp (1984): *Kampen om kärnkraften*. Publica.

Lindahl, Rutger (1986): *Nyheten om mordet på Olof Palme*. Rapport nr 10. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Strid, Ingela och Lennart Weibull (1986): *Mediesverige*. Rapport nr 8. Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.

Strömberg, Lars och Jörgen Westerståhl (1984): *De nya kommunerna*. Publica.

Westerståhl, Jörgen och Folke Johansson (1985): *Bilden av Sverige*. SNS.

Vi svarar gärna på frågor

Om Du undrar över någonting, ring oss eller skriv en rad. Adressen är:

Samhälle Opinion Massmedia 1987
Statsvetenskapliga institutionen
Göteborgs universitet
Box 5048
402 21 GÖTEBORG

Telefonnumret är 031-63 12 14. Vid rikssamtal, be att få bli uppringd.

F
r
l
i
f

N
i
re
sv

Va
rä
mu
är

Vi
re

Om

Bo
Fors
Stat
031

ENKÄT

Oktober 1986

UNDERSÖKNINGENS NAMN

SOM '86

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA 1986

Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet genomför hösten 1986 en stor frågeundersökning om massmedier och opinionsbildning i dagens Sverige. Undersökningen görs i samarbete med statistiska centralbyrån.

Frågeundersökningen är ett led i statsvetenskapliga institutionens forskningsverksamhet. Huvudansvariga är docent Sören Holmberg och docent Lennart Weibull. Närmare uppgifter om undersökningen och dess bakgrund finns i bifogad broschyr.

Frågeundersökningen går ut till 2500 slumpmässigt utvalda personer. Samtliga får per post ett formulär med ca 70 frågor. Formuläret behandlar flera olika ämnesområden (se baksidan för en innehållsöversikt). Det ställs frågor om bl a TV-tittande, fritidsintressen och uppfattningar i aktuella samhällsfrågor.

Nästan alla frågor kan besvaras enkelt genom att sätta kryss (\bar{X}) i tillämpliga rutor. Svaren kommer att bearbetas anonymt och redovisas endast som siffror i tabeller. Vad någon enskild person svarat kommer aldrig att framgå.

Varje svar är synnerligen värdefullt för att vi skall kunna nå rättvisande resultat. Det är också mycket viktigt att frågeformuläret endast besvaras av den person till vilken detta brev är adresserat.

Vi är tacksamma om Du har möjlighet att svara snarast, helst redan under den kommande veckan.

Om Du undrar över något så ring oss gärna!

Med vänliga hälsningar

Bo Reimer
Forskningsassistent
Statsvetenskapliga institutionen
031 - 63 12 13

Nils Renstrand
Undersökningsledare
Statistiska centralbyrån
019 - 14 03 20

INNEHÅLLSÖVERSIKT

FRÅGENUMMER

FRÅGEOMRÅDE

1-13	Massmedier
14-20	Politik och samhälle
21-29	Energi och kärnkraft
30-41	Sveriges förhållande till omvärlden
42-51	Boendemiljö
52-55	Intressen och fritidsaktiviteter
56-71	Bakgrundsuppgifter

DE FÖRSTA FRÅGORN GÄLLER VILKA MASSMEDIER DU TAR DEL AV

FRÅGA 1. Hur ofta brukar Du titta på eller lyssna till följande typer av nyhetsprogram i radio och TV?

	Dagligen	5-6 ggr/ vecka	3-4 ggr/ vecka	1-2 ggr/ vecka	Mer sällan	Aldrig
(17) Nyheter i lokalradion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(18) Aktuellt i TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(19) Rapport i TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(20) Dagens Eko i riksradien	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(21) Regionala nyheter i TV	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6

FRÅGA 2. Hur mycket brukar Du se på av följande typer av TV-program?

	Allt/I stort sett allt	Ganska mycket	Inte särskilt mycket	Ingenting/Nästan inget alls
(22) Underhållningsprogram	☐	☐	☐	☐
(23) Nyhetsprogram	☐	☐	☐	☐
(24) Dokumentär- och samhällsprogram	☐	☐	☐	☐
(25) Sportprogram	☐	☐	☐	☐
(26) Kulturprogram	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

FRÅGA 3. Vilken morgontidning brukar Du läsa regelbundet?

(Med regelbundet menas här minst ett nummer per vecka. Om Du läser mer än en morgontidning - ange vilken Du betraktar som Din lokala morgontidning).

- (27) 1
- (Tidningens namn)
- 2 Läser ingen morgontidning regelbundet

FRÅGA 4. Om Du läser någon morgontidning regelbundet - Ungefär hur många gånger per vecka brukar Du läsa denna tidning?

	7 dagar	6 dagar	5 dagar	4 dagar	3 dagar	2 dagar	1 dag
(28)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	7	6	5	4	3	2	1

FRÅGA 9. Hur ofta brukar Du läsa följande kvällstidningar?

	6-7 dagar/ vecka	3-5 dagar/ vecka	1-2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
(51) Aftonbladet	☐	☐	☐	☐	☐
(52) Expressen	☐	☐	☐	☐	☐
(53) GT eller Kvällsposten	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

FRÅGA 10. Det finns delade meningar om huruvida de åsikter som en tidning har i sin ledare märks på de vanliga nyhetssidorna. Anser Du att den morgontidning Du läser mest regelbundet på något sätt brukar visa sina politiska åsikter på nyhetssidorna?

- (54) 1 Ja, i mycket hög grad
 2 Ja, i ganska hög grad
 3 Ja, i mindre grad
 4 Nej, inte alls
 5 Läser inte någon morgontidning regelbundet

FRÅGA 11. Anser Du att det förekommer felaktiga eller missvisande uppgifter i massmedierna?

	Ja, i mycket stor ut- sträckning	Ja, i ganska stor ut- sträckning	Ja, i mindre ut- sträckning	Nej, inte alls
(55) Lokaltidningar	☐	☐	☐	☐
(56) Storstadsmorgonpress	☐	☐	☐	☐
(57) Kvällstidningar	☐	☐	☐	☐
(58) TV-nyheter	☐	☐	☐	☐
(59) Radionyheter	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

FRÅGA 12. Anser Du att dagstidningarna bör låta sin nyhetsbevakning påverkas av den politiska linje tidningen företräder på ledarplats?

- (60) 1 Ja
 2 Nej

FRÅGA 13. Hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende
(61) Regeringen	☐	☐	☐	☐	☐
(62) Polisen	☐	☐	☐	☐	☐
(63) Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐
(64) Försvaret	☐	☐	☐	☐	☐
(65) Riksdagen	☐	☐	☐	☐	☐
(66) Bankerna	☐	☐	☐	☐	☐
(67) Dagspressen	☐	☐	☐	☐	☐
(68) De fackliga organisationerna	☐	☐	☐	☐	☐
(69) Radio och TV	☐	☐	☐	☐	☐
(70) Grundskolan	☐	☐	☐	☐	☐
(71) Storföretagen	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

NU FÖLJER NÅGRA FRÅGOR OM POLITIK OCH SAMHÄLLE

FRÅGA 14. Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?

- (72) 1 Mycket intresserad
 2 Ganska intresserad
 3 Inte särskilt intresserad
 4 Inte alls intresserad

FRÅGA 15. Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är Din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
(73) Minska den offentliga sektorn	☐	☐	☐	☐	☐
(74) Avskaffa löntagarfonderna	☐	☐	☐	☐	☐
(75) Minska försvarsutgifterna	☐	☐	☐	☐	☐
(76) Behålla kärnkraften, även efter år 2010	☐	☐	☐	☐	☐
(77) Minska inkomstskillnaderna i samhället	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

FRÅGA 16. Hur tycker Du regeringen sköter sin uppgift?

- (78) 1 Mycket bra
 2 Ganska bra
 3 Varken bra eller dåligt
 4 Ganska dåligt
 5 Mycket dåligt

FRÅGA 17. Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerskala. Var någonstans skulle Du placera Dig själv på en sådan vänster-högerskala?

- (79) 1 Klart till vänster
 2 Något till vänster
 3 Varken till vänster eller till höger
 4 Något till höger
 5 Klart till höger

FRÅGA 18. Den här frågan gäller hur mycket man allmänt sett gillar respektive ogillar de politiska partierna. Var skulle Du personligen vilja placera de olika partierna på nedanstående skala?

	Ogillar starkt					Varken gillar eller ogillar						Gillar starkt
	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5	
(80-81) Centerpartiet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(82-83) Moderata samlingspartiet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(84-85) Vänsterpartiet kommunisterna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(86-87) Folkpartiet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(88-89) Socialdemokraterna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(90-91) Miljöpartiet - de gröna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(92-93) Kds-Kristen demokratisk samling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om Du skulle använda samma skala för partiledarna, var skulle Du placera:

	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
(94-95) Karin Söder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(96-97) Carl Bildt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(98-99) Lars Werner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(100-101) Bengt Westerberg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(102-103) Ingvar Carlsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11

FRÅGA 19. Vilket parti tycker Du bäst om idag?

- (104) 1 Vänsterpartiet kommunisterna
 (105) 1 Socialdemokraterna
 (106) 1 Centerpartiet
 (107) 1 Kristen demokratisk samling
 (108) 1 Folkpartiet
 (109) 1 Moderata samlingspartiet
 (110) 1 Miljöpartiet - de gröna
 (111) 1 Annat parti (ange vilket):

Anser Du Dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

- (112) 1 Ja, mycket övertygad
 2 Ja, något övertygad
 3 Nej

FRÅGA 20. Hur viktiga anser Du följande samhällsmål vara för de kommande tio åren?

	Inte alls viktigt			Varken viktigt eller oviktigt			Mycket viktigt	
	↓	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
(113) Sträva efter en hög ekonomisk tillväxttakt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(114) Satsa på ett starkt militärt försvar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(115) Öka den enskildes inflytande på arbetsplatsen och i den lokala omgivningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(116) Satsa mer resurser på att bevara den svenska landskapsmiljön	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(117) Upprätthålla lag och ordning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(118) Ge enskilda människor större möjligheter att påverka politiska beslut	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(119) Bekämpa prisstegringarna	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(120) Skydda yttrandefriheten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(121) Garantera en stabil ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(122) Utveckla ett samhälle som är mindre opersonligt och mer mänskligt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(123) Bekämpa brottsligheten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(124) Utveckla ett samhälle där våra idéer och tankar betyder mer än pengar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		1	2	3	4	5	6	7

DESSA FRÅGOR GÄLLER DIN UPPFATTNING OM ENERGI OCH KÄRNKRAFT

FRÅGA 21. Efter folkomröstningen 1980 beslöt riksdagen att kärnkraften skulle avvecklas i Sverige till år 2010. Vad är Din åsikt om kärnkraftens användning i Sverige?

- (125) 1 Stoppa kärnkraften omedelbart
 2 Avveckla kärnkraften snabbare än till år 2010
 3 Avveckla kärnkraften till år 2010
 4 Avveckla kärnkraften, men inte så snabbt som till år 2010
 5 Använd kärnkraften, avveckla den inte

Har Du en bestämd uppfattning i denna fråga eller är Du mera tveksam?

- (126) 1 Bestämd uppfattning
 2 Mera tveksam

FRÅGA 22. Vilket eller vilka partier har en bra politik i energi- och kärnkraftsfrågor? (OBS! Fler än ett parti kan markeras.)

- (127) 1 Vänsterpartiet kommunisterna
(128) 1 Socialdemokraterna
(129) 1 Centerpartiet
(130) 1 Folkpartiet
(131) 1 Moderata samlingspartiet
(132) 1 Kristen demokratisk samling
(133) 1 Miljöpartiet - de gröna

FRÅGA 23. Vad anser Du om följande risker som har diskuterats i samband med kärnkraften? Hur stor är risken för:

Mycket liten
risk

Mycket stor
risk

↓ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ↓

(134-135) En större olycka med radioaktivt utsläpp i ett kärnkraftverk i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(136-137) Fler cancerfall och andra sjukdomar om vi använder kärnkraften	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(138-139) Att kärnkraften ger ökade miljöskador på mark, luft och vatten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(140-141) Att kärnkraften ger upphov till ärftliga skador på kommande generationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(142-143) Att vi i Sverige inte kan hantera och slutförvara kärnkraftens avfall på ett säkert sätt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(144-145) Att kärnkraften leder till att alltfler länder skaffar sig atomvapen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10

FRÅGA 24. Tror Du att vi i Sverige kommer att kunna hantera och slutförvara kärnkraftens avfall på ett säkert sätt?

På kort sikt (närmaste 50 åren)

- (146) 1 Ja
 2 Nej

På lång sikt (så länge avfallet är farligt för människor och miljö)

- (147) 1 Ja
 2 Nej

FRÅGA 25. Tror Du personligen att kärnkraften kommer att vara avvecklad i Sverige år 2010?

- (148) 1 Ja, absolut
 2 Ja, troligen
 3 Nej, troligen inte
 4 Nej, absolut inte

FRÅGA 26. Riksdagen har bestämt att kärnkraftverkens avfall skall slutförvaras på en plats i Sverige som bedöms vara säker och lämplig. Tycker Du att den kommun som väljs ut skall ha rätt att säga nej (kommunalt veto?)

- (149) 1 Ja, kommunalt veto skall finnas i avfallsfrågan
 2 Nej, kommunalt veto skall inte finnas i avfallsfrågan

FRÅGA 27. Kan Du tänka Dig att vi bygger ut vattenkraften i någon eller några av de hittills orörda älvarna i Norrland?

- (150) 1 Ja, absolut
 2 Ja, med viss tvekan
 3 Nej, knappast
 4 Nej, absolut inte

FRÅGA 28. Hur stort förtroende har Du för följande grupper när det gäller information om energi och kärnkraft?

		Mycket stort	Ganska stort	Ganska litet	Mycket litet
(151)	Miljögrupper	☐	☐	☐	☐
(152)	Kärnkraftsindustrin	☐	☐	☐	☐
(153)	Regeringen	☐	☐	☐	☐
(154)	Forskare	☐	☐	☐	☐
(155)	Journalister	☐	☐	☐	☐
(156)	Statliga myndigheter	☐	☐	☐	☐
		1	2	3	4

FRÅGA 29. I våras inträffade en svår olycka i ett sovjetiskt kärnkraftverk i Tjernoby1, vilken fick följder även för Sverige. Upplevde Du vid något tillfälle att Du personligen var på något sätt utsatt för risker efter denna olycka? Gjorde Du i så fall något för att skydda Dig mot dessa risker?

<u>Upplevda risker:</u>		Ingen	Mycket liten	Ganska liten	Ganska stor	Mycket stor
(157)	Strålning från omgivningen	☐	☐	☐	☐	☐
(158)	Risker genom maten	☐	☐	☐	☐	☐
		1	2	3	4	5
<u>Åtgärder:</u>		Ja	Nej			
(159)	Höll mig inomhus så mycket som möjligt	☐	☐			
(160)	Undvek resor	☐	☐			
(161)	Undvek att dricka mjölk	☐	☐			
(162)	Undvek att äta grönsaker	☐	☐			
(163)	Undvek viss annan mat	☐	☐			
(164)	Vidtog annan åtgärd	☐	☐			
		1	2			

DETTA BLOCK GÄLLER VÅRT FÖRHÅLLANDE TILL OMVÄRLDEN

FRÅGA 30. Hur pass intresserad är Du av följande fyra områden som rör Sveriges relationer med omvärlden?

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
(165) Utrikespolitik och diplomatiska relationer	☐	☐	☐	☐
(166) Biståndspolitik och humanitära frågor	☐	☐	☐	☐
(167) Försvarspolitik och militära frågor	☐	☐	☐	☐
(168) Handelspolitik och ekonomiska frågor	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

FRÅGA 31. Om Du ser framåt 10-15 år, kommer risken för ett krig mellan stormakterna då att vara:

- (169) 1 Större än idag
 2 Ungefär densamma som idag
 3 Mindre än idag

FRÅGA 32. Om Du ser till läget i världen idag, vad upplever Du själv som mest oroande inför framtiden?

	Mycket oroande	Ganska oroande	Inte särskilt oroande	Inte alls oroande
(170) Terrorismen	☐	☐	☐	☐
(171) Befolkningsökningen	☐	☐	☐	☐
(172) De militära rustningarna	☐	☐	☐	☐
(173) Miljöförstöringen	☐	☐	☐	☐
(174) Motsättningarna mellan rika och fattiga länder	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

FRÅGA 33. Om Du tänker på Sverige 10-15 år framåt, hur tror Du den militära och politiska situationen då kommer att vara i vår omgivning?

- (175) 1 Mer hotfull än idag
 2 Lika hotfull som idag
 3 Mindre hotfull än idag

FRÅGA 34. Om Sverige trots allt skulle bli indraget i ett krig, hur stora möjligheter tror Du då att vi har att försvara oss?

- (176) 1 Mycket stora
 2 Ganska stora
 3 Ganska små
 4 Mycket små

FRÅGA 32. Om Du ser till läget i världen idag, vad upplever Du själv som mest oroande inför framtiden?

	Mycket oroande	Ganska oroande	Inte särskilt oroande	Inte alls oroande
(170) Terrorismen	☐	☐	☐	☐
(171) Befolkningsökningen	☐	☐	☐	☐
(172) De militära rustningarna	☐	☐	☐	☐
(173) Miljöförstöringen	☐	☐	☐	☐
(174) Motsättningarna mellan rika och fattiga länder	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

FRÅGA 33. Om Du tänker på Sverige 10-15 år framåt, hur tror Du den militära och politiska situationen då kommer att vara i vår omgivning?

- (175) 1 Mer hotfull än idag
 2 Lika hotfull som idag
 3 Mindre hotfull än idag

FRÅGA 34. Om Sverige trots allt skulle bli indraget i ett krig, hur stora möjligheter tror Du då att vi har att försvara oss?

- (176) 1 Mycket stora
 2 Ganska stora
 3 Ganska små
 4 Mycket små

FRÅGA 35. Hur ställer Du Dig till följande förslag?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
(177) Sverige bör med större kraft än nu avvisa alla kränkningar av svenskt område, även till priset av försämrade relationer till stormakterna	☐	☐	☐	☐	☐
(178) Sverige bör införa totalförbud mot export av vapen	☐	☐	☐	☐	☐
(179) Politiker bör inte diskutera utrikes- och försvarsfrågor lika öppet som andra politiska frågor	☐	☐	☐	☐	☐
(180) Sverige bör deltaga i en total handelsbojkott av Sydafrika utan att invänta beslut i FN	☐	☐	☐	☐	☐
(181) Sverige bör undvika att ta ställning i internationella tvistefrågor där svenska intressen inte är direkt berörda	☐	☐	☐	☐	☐
(182) Om det militära läget i vår närhet blir mer hotfullt bör Sverige ompröva den nuvarande neutralitetspolitiken	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

FRÅGA 36. De två följande frågorna gäller Sveriges politik gentemot USA och Sovjet. Om vi börjar med USA, tycker Du att regeringen under de senaste två/tre åren har varit:

- (183) 1 För mycket kritisk mot USA:s utrikespolitik
 2 Lagom kritisk
 3 För lite kritisk mot USA:s utrikespolitik

FRÅGA 37. När det gäller Sovjet, tycker Du att regeringen under de senaste två/tre åren har varit:

- (184) 1 För mycket kritisk mot Sovjets utrikespolitik
 2 Lagom kritisk
 3 För lite kritisk mot Sovjets utrikespolitik

F1

(13)

FR

(19)

FRÅGA 44. Har Du under de senaste åren haft funderingar på att flytta från orten?

- (191) 1 Ja, ofta
 2 Ja, någon gång
 3 Nej, aldrig

FRÅGA 45. Hur bor Du för närvarande?

- (192) 1 På lantgård eller i ensamliggande villa på landsbygden
 2 I villa eller radhus i småhusområde
 3 I lägenhet i flerfamiljshus

FRÅGA 46. Hyr eller äger Du eller någon i Ditt hushåll Din nuvarande bostad?

- (193) 1 Hyr bostaden
 2 Äger bostaden (även bostadsrätt, insatslägenhet)

FRÅGA 47. Om Du kunde välja helt fritt, var skulle Du då vilja bo?

- (194) 1 I min nuvarande bostad
 2 I annat hus i samma bostadsområde jag nu bor
 3 I något annat område i den kommun jag nu bor
 4 I någon annan kommun i Sverige

FRÅGA 48. Deltar Du idag i någon förening eller organisation som försöker påverka Din närmiljö eller Ditt bostadsområde?

- (195) 1 Ja
 2 Nej

FRÅGA 49. Om Din kommun skulle ge invånarna möjligheter att själva planera och besluta om saker som rör Din närmiljö eller Ditt bostadsområde, skulle Du i så fall kunna tänka Dig att delta i sådant arbete?

- (196) 1 Ja
 2 Nej, intresserad men har inte tid eller ork
 3 Nej, inte alls intresserad

FRÅGA 50. Har Du själv någon gång under de senaste två åren - eventuellt tillsammans med andra - försökt påverka någon kommunal fråga eller kommunens planer gällande Din närmiljö eller Ditt bostadsområde (t ex sophämtning, byggnadslov och barnomsorg)?

- (197) 1 Ja
 2 Nej

Om ja, på vilket sätt försökte Du påverka kommunen?
(OBS! Flera alternativ kan kryssas i)

- (198) 1 Tog kontakt med kommunal tjänsteman eller förvaltning
(199) 1 Arbetade aktivt i en partiorganisation
(200) 1 Arbetade aktivt i aktionsgrupp eller byalag
(201) 1 Arbetade aktivt i annan organisation
(202) 1 Skrev insändare eller artikel i tidningen
(203) 1 Undertecknade upprop eller deltog i demonstration

Om nej, varför?
(OBS! Flera alternativ kan kryssas i)

- (204) 1 Jag är nöjd med kommunens service - det finns inget som jag tycker behöver ändras
(205) 1 Jag känner inte till hur kommunen fungerar och därför har jag inte försökt påverka kommunen
(206) 1 Det tjänar ingenting till - det blir ingen ändring i alla fall
(207) 1 Jag har inte haft tid eller ork att försöka påverka kommunen

FRÅGA 51. Ange nedan i vilken/vilka föreningar Du är medlem samt hur aktiv Du är i dessa föreningar.

	Medlem	Medlem och har varit på möte under senaste halvåret	Medlem och har någon typ av uppdrag
(208) Idrotts- eller friluftsförening	☐	☐	☐
(209) Fackförening	☐	☐	☐
(210) HSB eller annan bostadsrättsförening	☐	☐	☐
(211) Hyresgäst- eller villaägarförening	☐	☐	☐
(212) Företagar- eller lantbrukarorganisation	☐	☐	☐
(213) Politiskt parti (även kvinno- eller ungdomsförbund)	☐	☐	☐
(214) Annan förening	☐	☐	☐
	1	2	3

HÄR KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM INTRESSEN OCH FRITIDSAKTIVITETER

FRÅGA 52. Hur stort är Ditt intresse för nedanstående ämnen och aktiviteter?

	0intres- serad			Varken eller			Intres- serad
	↓			↓			↓
	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3
(215) Hälsoyttig mat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(216) Bo i villa/eget hem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(217) Heminredning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(218) Modenyheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(219) Motionera	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(220) Golf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(221) Laga mat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(222) Lyssna på popmusik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(223) Gå på teater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(224) Gå i kyrkan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(225) Diskutera politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(226) Läsa skönlitteratur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(227) Handarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(228) Fotboll	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(229) Aktier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(230) Träffa nya människor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(231) Föreningsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(232) Hobbyverksamhet i hemmet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(233) Friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(234) Vara för mig själv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(235) Gå på restaurang	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(236) Familjeliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(237) Gå ut och dansa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(238) Umgås med släkt och vänner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(239) Åka på charterresa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5	6	7

FI
(2:
(24
(26

FRÅGA 53. Tror Du att teknikens utveckling gör livet lättare eller svårare för människor i allmänhet?

- (240) 1 Lättare
 2 Både lättare och svårare
 3 Svårare

FRÅGA 54. Hur viktiga är följande värden för Dig?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Varken viktigt eller oviktigt	Inte sär- skilt viktigt	Inte alls viktigt
(241) Ett behagligt liv	☐	☐	☐	☐	☐
(242) Familjetrygghet	☐	☐	☐	☐	☐
(243) Frihet	☐	☐	☐	☐	☐
(244) Frälsning	☐	☐	☐	☐	☐
(245) Inre jämvikt	☐	☐	☐	☐	☐
(246) Jämlikhet	☐	☐	☐	☐	☐
(247) Klokhet	☐	☐	☐	☐	☐
(248) Kärlek	☐	☐	☐	☐	☐
(249) Lycka	☐	☐	☐	☐	☐
(250) Njutning	☐	☐	☐	☐	☐
(251) Sann vänskap	☐	☐	☐	☐	☐
(252) Självaktning	☐	☐	☐	☐	☐
(253) Självförverkligande	☐	☐	☐	☐	☐
(254) Socialt anseende	☐	☐	☐	☐	☐
(255) Ett spännande liv	☐	☐	☐	☐	☐
(256) En vacker värld	☐	☐	☐	☐	☐
(257) Vårt lands säkerhet	☐	☐	☐	☐	☐
(258) En värld i fred	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

FRÅGA 55. Hur ofta händer det att Du läser eller tittar i följande typer av tidningar?

	Åtminstone någon gång varje vecka	Några gånger i månaden	Mera sällan	Aldrig
(259) Veckotidning	☐	☐	☐	☐
(260) Tidskrift eller annan facktidning	☐	☐	☐	☐
(261) Lokal gratistidning/annonsblad	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4

TILL SIST NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV. NÄR MAN SAMMANSTÄLLER RESULTATET AV SÅDANA HÄR UNDERSÖKNINGAR BRUKAR MAN DELA UPP SVAREN I OLIKA GRUPPER. FÖR ATT KUNNA GÖRA DETTA BEHÖVER VI DINA SVAR PÅ DESSA AVSLUTANDE FRÅGOR.

FRÅGA 56. Vilken av de här grupperna tillhör Du för närvarande?

- (262) 1 Förvärsarbetande
 2 Har beredskapsarbete
 3 Genomgår arbetsmarknadsutbildning
 4 Arbetslös
 5 Ålderspensionär
 6 Förtidspensionär
 7 Hemarbetande
 8 Studerande

FRÅGA 57. Vilket yrke har/hade Du?

- (263) 1
(yrke/sysselsättning)

FRÅGA 58. Arbetar/arbetade Du hel- eller deltid?

- (264) 1 Heltid
 2 Deltid

FRÅGA 59. Vilken av de här yrkesgrupperna hör/hörde Du till?

- (265-266) 01 Tjänsteman
 02 Tjänsteman med arbetsledande funktion
 03 Tjänsteman med företagsledande funktion
 04 Arbetare
 05 Arbetare med arbetsledande funktion
 06 Egenanställd arbetare
 07 Jordbrukare: ingen anställd
 08 Jordbrukare: en eller flera anställda
 09 Företagare: ingen anställd
 10 Företagare: 1-9 anställda
 11 Företagare: 10 eller fler anställda

FRÅGA 60. Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

- (267) 1 Statlig
 2 Kommunal (även landstingskommunal)
 3 Privat

FRÅGA 61. Är Du medlem i någon fackförening?

- (268) 1 Ja, LO-förbund
 2 Ja, TCO-förbund
 3 Ja, SACO/SR-förbund
 4 Nej

FRÅGA 62. Om Du skulle beskriva Din familj (den familj/det hushåll Du för närvarande tillhör) vilken av nedanstående kategorier anser Du då att den tillhör?

- (269) 1 Arbetarfamilj
 2 Jordbrukarfamilj
 3 Tjänstemannafamilj
 4 Högre tjänstemannafamilj/akademiker
 5 Egen företagare

FRÅGA 63. Om Du jämför Din ekonomiska situation med vad den var för ett år sedan, har den:

- (270) 1 Förbättrats
 2 Förblivit ungefär densamma
 3 Försämrats

FRÅGA 64. Hur har enligt Din mening den svenska ekonomin förändrats under det senaste året? Har den:

- (271) 1 Förbättrats
 2 Förblivit ungefär densamma
 3 Försämrats

FRÅGA 65. Vilken skolutbildning har Du? Om Du ännu inte avslutat Din utbildning, markera den typ av skola Du just nu går i.

- (272-273) 01 Folkskola
 02 Enhetskola
 03 Grundskola
 04 Yrkesskola
 05 Fackskola
 06 Tvåårigt gymnasium
 07 Folkhögskola
 08 Flickskola/Realskola
 09 Tre- eller fyraårigt gymnasium
 10 Högskola/Universitet

FRÅGA 66. Vilket parti röstade Du på i riksdagsvalet 1985?

- (274-275) 01 Vänsterpartiet kommunisterna
 02 Socialdemokraterna
 03 Centerpartiet (centerlista med centerparti-kandidater)
 04 Kristen demokratisk samling (centerlista med kds-kandidater)
 05 Folkpartiet
 06 Moderata samlingspartiet
 07 Miljöpartiet - de gröna
 08 Annat parti (ange vilket):
 09 Röstade ej
 10 Ej röstberättigad 1985

FRÅGA 67. Är Du:

- (276) 1 Ensamstående
 2 Sammanboende/gift

FRÅGA 68. Hur många personer ingår i Ditt hushåll? (Räkna med Dig själv)

(277) personer

Hur många av dem är 0-6 år?

(278) personer

Hur många av dem är 7-18 år?

(279) personer

FRÅGA 69. Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i Ditt hushåll före skatt. (Pension och studiemedel skall också räknas in i den ungefärliga årsinkomsten.)

(280-281) 01 60.000 eller mindre

02 61.000 - 90.000

03 91.000 - 120.000

04 121.000 - 150.000

05 151.000 - 180.000

06 181.000 - 210.000

07 211.000 - 240.000

08 241.000 - 270.000

09 Över 270.000

FRÅGA 70. Vilken av följande utrustning har Du för närvarande tillgång till i Ditt hushåll?

(282) 1 TV-apparat

(283) 1 Extra TV-apparat

(284) 1 Text-TV

(285) 1 Video

(286) 1 Centralantenn

(287) 1 Kabel-TV med satellitsändningar

(288) 1 Hem- eller persondator

(289) 1 Compact Disc (CD-spelare)

(290) 1 Bit

FRÅGA 71. Hur mycket pengar lägger Du i Ditt hushåll normalt ned på följande saker under ett år?

	0-300 kr	300-600 kr	600-900 kr	900-1200 kr	1200- kr
(291) Morgontidningar	☐	☐	☐	☐	☐
(292) Kvällstidningar	☐	☐	☐	☐	☐
(293) Veckotidningar	☐	☐	☐	☐	☐
(294) Specialtidningar (t ex Allt om Mat och Bilsport)	☐	☐	☐	☐	☐
(295) Serietidningar	☐	☐	☐	☐	☐
(296) Biobiljetter	☐	☐	☐	☐	☐
(297) Grammofonskivor och kassetter	☐	☐	☐	☐	☐
(298) Spel (t ex tips, Lotto och trav)	☐	☐	☐	☐	☐
(299) Böcker (även bokklubbar)	☐	☐	☐	☐	☐
(300) Hyrfilm till video	☐	☐	☐	☐	☐
	1	2	3	4	5

(301) Vi är medvetna om att det kan ha tagit tid för Dig att svara på alla frågor. Du kanske också har tyckt att några av dem har varit besvärliga att svara på. Vi är därför tacksamma för att få Dina synpunkter på formulärets och frågornas utformning.

- 1 Jag tyckte inte att det var några större problem att svara
- 2 Jag tycker att frågorna nummer var svåra att svara på
- 3 Andra synpunkter på undersökningen
-
-
-
-

ETT STORT TACK FÖR DIN MEDVERKAN. DEN
KOMMER ATT VARA MYCKET VÄRDEFULL FÖR OSS.

FÖRTECKNING ÖVER VARIABLER SOM '86

ID = ID-NUMMER
V1 = KÖN
V2 = FÖDELSEÅR
V3 = RIKSOMRÅDE
V4 = H-REGION
V5 = SAMHÖRIGHETSBEDECKNING
V6 = SLUMPSIFFRA
V7 = INFLÖDESKOD
V8 = SVARSKOD
V9 = KOMPLETTERINGSKOD
V10 = FILLER
V11 = NYHETER I LOKALRADION
V12 = AKTUELLT I TV
V13 = RAPPORT I TV
V14 = DAGENS EKO
V15 = REGIONALA TV-NYHETER
V16 = UNDERHÅLLNING TV
V17 = NYHETER TV
V18 = DOKUMENTÄR OCH SAMHÄLLE TV
V19 = SPORT TV
V20 = KULTUR TV
V21 = LÄSNING AV MORGONTIDNING
V22 = REGELBUNDENHET I MORGONTIDNINGSLÄSNING
V23 = PRENUMERATION
V24 = LÄSER HOS BEKANT
V25 = LÄNAR AV BEKANT
V26 = LÄSER PÅ ARBETET/I SKOLAN
V27 = LÄSER PÅ BIBLIOTEKET
V28 = LÄSER PÅ ANNAT SÄTT
V29 = LÄSNING FÖRE 0800
V30 = LÄSNING 0800-1200
V31 = LÄSNING 1200-1700
V32 = LÄSNING EFTER 1700
V33 = LÄSNING RADIO/TV
V34 = LÄSNING INRIKESNYHETER
V35 = LÄSNING UTRIKESNYHETER
V36 = LÄSNING KULTURARTIKLAR
V37 = LÄSNING LOKALA NYHETER
V38 = LÄSNING ANNONSER
V39 = LÄSNING SPORT
V40 = YTTRELLIGARE MORGONTIDNING
V41 = LÄSNING AFTONBLADET
V42 = LÄSNING EXPRESSEN
V43 = LÄSNING GT ELLER KVÄLLSPOSTEN
V44 = POLITISKA ÅSIKTER PÅ NYHETSSIDOR
V45 = FELAKTIGA UPPGIFTER LOKALTIDNINGAR
V46 = FELAKTIGA UPPGIFTER STORSTADSPRESS
V47 = FELAKTIGA UPPGIFTER KVÄLLSTIDNINGAR
V48 = FELAKTIGA UPPGIFTER TV-NYHETER
V49 = FELAKTIGA UPPGIFTER RADIONYHETER
V50 = BÖR VISA POLITISK LINJE LEDARPLATS
V51 = FÖRTROENDE REGERINGEN
V52 = FÖRTROENDE POLISEN
V53 = FÖRTROENDE SJUKVÅRDEN
V54 = FÖRTROENDE FÖRSVARET
V55 = FÖRTROENDE RIKSDAGEN

V56 = FÖRTROENDE BANKERNA
V57 = FÖRTROENDE DAGSPRESSEN
V58 = FÖRTROENDE FACKLIGA ORGANISATIONERNA
V59 = FÖRTROENDE RADIO OCH TV
V60 = FÖRTROENDE GRUNDSKOLAN
V61 = FÖRTROENDE STORFÖRETAGEN
V62 = INTRESSE POLITIK
V63 = MINSKA OFFENTLIGA SEKTORN
V64 = AVSKAFFA LÖNTAGARFONDERNA
V65 = MINSKA FÖRSVARSGIFTERNA
V66 = BEHÅLLA KÄRNKRAFTEN EFTER 2010
V67 = MINSKA INKOMSTSKILLNADERNA
V68 = UPPFATTNING OM REGERINGEN
V69 = VÄNSTER-HÖGER-POSITION
V70 = OGILLA/GILLA CENTERPARTIET
V71 = OGILLA/GILLA MODERATERNA
V72 = OGILLA/GILLA VPK
V73 = OGILLA/GILLA FOLKPARTIET
V74 = OGILLA/GILLA SOCIALDEMOKRATERNA
V75 = OGILLA/GILLA MILJÖPARTIET
V76 = OGILLA/GILLA KDS
V77 = OGILLA/GILLA KARIN SÖDER
V78 = OGILLA/GILLA CARL BILDT
V79 = OGILLA/GILLA LARS WERNER
V80 = OGILLA/GILLA BENGT WESTERBERG
V81 = OGILLA/GILLA INGVAR CARLSSON
V82 = BÄSTA PARTI VPK
V83 = BÄSTA PARTI SOCIALDEMOKRATERNA
V84 = BÄSTA PARTI CENTERPARTIET
V85 = BÄSTA PARTI KDS
V86 = BÄSTA PARTI FOLKPARTIET
V87 = BÄSTA PARTI MODERATERNA
V88 = BÄSTA PARTI MILJÖPARTIET
V89 = BÄSTA PARTI ANNAT
V90 = ÖVERTYGAD PARTIANHÄNGARE
V91 = HÖG EKONOMISK TILLVÄXTTAKT
V92 = STARKT MILITÄRT FÖRSVAR
V93 = INFLYTANDE PÅ ARBETSPLATSEN
V94 = BEVARA SVENSKA LANDSKAPSMILJÖN
V95 = LAG OCH ORDNING
V96 = PÅVERKA POLITISKA BESLUT
V97 = BEKÄMPA PRISSTEGRINGARNA
V98 = SKYDDA YTTRANDEFRIHETEN
V99 = GARANTERA STABIL EKONOMI
V100 = MER MÄNSKLIGT SAMHÄLLE
V101 = BEKÄMPA BROTTSLIGHET
V102 = IDEER OCH TÄNKAR MER ÄN PENGAR
V103 = ÅSIKT OM KÄRNKRAFTEN
V104 = BESTÄMD UPPFATTNING KÄRNKRAFTEN
V105 = VPK BRA ENERGIPOLITIK
V106 = SOCIALDEMOKRATERNA BRA ENERGIPOLITIK
V107 = CENTERPARTIET BRA ENERGIPOLITIK
V108 = FOLKPARTIET BRA ENERGIPOLITIK
V109 = MODERATERNA BRA ENERGIPOLITIK
V110 = KDS BRA ENERGIPOLITIK
V111 = MILJÖPARTIET BRA ENERGIPOLITIK
V112 = RISKER RADIOAKTIVT UTSLÄPP
V113 = RISKER CANCERFALL

V114 = RISKER MILJÖSKADOR
V115 = RISKER ÄRFTLLIGA SKADOR
V116 = RISKER SLUTFÖRVARING
V117 = RISKER ATOMVAPEN
V118 = HANTERA KÄRNKRAFT PÅ KORT SIKT
V119 = HANTERA KÄRNKRAFT PÅ LÅNG SIKT
V120 = ÄR KÄRNKRAFTEN AVVECKLAD 2010
V121 = KOMMUNALT VETO KÄRNKRAFT
V122 = BYGGA UT VATTENKRAFT
V123 = FÖRTROENDE MILJÖGRUPPER
V124 = FÖRTROENDE KÄRNKRAFTSINDUSTRIN
V125 = FÖRTROENDE REGERINGEN
V126 = FÖRTROENDE FORSKARE
V127 = FÖRTROENDE JOURNALISTER
V128 = FÖRTROENDE STATLIGA MYNDIGHETER
V129 = UPPLEVD RISK STRÅLNING
V130 = UPPLEVD RISK MATEN
V131 = ÅTGÄRDER HÖLL MIG INOMHUS
V132 = ÅTGÄRDER UNDVEK RESOR
V133 = ÅTGÄRDER UNDVEK DRICKA MJÖLK
V134 = ÅTGÄRDER UNDVEK ÄTA GRÖNSAKER
V135 = ÅTGÄRDER UNDVEK VISS ANNAN MAT
V136 = ANDRA ÅTGÄRDER
V137 = INTRESSE UTRIKESPOLITIK
V138 = INTRESSE BISTÅNDSPOLITIK
V139 = INTERESSE FÖRSVARSPOLITIK
V140 = INTRESSE HANDELSPOLITIK
V141 = RISKER FÖR STORMAKTSKRIG
V142 = ORO TERRORISMEN
V143 = ORO BEFOLKNINGSÖKNINGEN
V144 = ORO DE MILITÄRA RUSTNINGARNA
V145 = ORO MILJÖFÖRSTÖRINGEN
V146 = ORO MOTSÄTTNING RIKA FATTIGA LÄNDER
V147 = MILITÄR/POLITISK SITUATION OM TIO ÅR
V148 = MÖJLIGHETER FÖRSVARA OSS
V149 = AVVISA KRÄNKNINGAR AV SVENSKT OMRÅDE
V150 = TOTALFÖRBUD MOT VAPENEXPORT
V151 = POLITIKER FÖRSIKTIGA I UTRIKESFRÅGOR
V152 = TOTAL HANDELSBOJKOTT AV SYDAFRIKA
V153 = UNDVIKA INTERNATIONELLA TVISTEFRÅGOR
V154 = OMPRÖVA NEUTRALITETSPOLITIK
V155 = REGERINGENS POLITIK MOT USA
V156 = REGERINGENS POLITIK MOT SOVJET
V157 = SVERIGES POLITIK MOT ISRAEL
V158 = SVERIGES POLITIK MOT PLO
V159 = GILLA/OGILLA ISRAELS UPPTRÄDANDE
V160 = GILLA/OGILLA PLOS UPPTRÄDANDE
V161 = BOENDEOMRÅDE
V162 = BOENDETID PÅ ORTEN
V163 = FUNDERINGAR PÅ ATT FLYTTA
V164 = BOENDEFORM
V165 = HYR ELLER ÄGER BOSTADEN
V166 = VAR VILL DU BO
V167 = PÅVERKAR NÄRMILJÖ GENOM FÖRENING
V168 = VILL DELTA I NÄRMILJÖFRÅGOR
V169 = HAR PÅVERKAT KOMMUNAL FRÅGA
V170 = PÅVERKADE GENOM KONTAKT MED TJÄNSTEMAN
V171 = PÅVERKADE GENOM PARTIORGANISATION

V172 = PÅVERKADE GENOM AKTIONSGRUPP
V173 = PÅVERKADE GENOM ANNAN ORGANISATION
V174 = PÅVERKADE GENOM INSÄNDARE
V175 = PÅVERKADE GENOM DEMONSTRATION
V176 = NÖJD MED KOMMUNENS SERVICE
V177 = OKUNNIG OM HUR HUR KOMMUNEN FUNGERAR
V178 = TJÄNAR INGET TILL
V179 = INTE TID ELLER ORK
V180 = MEDLEM IDROTTSFÖRENING
V181 = MEDLEM FACKFÖRENING
V182 = MEDLEM HSB
V183 = MEDLEM HYRESGÄSTFÖRENING
V184 = MEDLEM FÖRETAGARORGANISATION
V185 = MEDLEM POLITISKT PARTI
V186 = MEDLEM ANNAN FÖRENING
V187 = INTRESSE HÄLSONYTTIG MAT
V188 = INTRESSE BO I VILLA
V189 = INTRESSE HEMINREDNING
V190 = INTRESSE MODENYHETER
V191 = INTRESSE MOTIONERA
V192 = INTRESSE GOLF
V193 = INTRESSE LAGA MAT
V194 = INTRESSE POPMUSIK
V195 = INTRESSE GÅ PÅ TEATER
V196 = INTRESSE GÅ I KYRKAN
V197 = INTRESSE DISKUTERA POLITIK
V198 = INTRESSE SKÖNLITTERATUR
V199 = INTRESSE HANDARBETA
V200 = INTRESSE FOTBOLL
V201 = INTRESSE AKTIER
V202 = INTRESSE TRÄFFA NYA MÄNNISKOR
V203 = INTRESSE FÖRENINGSLIV
V204 = INTRESSE HOBBYVERKSAMHET
V205 = INTRESSE FRILUFTSLIV
V206 = INTRESSE VARA FÖR MIG SJÄLV
V207 = INTRESSE GÅ PÅ RESTAURANG
V208 = INTRESSE FAMILJELIV
V209 = INTRESSE GÅ UT OCH DANSA
V210 = INTRESSE UMGÅS MED SLÄKT OCH VÄNNER
V211 = INTRESSE ÅKA PÅ CHARTERRESA
V212 = TEKNIKENS UTVECKLING FÖR MÄNNISKOR
V213 = ETT BEHAGLIGT LIV
V214 = FAMILJETRYGGHET
V215 = FRIHET
V216 = FRÄLSNING
V217 = INRE JÄMVIKT
V218 = JÄMLIKHET
V219 = KLOKHET
V220 = KÄRLEK
V221 = LYCKA
V222 = NJUTNING
V223 = SANN VÄNSKAP
V224 = SJÄLVAKTNING
V225 = SJÄLVFÖRVERKLIGANDE
V226 = SOCIALT ANSEENDE
V227 = ETT SPÄNNANDE LIV
V228 = EN VACKER VÄRLD
V229 = VÅRT LANDS SÄKERHET

V230 = EN VÄRLD I FRED
V231 = LÄSNING VECKOTIDNING
V232 = LÄSNING TIDSKRIFT FACKTIDNING
V233 = LÄSNING ANNONSBLAG
V234 = FÖRVÄRSARBETE
V235 = YRKE
V236 = ARBETAR HEL- ELLER DELTID
V237 = YRKESGRUPP
V238 = SEKTOR
V239 = MEDLEM FACKFÖRENING
V240 = SUBJEKTIV KLASSTILLHÖRIGHET
V241 = EKONOMISK SITUATION
V242 = SVENSKA EKONOMINS SITUATION
V243 = SKOLUTBILDNING
V244 = PARTIVAL 1985
V245 = ENSAMSTÄENDE ELLER GIFT
V246 = HUSHÄLLSTORLEK
V247 = BARN 0-6 ÅR
V248 = BARN 7-18 ÅR
V249 = HUSHÄLLSINKOMST
V250 = TILLGÅNG TV
V251 = TILLGÅNG EXTRA TV
V252 = TILLGÅNG TEXT-TV
V253 = TILLGÅNG VIDEO
V254 = TILLGÅNG CENTRALANTENN
V255 = TILLGÅNG KABEL-TV
V256 = TILLGÅNG HEM-ELLER PERSONDATOR
V257 = TILLGÅNG CD-SPELARE
V258 = TILLGÅNG BIL
V259 = UTLÄGG MORGONTIDNINGAR
V260 = UTLÄGG KVÄLLSTIDNINGAR
V261 = UTLÄGG VECKOTIDNINGAR
V262 = UTLÄGG SPECIALTIDNINGAR
V263 = UTLÄGG SERIETIDNINGAR
V264 = UTLÄGG BIOBILJETTER
V265 = UTLÄGG GRAMMOFONSKIVOR KASSETTER
V266 = UTLÄGG SPEL
V267 = UTLÄGG BÖCKER
V268 = UTLÄGG HYRFILM TILL VIDEO
V269 = FRÅGORNA SVÅRA
V270 = KORTINTERVJU
V271 = BOXNUMMER
V272 = LÅN
V274 = MEDBORGARSKAP
V275 = FÖDELSEORT-KOD
V276 = KYRKOBOKFÖRINGSFÖRHÅLLANDE
V277 = CIVILSTÅND
V278 = MANTALSSKRIVNINGSFÖRHÅLLANDE
MT = NAMN PÅ MORGONTIDNING
SEI = SOCIO-EKONOMISK INDELNING
SOC = SOCIALGRUPPSKOD
YRK = YRKESGRUPPSKOD
AGE = ÅLDER TRE GRADER
ALDER = ÅLDER SEX GRADER
NATION = NATIONALITET
KOMMUN = KOMMUN
SVAR = SVAR
UTB = UTBILDNING

ANDRA RAPPORTSERIER FRÅN STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN & AVDELNINGEN FÖR MASSKOMMUNIKATION

FORSKNINGSRAPPORTER FRÅN STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Göteborgs universitet

Redaktör: Professor Bo Särllvik

Forskningsrapporter beställs hos: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet,

Box 5048, 402 21 GÖTEBORG.

En fullständig förteckning över tidigare årgångar av rapportserien (1974–1983) kan beställas från institutionen.

1984:1 Strömberg, Lars och Westerståhl, Jörgen: THE NEW SWEDISH COMMUNES,
72 sid. (Liber i distribution)

1984:2 Gilljam, Mikael och Nilsson, Lennart: SVENSKA FOLKET OCH DEN OFFENT-
LIGA SEKTORN, 55 sid. Pris: 30:–

1984:3 Lindahl, Rutger: "OBERSTER HÜTER DER VERFASSUNG", 42 sid. Pris: 30:–

1985:1 Asp, Kent; Hedberg, Per; Esaiasson, Peter: MASSMEDIEUNDERSÖKNING
VALET 1979. Teknisk rapport. 213 sid. 50:–

1985:2 Asp, Kent; Hedberg, Per; Esaiasson, Peter: MASSMEDIEUNDERSÖKNING
FOLKOMRÖSTNINGEN 1980. Teknisk rapport. 195 sid. Pris 50:–

1985:3 Asp, Kent; Hedberg, Per; Esaiasson, Peter: MASSMEDIEUNDERSÖKNING
VALET 1982. Teknisk rapport. 187 sid. Pris 50:–

RAPPORTER FRÅN AVDELNINGEN FÖR MASSKOMMUNIKATION

Göteborgs universitet

Tf utgivare: Lennart Weibull

Rapporter beställs hos: Avd för Masskommunikation, Box 5048, 402 21 GÖTEBORG

1. Weibull, Lennart: Dagspress och etermedier i Sverige 1979–1983.
Göteborg 1984, 67 sid. Pris: 30:– (slut)
2. Strid, Jan & Weibull, Lennart: Läsvanor och läsintressen 1979–1983.
Göteborg 1984, 115 sid. Pris: 35:– (slut)
3. Strid, Ingela & Weibull, Lennart: Annonsbladsläsning i Sverige.
Göteborg 1984, 80 sid. Pris: 35:–
4. Severinsson, Ronny: Publiken möter kabel-TV.
Göteborg 1985, 82 sid. Pris: 35:– (slut)
5. Weibull, Lennart: Närradiolyssnandet i Stockholm 1984.
Göteborg 1985, 79 sid. Pris: 35:– (slut)
6. Reimer, Bo & Weibull, Lennart: Dagspress på arbetsplatsen.
Göteborg 1985, 98 sid. Pris: 35:–
7. Informatörer i Sverige. Göteborg 1986, 120 sid. Pris: 45:–
8. Strid, Ingela & Weibull, Lennart: Mediesverige 1986.
Göteborg 1986, 175 sid. Pris: 45:–
9. Reimer, Bo: Läsaren och tidningen.
Göteborg 1986, 84 sid. Pris: 55:–
10. Lindahl, Rutger: Nyheten om mordet på Olof Palme.
Göteborg 1986, 46 sid. Pris: 40:–
11. Djerf, Monika: Funktioner hos kabel-TV.
Göteborg 1986, 161 sid. Pris: 55:–
12. Ohlsson, Anders: Att svara eller inte svara – det är frågan.
Göteborg 1986, 221 sid. Pris: 55:–
13. Severinsson, Ronny: Den nya medieframtiden – TV via satellit och kabel.
Göteborg 1987, 61 sid. Pris: 50:–

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA — Rapporten från S O M-undersökningarna
Statsvetenskapliga institutionen och Avdelningen för masskommunikation Göteborgs
universitet

Utgivare: Sören Holmberg och Lennart Weibull

Rapporter beställes hos Statsvetenskapliga institutionen, Box 5048, 402 21 GÖTEBORG

1. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red.): S O M-undersökningen 1986
Göteborg 1987, 87 s., Pris: 60:—